

**Η ΔΙΑΚΡΙΣΗ
ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΑΠΟ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ**

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

— — —

**Η ΔΙΑΚΡΙΣΗ
ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΑΠΟ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΚΛΙΟΣ – ΙΩΑΝΝΑ ΣΟΥΛΗ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

ΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ

ΠΑΤΡΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	10
------------------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ

1) Γενικά	13
2) Οι διάφορες θεωρίες	14
α) Η θεωρία της οικονομικής εξάρτησης	15
ββ) Η θεωρία της νομικής εξάρτησης	16
βγ) Η θεωρία της προσωπικής εξάρτησης	17
Κριτήρια για τον προσδιορισμό της εξαρτημένης εργασίας σύμφωνα με τη θεωρία της προσωπικής εξάρτησης	18
βδ) Η θεωρία της λειτουργικής ή οργανικής εξάρτησης	21
Το κριτήριο της εξάρτησης στην ελληνική επιστήμη και νομολογία	22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΣΥΜΒΑΣΗ ΚΑΙ ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	25
Η ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΓΕΝΙΚΑ	27
Α) ΣΥΜΒΑΣΗ ΠΑΡΟΧΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	29
Β) ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΟΥ	32
Γ) ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	37
Δ) ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΑΓΜΑΤΟΣ	42
Ε) ΣΥΜΒΑΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	47
Ζ) ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ	49
Η) ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΝΤΟΛΗΣ	52

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΡΙΣΜΕΝΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	55
ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	57

ΣΥΜΒΑΣΗ ΜΙΣΘΩΣΕΩΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	60
ΣΥΜΒΑΣΗ ΜΙΣΘΩΣΕΩΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΟΡΙΣΜΕΝΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	62
ΣΥΜΒΑΣΗ ΜΙΣΘΩΣΕΩΣ ΕΡΓΟΥ	64

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΕΡΕΥΝΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ (ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ)

1. ΣΥΜΒΑΣΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	67
1η Απόφαση	67
2η Απόφαση	70
3η Απόφαση	74
2. ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΟΥ	77
1η Απόφαση	77
2η Απόφαση	80
3η Απόφαση	82
3. ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	85
1η Απόφαση	85
2η Απόφαση	89
4. ΣΥΜΒΑΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	93
1η Απόφαση	93
2η Απόφαση	96
3η Απόφαση	100
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	105

ΕΙΣΑΓΩΓΗ^[1]

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ^[2]

Η εργασία ως ιδιότυπο αντικείμενο συναλλαγής για πολλούς αιώνες δεν απασχόλησε ιδιαίτερα τους νομοθέτες. Οι νομοθεσίες δεν την ξεχώριζαν από τα άλλα αντικείμενα συναλλαγής, και το μόνο ζήτημα ήταν η ένταξη της στους τύπους των συμβατικών σχέσεων που ρυθμίζαν.

Στην αρχαιότητα, όταν η εργασία ήταν το δυσμενές προνόμιο των δούλων, η χρησιμοποίηση της εργασίας τους από τρίτους γινόταν με παραχώρηση, μίσθωση, νοίκιασμα δηλαδή του δούλου από τον κύριο του σε τρίτο. Αύτη τη σχέση, κρινόταν αυτονόητο, ότι έπρεπε να τη ρυθμίζουν οι προβλέψεις για τη μίσθωση.

Ο τύπος της μισθώσεως, αυτούσιος ή σε παραλλαγές, κάλυπτε νομικά τη σχέση παροχής εργασίας από το φορέα της σε άλλον και, τυπικά, την καλύπτει ακόμα και σήμερα. Είναι χαρακτηριστικό, ότι και ο ελληνικός Αστικός Κώδικας κατατάσσει το σχετικό κεφάλαιο, (το 180), με επικεφαλίδα «Μίσθωσις εργασίας» στη γενικότερη ομάδα των μισθώσεων.

Ωστόσο με το χρόνο, όσο προχωρούσε η κοινωνική και πολιτική χειραφέτηση όλο και ευρύτερων στρωμάτων του πληθυσμού και οξυνόταν η κοινωνική συνείδηση με το διαποτισμό της από ανθρωπιστικές αντιλήψεις κάθε προελεύσεως, γινόταν φανερό ότι για τη ρύθμιση της εργασίας δεν προσφερόταν ο τύπος της μισθώσεως του ρωμαϊκού δικαίου.

Άρχισε η εργασία να διακρίνεται από τα άλλα αντικείμενα συναλλαγής και η σχέση εργασίας να αποκτά εκτός από την ποσοτική διάσταση, που χαρακτηρίζει κάθε συναλλαγή, και μιαν άλλη διάσταση, ποιοτική, που είχε την αρχή της στην εκτί-

[1] Αλέξανδρος Καρακατσάνης. *Ατομικό Εργατικό Δίκαιο* / Τέταρτη έκδοση, (σελ. 21).

[2] Αγγελόπουλος, Εισαγωγή- Δεληγιάννης, *Εργατικό δίκαιον* O. Kahn Freund, *Labour Law. Old tradition and new development*. Τorónton .1968.

μηση ότι η εργασία είναι καρπός της προσωπικότητας, η οποία στη σχέση εργασίας μετέχει ενεργητικά με τρόπο μοναδικό για όλο το φάσμα των κοινωνικών και νομικών σχέσεων.

Οι σχετικές διαδικασίες, για να επηρεάσουν οι εκτιμήσεις αυτές το χώρο του δικαίου, άρχισαν στα τέλη του 18ου και προπαντός στην αρχή του 19ου αιώνα, τότε που η βιομηχανική και τεχνική επανάσταση άλλαξε τη μορφή των οικονομικών και παραγωγικών σχέσεων, δημιουργώντας ταυτόχρονα κοινωνικά προβλήματα καινοφανή σε μορφή και οξύτητα. Η εισβολή των μηχανών στην παραγωγή και η δημιουργία μεγάλων εργοστασίων με το καθεστώς του άκρατου οικονομικού φιλελευθερισμού, που κυριαρχούσε, είχαν ως αποτέλεσμα τη χωρίς όριο εκμετάλλευση της εργασίας με συνθήκες πολύ συχνά άθλιες και λοιπούς οικονομικούς όρους εξουθενωτικούς για τους εργαζομένους, αφού και για την εργασία το παιχνίδι της προσφοράς και της ζητήσεως ήταν ελεύθερο, και η προσφορά της εργασίας συνεχώς μεγάλωνε.

Σ' αυτούς τους λόγους έχουν την πηγή τους όχι μόνο οι κοινωνικές ιδέες και οι κοινωνικές επαναστάσεις, που συγκλόνισαν τον κόσμο, αλλά και οι πρώτες ρωγμές στο αστικό δίκαιο, απ' όπου αναπήδησε το εργατικό δίκαιο.

Ο νομοθέτης αναγκάστηκε να επέμβει για να αντιμετωπίσει την εξαθλίωση που έφερε η ουσιαστική παράδοση των εργαζομένων στην εξουσία των εργοδοτών, την απειλή της κοινωνικής εκρήξεως που απειλούνταν όσο η κατάσταση έφτανε στην υπερβολή, και τις κοινωνικές αναταραχές που άλλωστε, δεν άργησαν να ξεσπάσουν. Οι πρώτες νομοθετικές επεμβάσεις έγιναν στο πιο ευαίσθητο σημείο της απαράδεκτης εκμεταλλεύσεως, στην κατάχρηση της εργασίας των ανηλίκων.

Πρώτα στην Αγγλία (1802), αργότερα στη Γερμανία (1839) και τη Γαλλία (1841) κι ύστερα σ' άλλες χώρες είδαν το φως οι πρώτες διατάξεις εργατικής νομοθεσίας, που περιόριζαν σε δώδεκα τις ώρες εργασίας των ανηλίκων και απαγόρευαν την απασχόληση τους τη νύχτα. Αυτή ήταν η πρώτη καταβολή στη σειρά των νομοθετικών μέτρων, που ακολούθησαν και σχημάτισαν το λεγόμενο προστατευτικό δίκαιο των εργαζομένων.

Παράλληλα, οι ίδιοι λόγοι γέννησαν και ωρίμασαν στον κόσμο των εργαζομένων την ιδέα να επιδιώξουν την αυτοπροστασία τους. Η απόλυτη εξάρτηση τους κυρίως από λίγους ισχυρούς εργοδότες, η μαζική απασχόληση τους στους ίδιους

χώρους, η κοινή μοίρα τους έκαναν ν' αποκτήσουν συνείδηση των κοινών τους συμφερόντων και της δυνάμεως, που θα αποκτούσαν ενωμένοι και οργανωμένοι. Στα τέλη του 18ου αιώνα εμφανίζονται στην Αγγλία τα πρώτα εργατικά συνδικάτα και γίνονται οι πρώτοι εργατικοί αγώνες. Οι παράνομες στην αρχή συνδικαλιστικές οργανώσεις με μακροχρόνιους αγώνες πέτυχαν όχι απλώς την αναγνώριση τους αλλά και την κατοχύρωση τους, η οποία έχει πλέον επικυρωθεί διεθνώς με την 87η διεθνή σύμβαση εργασίας (1948), και έχει καταχωρηθεί σε συντάγματα (στο δικό μας στα άρθρα 12, 22 και 23).

Οι εργατικές οργανώσεις έγιναν οι φορείς των συλλογικών συμφερόντων των εργαζομένων, εξισορροπώντας απέναντι στην εργοδοτική πλευρά την αδύναμη διαπραγματευτική θέση των ασύνδετων μεμονωμένων εργαζομένων και επιδιώκοντας, όταν είναι απαραίτητο, και αγωνιστικά τη συλλογική προστασία τους.

Πέτυχαν τη βελτίωση και εξύψωση της θέσεως των εργαζομένων, καθιέρωσαν τον κοινωνικό διάλογο με ισοδύναμη παράσταση των μερών, έγιναν θεσμικά πλέον και επίσημα όργανα για την άμεση διαμόρφωση των σχέσεων εργαζομένων εργοδοτών σ' όλα τα επίπεδα.

Οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας, που είχαν αρχίσει να τις επιβάλλουν έξω και πριν από οποιαδήποτε νομοθετική πρόβλεψη οι επαγγελματικές οργανώσεις από το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα στην Αγγλία, τη Γερμανία και τη Γαλλία, είναι πλέον διεθνώς θεσμοθετημένο μέσο (98η διεθνής σύμβαση εργασίας 1949) για την άμεση και αναγκαστική διαμόρφωση των εργασιακών σχέσεων (στην Ελλάδα από το 1955 με το ν. 3239 και ήδη με το ν. 1876/1990 και συνταγματική κατοχύρωση από τό άρθρο 2252 συντ.).

Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις παρεμβάλλονται ανάμεσα στο κράτος και τα άτομα, η πραγματική δύναμη τους έχει περιβληθεί νομικό κύρος, και αποτελούν φορείς ρυθμιστικής εξουσίας στις σχέσεις εργασίας, ή οποία, μολονότι δεν είναι «συντεταγμένη», έχει δύναμη άμεσης επιβολής.

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Η κεντρική έννοια του εργατικού δικαίου είναι η έννοια της εργασίας που προσφέρεται στην υπηρεσία άλλου προσώπου, το οποίο τη χρησιμοποιεί, την εξουσιάζει στο πλαίσιο ειδικής σχετικής έννομης σχέσεως. Η εργασία, που παρέχεται μ' αυτόν τον τρόπο, είναι εξαρτημένη εργασία και η έννομη σχέση, που δημιουργείται, είναι σχέση εξαρτημένης εργασίας. Ακριβώς αυτή η σχέση εξαρτημένης εργασίας, όπου η εργασία δεν εξουσιάζεται από το φορέα της αλλά από κάποιον άλλον, είναι το αντικείμενο του εργατικού δικαίου, ο πυρήνας γύρω από τον οποίο πλέκεται ολόκληρο το σύστημα του εργατικού δικαίου. Μπορεί να λεχθεί, ότι το εργατικό δίκαιο είναι ο κλάδος του δικαίου, που καλύπτει τον βιοτικό κύκλο που σχηματίζεται με κέντρο την παροχή εξαρτημένης εργασίας.

Έτσι το εργατικό δίκαιο εξετάζει πρώτα-πρώτα τη σχέση εξαρτημένης εργασίας καθαυτή: πώς ιδρύεται, πώς λειτουργεί στο χρόνο, ποια είναι η θέση των μερών (εργοδότη-εργαζομένου) μέσα σ' αυτή, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, τις παροχές που δικαιούνται, τις μεταβολές που σημειώνονται, και γενικά την ανέλιξη της σχέσεως τους, καθώς και τη λήξη της (ατομικό εργατικό δίκαιο).

Η σχέση όμως της εξαρτημένης εργασίας στη σημερινή τυπική της μορφή κατά κανόνα δεν λειτουργεί απομονωμένη· εντάσσεται και διαμορφώνεται σε ευρύτερα σχήματα, σε διαδοχικά συλλογικά επίπεδα (συλλογικό εργατικό δίκαιο).

Το πρώτο συλλογικό επίπεδο είναι η εκμετάλλευση. Σ' αυτή κάθε σχέση εργασίας συνδέεται οργανικά με τις άλλες σχέσεις εργασίας, τις επηρεάζει κι επηρεάζεται απ' αυτές. Ταυτόχρονα, η συλλογικοποίηση και συσχέτιση των σχέσεων εργασίας επηρεάζει και την έννομη θέση του εργοδότη.

Πάνω από το επίπεδο της εκμεταλλεύσεως εκτείνεται το ευρύτερο συλλογικό επαγγελματικό επίπεδο, που διαμορφώνει τις σχέσεις εργασίας κατά ιδιότητα, ειδικότητα ή κλάδο απασχολήσεως, και εξουσιάζεται από τις επαγγελματικές οργανώσεις των εργαζομένων και των εργοδοτών. Σ' αυτές τις συλλογικές εκπροσωπήσεις η έννομη τάξη έχει παραχωρήσει τη νομική δυνατότητα να ρυθμίζουν συλλογικά τις μεταξύ τους σχέσεις.

Το εργατικό δίκαιο παρακολουθεί τις σχέσεις εργασίας και στους συλλογικούς

σχηματισμούς. Πρώτα μέσα στην εκμετάλλευση, την οποία εξετάζει ως θεσμό, ρυθμίζει την τάξη της και τις εξουσίες που ασκούνται στο χώρο της. Ύστερα στο επαγγελματικό συλλογικό πεδίο, όπου ερευνά τους αντίστοιχους θεσμούς, τους φορείς των συλλογικών συμφερόντων, τη μορφή και τη φύση των συλλογικών διαφορών, και τις διαδικασίες για την επίλυση τους, τους εργατικούς αγώνες που υπηρετούν αυτόν το σκοπό, τις διάφορες μορφές συλλογικής δράσεως, τη συλλογική σύμβαση, τη διαιτησία, την απεργία κ.ά.

Μολονότι η έννοια της εξαρτημένης εργασίας είναι θεμελιώδους σημασίας για όλο το εργατικό δίκαιο αφού αποτελεί προϋπόθεση της εφαρμογής του, εντούτοις η επιστήμη δεν έχει κατορθώσει έως σήμερα να βρει ασφαλή κίνητρα για τον προσδιορισμό της και την διάκριση, έτσι, της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας από τις συγγενείς συμβάσεις. Την έννοια της εξαρτημένης εργασίας δεν την ορίζει ο νομοθέτης, ώστε από τη νομοθετική ρύθμιση να αντλήσουμε τα κρίσιμα για τον προσδιορισμό της κριτήρια. Για τον προσδιορισμό της εξαρτημένης εργασίας έχουν προταθεί διάφορες θεωρίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ^[1]

ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ

α) ΓΕΝΙΚΑ

Οι κοινωνικές σχέσεις όπως είναι διαμορφωμένες στις σύγχρονες κοινωνίες χαρακτηρίζονται γενικά από σχέσεις κυριαρχίας και εξάρτησης ανάλογα με τη θέση που έχει ο καθένας στο σύστημα.

Η ιστορία του ανθρώπου είναι ιστορία της εξάρτησης του, της εξάρτησης από το χώρο, την οποία δεν είχαν οι νομάδες, την εξάρτηση από το συνάνθρωπο, που πραγματώθηκε από τη στιγμή που αναγνωρίστηκε η ανταλλακτική αξία της εργασίας, την εξάρτηση από το κεφάλαιο σε ένα σύστημα ιδιοποίησης των μέσων παραγωγής, την εξάρτηση από τα κέντρα εξουσίας σ' ένα σύστημα ετερόνομης εξουσίας. Και μόνο η εξωτερική πίεση που αποτελεί στοιχείο της έννοιας της εργασίας και που αντιφάσκει στην έννοια της ελευθερίας αρκεί ως στοιχείο για να μας δώσει το στίγμα της εξάρτησης. Ακόμα, όπως θα δούμε, η εξάρτηση συνδέθηκε παλιότερα με τα είδη εργασίας, πνευματικής ή σωματικής, έτσι που να περιορίζεται μόνο στην τελευταία.

Γνωρίζουμε ότι κατά τη μαρξιστική αντίληψη σ' όλες τις μέχρι σήμερα κοινωνίες, με εξαίρεση ορισμένες πρωτόγονες, υπάρχει αναλλοίωτο το βασικό χαρακτηριστικό της διχοτόμησής τους, με μία πλευρά τους κατόχους των μέσων παραγωγής και με την άλλη τους φορείς της εργασίας.

Εκεί που εντοπίζεται η διαφορά είναι στον τρόπο νομιμοποίησης των πρώτων και συνακόλουθα στους τίτλους νομιμοποίησης (φεουδάρχης, επιχειρηματίας) και στον τρόπο αξιοποίησης της εργασίας των τρίτων, με διαφορετικό το βαθμό εξάρτησης, πράγμα που αποδίδεται με τη διαφορά στους όρους ανάμεσα στο δούλο, στο δουλοπάροικο, το μισθωτό.

[1] Τόμος 51/1995 Δ.Ε.Ν Τεύχος 1230

Το αντίθετο της εξάρτησης μέσα σ' αυτή τη γενική σύλληψη είναι οι σχέσεις συνεργασίας ανάμεσα σε οικονομικά και κοινωνικά ισοδύναμα άτομα, ένα πρότυπο που δεν έχει πραγματοποιηθεί σε καμία κοινωνία. Αν περάσουμε από τις γενικές αυτές θέσεις σε πιο εξειδικευμένες παρατηρήσεις για την οργάνωση των κοινωνικών σχέσεων μέσα στη σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία, θα δούμε ότι το είδος και η ποιότητα της εξάρτησης παίρνει διάφορες ειδικότερες μορφές.

Με εξαίρεση τους ανθρώπους που ζουν χωρίς εργασία, οι υπόλοιποι έχουν δύο δυνατότητες για την εκμετάλλευσή της ως πηγή εισοδήματος. Ή να την αξιοποιούν μόνοι τους οργανώνοντας την ή μη παράλληλα με την εργασία τρίτων και με κεφάλαια, δυνατότητα που παρέχεται από την κατοχύρωση της ατομικής ιδιοκτησίας και της ατομικής ελευθερίας, ή να τη θέσουν στη διάθεση τρίτων. Αυτός ο διαφορετικός τρόπος αξιοποίησης της εργασίας λαμβάνεται από το νομικό μας σύστημα ως κριτήριο διαφοροποίησης της εξαρτημένης εργασίας από την μη εξαρτημένη. Αλλά αν αυτή η οριοθέτηση είναι σαφής στη γενικότητά της, παρουσιάζει πολλές δυσκολίες στις κατ' ιδίαν περιπτώσεις, γιατί οι τρόποι παροχής εργασίας μπορούν να παρουσιαστούν με διάφορες παραλλαγές και με διάφορο βαθμό εξάρτησης.

Δεδομένου ότι η νομική μεταχείριση της εξαρτημένης εργασίας είναι διαφορετική από τη μεταχείριση της μη εξαρτημένης, ο νομικός καλείται για να κάνει σωστή εφαρμογή να διερευνήσει ποιες μορφές παροχής εργασίας αποδίδουν την αντίληψη του νομοθέτη για την εξαρτημένη εργασία.

Οι συζητήσεις για την αναζήτηση του ακριβούς περιεχομένου της έννοιας της εξάρτησης κατέληξαν στη διατύπωση διάφορων κριτηρίων για τη διάκριση ανάμεσα στην εξαρτημένη και στην ανεξάρτητη εργασία. Οι διαφωνίες που προέκυψαν σχετικώς έχουν την εξήγησή τους στο γεγονός, ότι τα όρια ανάμεσα στις δύο αυτές μορφές εργασίας είναι πολλές φορές ρευστά, αλλά και στην έλλειψη από την πλευρά του νομοθέτη προσδιορισμού των στοιχείων της εξάρτησης.

β) ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Από τις διάφορες θεωρίες που διατυπώθηκαν στο θέμα αυτό- κυρίως από τη γαλλική επιστήμη και τη νομολογία καθώς και από τη γερμανική επιστήμη- οι κυριότερες είναι οι ακόλουθες:

βα) Η θεωρία της οικονομικής εξάρτησης

Η θεωρία αυτή που στηρίχθηκε παλιότερα στη Γαλλία και επηρέασε εν μέρει τη νομολογία των δικαστηρίων της ουσίας. Σύμφωνα με αυτήν απαραίτητο αλλά μοναδικό κριτήριο για την εξάρτηση είναι η οικονομική εκμετάλλευση εκείνου που παρέχει την εργασία του από εκείνον προς τον οποίον η εργασία αυτή παρέχεται, εξαιτίας της οικονομικής υπεροχής του τελευταίου. Τέτοια οικονομική εκμετάλλευση που δημιουργεί οικονομική εξάρτηση υπάρχει, κατά μία γνώμη, στην περίπτωση που ο εργαζόμενος πορίζεται από την εργασία του σε ένα τρίτο το σύνολο ή, έστω, το πιο σημαντικό μέρος από τα μέσα συντήρησής του, ενώ παράλληλα η εργασία του αυτή απορροφά ολόκληρο το χρόνο της απασχόλησής του. Σύμφωνα με μία άλλη άποψη, ευρύτερη, η οικονομική εξάρτηση υπάρχει όταν κάποιος δεν διαθέτει κατά την αξιοποίηση της εργασίας κεφάλαια και δυνατότητα χρησιμοποίησης για λογαριασμό του της εργασίας τρίτων έτσι που να μην μπορεί να οργανώσει με δικό του κίνδυνο την δραστηριότητά του.

Η θεωρία της οικονομικής εξάρτησης κατά την πρώτη της εκδοχή, φαίνεται αναμφισβήτητη να επηρεάζεται περισσότερο από την κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα παρά από νομικές αξιολογήσεις. Επιπλέον περιέχει και αρκετή δόση από ασάφεια η οποία και αντικατέστησε στην εξέλιξη του εργατικού δικαίου ανεπαρκή. Κάποιος βαθμός οικονομικής εξάρτησης υπάρχει βέβαια σε κάθε περίπτωση παροχής υπηρεσιών, παρόλο που αυτοί οι οποίοι την προσφέρουν διατηρούν την ιδιότητα του ανεξάρτητου και ελεύθερου επαγγελματία. Από την άλλη μεριά όμως, με την εξέλιξη και την διεύρυνση του εργατικού δικαίου, οι κανόνες του δεν αναφέρονται πια μόνο σε πρόσωπα που έχουν αποκλειστική πηγή εισοδήματός την εργασία σε ένα τρίτο αλλά και σε πρόσωπα που η οικονομική τους δύναμη είναι αναμφισβήτητη και που πολλές φορές επιβάλλουν τα ίδια τους όρους της σύμβασης. Ενώ, αντίθετα, υπάρχουν περιπτώσεις από πρόσωπα οικονομικώς ασθενή που δεν υπάγονται στην προστασία του εργατικού δικαίου.

Κατά τη δεύτερη εκδοχή της η θεωρία της οικονομικής εξάρτησης αποδίδει πληρέστερα την ουσία της εξάρτησης αλλά δεν την αποδίδει σε όλη της την έκταση και κυρίως δεν καλύπτει αρνητικά τις περιπτώσεις εκείνες που κάποιος χωρίς κεφάλαιο και προσωπικό εργάζεται για ίδιο λογαριασμό, διατηρώντας την δυνατότητα για ελεύθερη χρησιμοποίηση της εργασίας. Ωστόσο δεν μπορεί κανείς να την παρακάμψει ολότελα. Το κριτήριο της οικονομικής εξάρτησης ασκεί επιρροή

σε οριακές ή αμφισβητούμενες περιπτώσεις τόσο στη νομολογία που το χρησιμοποιεί επικουρικά όσο και στο νομοθέτη με την επέκταση της κοινωνικής προστασίας σε ανάλογα πρόσωπα χωρίς να ερευνά τις ειδικότερες συνθήκες εξαρτημένης παροχής εργασίας.

Πρωτοπόρο σε αυτό το σημείο είναι το Δίκαιο των Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Αλλά όμως και το Εργατικό Δίκαιο κινείται μερικές φορές προς την κατεύθυνση αυτή με την παροχή ορισμένων πλεονεκτημάτων απευθείας σε ορισμένα πρόσωπα. Πρόκειται για τα εξομοιούμενα με τους μισθωτούς πρόσωπα ορισμένα από τα οποία χαρακτηρίζει απευθείας ο νομοθέτης ως μισθωτούς (τυπικό κριτήριο).

Κυρίως, όμως, η αξία της βρίσκεται στο ότι εκφράζει πιστότερα τη συνηθέστερη περίπτωση αξιοποίησης της εργασίας από τρίτο, που υπάρχει όταν συμπίπτουν οι ιδιότητες του εργοδότη και επιχειρηματία, αφού η οικονομική δύναμη που εκπροσωπεί ο εργοδότης σε αυτές τις περιπτώσεις έχει ως αποτέλεσμα την εξάρτηση των εργαζομένων από αυτή. Το γεγονός αυτό δεν άφησε αδιάφορο το νομοθέτη, του οποίου αρκετές προστατευτικές διατάξεις για την εργασία σκοπό έχουν την προστασία του μισθωτού από την οικονομική δύναμη του εργοδότη.

ββ) Η θεωρία της νομικής εξάρτησης

Η θεωρία αυτή είναι δημιούργημα της γαλλικής νομολογίας και θεωρείται και σήμερα η κρατούσα στη Γαλλία. Σύμφωνα με αυτή, η εξάρτηση υπάρχει όταν κάποιο πρόσωπο εργάζεται κάτω από την εξουσία ενός άλλου προσώπου, δηλαδή κάτω από τις διαταγές, τη διεύθυνση και την επίβλεψη αυτού του άλλου, ώστε να δημιουργείται ανάμεσα τους μία έννομη σχέση που ιδρύει για τον ένα (τον εργοδότη) το δικαίωμα να ελέγχει τον άλλο (εργαζόμενο) και να του δίνει διαταγές ή οδηγίες σχετικά με την οργάνωση της δουλειάς ή την αξιοποίηση του χρόνου, και για τον τελευταίο την υποχρέωση να υπακούει σε αυτές.

Το μειονέκτημα της θεωρίας της νομικής εξάρτησης είναι ότι δεν εκφράζει το πρωταρχικό γνώρισμα που χαρακτηρίζει την παροχή της εξαρτημένης εργασίας και που δικαιολογεί την ειδική προστασία που παρέχεται από το σύγχρονο εργατικό δίκαιο, δηλαδή τη δέσμευση αυτής της ίδιας της προσωπικότητας του εργαζομένου για χάρη εκείνου, ο οποίος χρησιμοποιεί την εργασία του. Αναφέρεται περισσότερο στις συνέπειες της εξάρτησης, παρά στην ουσία της εξάρτησης. Το

τελευταίο αυτό εκφράζει πιο σωστά και με μεγαλύτερη πληρότητα η θεωρία της προσωπικής εξάρτησης.

βγ) Η θεωρία της προσωπικής εξάρτησης

Κρατούσα στην ελληνική θεωρία και νομολογία είναι η θεωρία της προσωπικής εξάρτησης, η οποία έχει υποστηριχθεί από τη γερμανική επιστήμη. Κατά τη θεωρία αυτή, ουσιώδες χαρακτηριστικό γνώρισμα της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας, που την διακρίνει από την σύμβαση ανεξάρτητων υπηρεσιών και από τις άλλες συγγενείς συμβάσεις, είναι το γεγονός ότι ο εργαζόμενος παρέχει την εργασία του στην υπηρεσία κάποιου άλλου προσώπου, οπότε υπάρχει και μάλιστα σε σημαντικό βαθμό, υποχρέωση του εργαζομένου να ακολουθεί τις εντολές και οδηγίες του εργοδότη σε ότι αφορά την παροχή εργασίας. Η εξάρτηση αυτή του εργαζομένου χαρακτηρίστηκε από τη γερμανική θεωρία και νομολογία ως προσωπική, ακριβώς επειδή, λόγω της αδιάσπαστης σύνδεσης της εργασιακής δύναμης με το πρόσωπο του εργαζομένου, στην ουσία τίθεται στη διάθεση του εργοδότη μαζί με την εργασία και το πρόσωπο του εργαζομένου.

Σε αντίθεση δηλαδή με τον ανεξάρτητο επαγγελματία που εξουσιάζει και την εργασία του και τη συμπεριφορά του, ο εργαζόμενος χάνει την εξουσία αυτή. Εξαρτημένη εργασία σημαίνει εργασία υπό τη διεύθυνση και τις οδηγίες του εργοδότη ως προς τους όρους παροχής της. Ουσιώδες εννοιολογικό γνώρισμα της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας είναι το διευθυντικό δικαίωμα του εργοδότη, η εξουσία του να προσδιορίζει μονομερώς τους όρους παροχής της εργασίας (χρόνο, τόπο, τρόπο), στο μέτρο βέβαια που αυτοί δεν καθορίζονται από άλλους ιεραρχικά ανώτερους παράγοντες. Τα όρια του διευθυντικού δικαιώματος ποικίλλουν κατά περίπτωση και είναι δυνατό, ανάλογα με τη θέση και το είδος της απασχόλησης, σε άλλες εργασιακές σχέσεις να είναι ευρύτερα και σε άλλες στενότερα, όμως σχέση εξαρτημένης εργασίας χωρίς διευθυντικό δικαίωμα δεν νοείται.

Τη θεωρία της προσωπικής εξάρτησης ακολουθεί, όπως ήδη λέχθηκε, και η ελληνική νομολογία. Σύμφωνα με τη νομολογία, σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, στην οποία και μόνον εφαρμόζονται οι κανόνες του εργατικού δικαίου, υπάρχει, όταν οι συμβαλλόμενοι αποβλέπουν στην παροχή της εργασίας του μισθωτού για ορισμένο ή αόριστο χρόνο και στο μισθό που συμφωνήθηκε, χωρίς ευθύνη του μισθωτού για την επίτευξη ορισμένου αποτελέσματος και ακόμη ο μισθωτός

τελεί σε εξάρτηση από τον εργοδότη του, που εκδηλώνεται με το δικαίωμα του τελευταίου να δίνει οδηγίες δεσμευτικές για τον εργαζόμενο αναφορικά με το χρόνο, τόπο και τρόπο παροχής της εργασίας και να ασκεί εποπτεία και έλεγχο κατά την εκτέλεση προς την διαπίστωση της συμμόρφωσης του εργαζομένου προς τις οδηγίες του. Αντίθετα, δεν έχουμε σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, αλλά σύμβαση ανεξαρτήτων υπηρεσιών, στην οποία δεν εφαρμόζονται οι κανόνες του εργατικού δικαίου, όταν ο εργαζόμενος αναλαμβάνει μεν να παρέχει την εργασία του για ορισμένο ή αόριστο χρόνο, άσχετα από το έργο που θα εκτελέσει, χωρίς όμως το στοιχείο της εξάρτησης, αν δηλαδή διατηρεί την ελευθερία του να προσδιορίζει τον τρόπο και κυρίως το χρόνο και τον τόπο παροχής της εργασίας και δεν υπόκειται σε εποπτεία και έλεγχο από τον εργοδότη.

Επειδή όμως και στην σύμβαση ανεξαρτήτων υπηρεσιών δεν αποκλείεται κατά τη νομολογία, κάποια χαλαρή εξάρτηση, τελικά κρίσιμος είναι ο βαθμός της προσωπικής εξάρτησης, στην οποία βρίσκεται το πρόσωπο που παρέχει την εργασία του, πράγμα που σημαίνει ότι η προσωπική εξάρτηση είναι κριτήριο «σχετικό». Ο αναγκαίος για την ύπαρξη σχέσης εξαρτημένης εργασίας βαθμός προσωπικής εξάρτησης εξαρτάται από τις συνθήκες της κάθε περίπτωσης και η σχετική κρίση προκύπτει μέσα από τη συνολική εκτίμηση της συγκεκριμένης δραστηριότητας του παρέχοντος την εργασία.

Κριτήρια για τον προσδιορισμό της εξαρτημένης εργασίας σύμφωνα με τη θεωρία της προσωπικής εξάρτησης

Σύμφωνα με τη θεωρία της προσωπικής εξάρτησης, κρίσιμα στοιχεία για το χαρακτηρισμό της σύμβασης ως εξαρτημένης εργασίας είναι:

- α) Ο καθορισμός μονομερώς από τον εργοδότη του χρόνου και του τόπου, στον οποίο ο εργαζόμενος υποχρεούται να παρέχει την εργασία του. Η νομολογία από νωρίς απέδωσε στο στοιχείο αυτό ιδιαίτερη βαρύτητα και το θεώρησε κατ'εξοχήν δηλωτικό της εξάρτησης του εργαζομένου.

Την υποχρέωση του παρέχοντος τις υπηρεσίες του να ακολουθεί τις οδηγίες του άλλου μέρους, όσον αφορά τον χρόνο και τον τόπο παροχής της εργασίας, αξιολογεί και η γερμανική νομολογία ως ένα ιδιαίτερο σημαντικό κριτήριο για τη διάκριση της σύμβασης εξαρτημένης από τη σύμβαση ανεξαρτήτων υπηρε-

ρεσιών. Ακριβώς η δέσμευση αυτή, η απώλεια της ελευθερίας να προσδιορίζει ο ίδιος ο εργαζόμενος τον χρόνο και τον τόπο παροχής της εργασίας, χαρακτηρίζει την «προσωπική» εξάρτηση.

- β) Η υποχρέωση του να ακολουθεί τις οδηγίες του άλλου μέρους, όσον αφορά τον τρόπο εκτέλεσης της εργασίας και να δέχεται τον έλεγχο του προς διαπίστωση της συμμόρφωσης σε αυτές.
- γ) Η ένταξη στην εκμετάλλευση ενός άλλου προσώπου (εργοδότη), η παροχή της εργασίας στο πλαίσιο μιας οργάνωσης εργασίας, την οποία καθορίζει και διευθύνει ένας τρίτος και στην οποία εντάσσεται ο εργαζόμενος. Η ένταξη αυτή εκδηλώνεται τόσο με τα δύο παραπάνω στοιχεία, δηλαδή με την υποχρέωση του απασχολούμενου να ακολουθεί τις οδηγίες του εργοδότη ως προς τον χρόνο, τόπο και τρόπο παροχής της εργασίας, όσο και με το γεγονός ότι η εργασία παρέχεται με τη συνεργασία και των άλλων προσώπων, επιλεγμένων από τον εργοδότη, και με τη βοήθεια του τεχνικού εξοπλισμού και γενικότερα των υλικών μέσων του εργοδότη.

Η απασχόληση «εντός του καταστήματος» του εργοδότη θεωρείται στοιχείο που πιθανολογεί εξάρτηση. Είναι όμως δυνατόν οι υπηρεσίες να παρέχονται εκτός και πολλές φορές μακριά από τις εγκαταστάσεις της εκμετάλλευσης, χωρίς αυτό να αντιτίθεται στον χαρακτηρισμό της εργασίας ως εξαρτημένης, εφόσον η εξάρτηση προκύπτει από τις λοιπές εν γένει συνθήκες παροχής της εργασίας. Άλλωστε, η ένταξη στην εκμετάλλευση δεν νοείται μόνον από άποψη χώρου, ώστε η συνδρομή του στοιχείου αυτού να αποκλείεται στις παραπάνω περιπτώσεις.

- δ) Η υποχρέωση του εργαζομένου να εκτελέσει αυτοπροσώπως την οφειλόμενη εργασία. Στο πεδίο εφαρμογής του ερμηνευτικού κανόνα του άρθρου 651 ΑΚ εμπίπτουν βέβαια τόσο η σύμβαση εξαρτημένης εργασίας όσο και η σύμβαση ανεξάρτητων υπηρεσιών. Όμως ο κανόνας ότι εν αμφιβολία ο εργαζόμενος οφείλει να εκτελέσει αυτοπροσώπως την υποχρέωση του ισχύει πολύ περισσότερο για τη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας. Η υποχρέωση αυτοπροσώπως εκπλήρωσης της παροχής αποτελεί τυπικό γνώρισμα της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας. Η μέσω τρίτων προσώπων εκπλήρωση δεν αποκλείεται μεν και στη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, αποτελεί όμως εξαιρετική περίπτωση, σπάνια εμφανίζεται στην πράξη και η χρήση της σχετικής δυνατότητας δι-

καιολογημένα θέτει υπό αμφισβήτηση την ύπαρξη σχέσης εξαρτημένης εργασίας.

Αντίθετα, δεν θεωρούνται κρίσιμα στοιχεία:

- α) Η χρονική έκταση της υποχρέωσης για παροχή εργασίας. Και σύμβαση εργασίας μίας μόνο ημέρας είναι δυνατό να χαρακτηριστεί ως εξαρτημένη. Κρίσιμη δεν είναι ούτε η διάρκεια του ημερησίου ή εβδομαδιαίου χρόνου εργασίας, όπως δείχνει η περίπτωση των μερικώς απασχολουμένων. Πάντως, μια μεγάλη σχετικά διάρκεια συνηγορεί, με τη συνδρομή και άλλων στοιχείων, π.χ. παροχή των υπηρεσιών μόνο στον αντισυμβαλλόμενο, για το χαρακτηρισμό της σύμβασης ως εξαρτημένης εργασίας.

Για τον ανεξάρτητο επαγγελματία μία διαρκής συμβατική δέσμευση απέναντι σε έναν εντολέα, η οποία απορροφά το σύνολο της επαγγελματικής δραστηριότητας του, δεν αποτελεί τυπική περίπτωση, αλλά ένα εξαιρετικό φαινόμενο. Ο ανεξάρτητος επαγγελματίας, σε αντίθεση με το μισθωτό, αναπτύσσει τη δραστηριότητα του στην αγορά, προσφέροντας, κατά κανόνα, τις υπηρεσίες του σε αόριστο αριθμό προσώπων.

- β) Το ύψος της αμοιβής. Η διευθύνοντες υπάλληλοι, αν και αμείβονται κατά κανόνα με ιδιαίτερα υψηλούς μισθούς, εντούτοις παρέχουν και αυτοί εξαρτημένη εργασία.
- γ) Το είδος της εργασίας. Εξαρτημένη εργασία είναι δυνατόν να παρέχει τόσο ο ανειδίκευτος εργάτης, όσο και ο γιατρός ή ο καλλιτέχνης.
- δ) Ο τρόπος αμοιβής. Αν και κατά κανόνα αυτός που παρέχει εξαρτημένη εργασία αμείβεται με ένα σταθερό ποσό που συναρτάται με τον χρόνο εργασίας (μηνιαίο μισθό ή ημερομίσθιο), ενώ η κυμαινόμενη αμοιβή (π.χ. σε ποσοστά) χαρακτηρίζει τον ανεξάρτητο επαγγελματία που αναλαμβάνει και τον επιχειρηματικό κίνδυνο, εντούτοις ο τρόπος αμοιβής, ο οποίος μάλιστα πολλές φορές δεν επιλέγεται ελεύθερα από τον εργαζόμενο αλλά επιβάλλεται από τον εργοδότη, δεν είναι κρίσιμος. Και εκείνος που αμείβεται με βάση το αποτέλεσμα της εργασίας (π.χ. «με το κομμάτι», προμήθεια που συνίσταται σε ποσοστά επί των πραγματοποιούμενων πωλήσεων) είναι δυνατόν να παρέχει εξαρτημένη εργασία, όπως προκύπτει και από τη διάταξη του άρθρου 648 παράγρ. 2 ΑΚ.

Αντίστροφα, κάποιος δεν χάνει την ιδιότητα του ανεξαρτήτου επαγγελματία από το γεγονός και μόνο ότι αμείβεται με σταθερό ποσό. Στις περιπτώσεις πάντως που η διάκριση αποβαίνει δυσχερής, η νομολογία λαμβάνει υπ' όψη και συνεκτιμά ως ένδειξη υπέρ ή κατά της εξαρτημένης εργασίας και τον τρόπο αμοιβής.

- ε) Τέλος, δεν είναι απαραίτητο η εξαρτημένη εργασία να παρέχεται κατά κύριο επάγγελμα. Με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας μπορεί να συνδέεται και ένα πρόσωπο που κατά κύριο επάγγελμα παρέχει ανεξάρτητες υπηρεσίες. Άλλο βέβαια είναι το ζήτημα ότι ορισμένες διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας απαιτούν για την εφαρμογή τους να παρέχεται η εξαρτημένη εργασία κατά κύριο επάγγελμα.

Κατά κανόνα, η εργασία παρέχεται στην εκμετάλλευση του εργοδότη. Το γεγονός μάλιστα ότι ο εργαζόμενος απασχολείται «εντός του καταστήματος» θεωρείται στοιχείο που πιθανολογεί εξάρτηση. Δυνατό όμως είναι αυτή να παρέχεται εκτός, και πολλές φορές μακριά από τις εγκαταστάσεις της εκμετάλλευσης, χωρίς το γεγονός αυτό να αντιτίθεται στο χαρακτηρισμό της εργασίας ως εξαρτημένης, εφ' όσον η εξάρτηση προκύπτει από τις λοιπές εν γένει συνθήκες παροχής της εργασίας.

βδ) Η θεωρία της λειτουργικής ή οργανικής εξάρτησης

Στην προσπάθεια που έγινε για να παραμεριστεί η προσωπική εξάρτηση από αποφασιστικό στοιχείο της έννοιας της εξαρτημένης εργασίας, πρέπει να μνημονευθεί και η λεγόμενη οργανική ή λειτουργική θεωρία. Η θεωρία αυτή αναζητεί το κριτήριο της εξάρτησης στην αιτία που την προκαλεί και που είναι η ένταξη του εργαζομένου στην εκμετάλλευση του εργοδότη.

Η θεωρία αυτή δεν αμφισβητεί την έννοια της προσωπικής εξάρτησης, τη θεωρεί όμως σαν αποτέλεσμα της ένταξης. Ενώ η κρατούσα άποψη δέχεται βέβαια ως αποφασιστικό, όχι όμως και ως σίγουρο στοιχείο της προσωπικής εξάρτησης την ένταξη του εργαζομένου στην εκμετάλλευση. Το τελευταίο είναι πιο σωστό γιατί υπάρχουν περιπτώσεις προσώπων που παρέχουν εξαρτημένη εργασία, χωρίς να είναι εμφανώς ενταγμένα σε μια εκμετάλλευση π.χ. προσωπικός οδηγός αυτοκινήτου.

Σωστά η νομολογία δέχεται ότι η εξάρτηση δεν εξαφανίζεται από το γεγονός και μόνο ότι η εργασία παρέχεται σε τόπο διαφορετικό από τον τόπο της εκμετάλλευσης ή εκτός γραφείου, από το αν παρέχεται η εργασία ενός γραφείου ή καταστήματος ή εκτός αυτών, ενώ δεν αποκλείεται ο χαρακτηρισμός αυτός και στους κατ' οίκον εργαζομένους. Αντίθετα, υπάρχουν περιπτώσεις προσώπων που παρά το γεγονός ότι ασχολούνται μέσα σε κάποια εκμετάλλευση, δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι προσφέρουν εξαρτημένη εργασία (π.χ. τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου μιας ανώνυμης εταιρίας).

Ανεξάρτητα όμως από αυτό, θα πρέπει να δεχθούμε ότι η λειτουργική εξάρτηση μπορεί να συνυπάρχει παράλληλα με την προσωπική εξάρτηση, οπότε από νομική άποψη οι συνέπειες αυτής της διπλής εξάρτησης θα είναι διαφορετικές (πρόσθετα δικαιώματα του εργοδότη ως αρχηγού εκμετάλλευσης). Η λειτουργική εξάρτηση έχει σημασία για να δείξει την εξάρτηση της εργασίας από το οργανωτικό πλαίσιο της εκμετάλλευσης και το χαρακτηρισμό της ως λειτουργικού στοιχείου της. Με την έννοια αυτή εξαρτημένο είναι και το κεφάλαιο. Τελικός στόχος της θεωρίας αυτής είναι η αντικειμενικοποίηση της εργασιακής σχέσης και η καθιέρωση αντικειμενικής τάξης που απελευθερώνεται από τα ατομικιστικά συμφέροντα του εργοδότη. Η νομική συνέπεια είναι ότι σε μία φιλελεύθερη οικονομία επιτυγχάνεται ο αντικειμενικός έλεγχος των αποφάσεων του εργοδότη. Με την έννοια αυτή η λειτουργική εξάρτηση μπορεί να γίνει δεκτή ως συμπληρωματικό κριτήριο.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η οργανική θεωρία αντιμετωπίζει το όλο θέμα από τη σκοπιά της αμφισβήτησης της έννοιας της σύμβασης.

Το κριτήριο της εξάρτησης στην ελληνική επιστήμη και νομολογία

Τόσο στην επιστήμη όσο και στη νομολογία μας έχει επικρατήσει η θεωρία της προσωπικής εξάρτησης. Αλλά η νομολογία δεν είναι πάντοτε σαφής στις εκφράσεις που χρησιμοποιεί και οπωσδήποτε δεν ξεχωρίζει πάντα τη νομική από την προσωπική εξάρτηση, χωρίς αυτό να την εμποδίζει να καταλήγει σε σωστά συμπεράσματα.

Μερικές φορές κάνει ευθέως και ρητά λόγο για προσωπική εξάρτηση που τη θεωρεί ότι υπάρχει, όταν ο εργαζόμενος έχει υποχρέωση να ακολουθεί τις οδηγίες

του εργοδότη του και να δέχεται τον έλεγχο του όσο αφορά το χρόνο και τον τόπο της παροχής της εργασίας του· σε άλλες περιπτώσεις, τις περισσότερες, αρκείται να μνημονεύει τα διάφορα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που αποδεικνύουν την προσωπική εξάρτηση, χωρίς να την ονομάσει ρητά.

Τέλος, δε λείπουν και οι περιπτώσεις που χρησιμοποιεί τον όρο νομική εξάρτηση ή και τους δύο. Και στις περιπτώσεις, αυτές όμως, με τα στοιχεία που δέχεται για να θεμελιώσει την έννοια της εξαρτημένης εργασίας, φαίνεται καθαρά ότι δεν αρκείται στο γεγονός της απλής παροχής οδηγιών για να θεωρήσει την εργασία ως εξαρτημένη, αλλά αντίθετα ζητεί περισσότερα στοιχεία που να χαρακτηρίζουν επαρκώς την προσωπική εξάρτηση.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο ΑΠ σταθερά δέχεται ότι η επίδειξη από τον εργαζόμενο πρωτοβουλίας κατά την εκτέλεση της εργασίας του, δεν εξαφανίζει την προσωπική εξάρτηση. Αρκεί στις περιπτώσεις αυτές να υπάρχει δικαίωμα εποπτείας και ελέγχου από τον εργοδότη στην παροχή εργασίας, που εμπεριέχει το δικαίωμα να εκδίδει δεσμευτικές διαταγές, με αντιστάθμισμα την ανάληψη της ευθύνης για το τελικό αποτέλεσμα από τον εργοδότη ή να υποχρεούται ο εργαζόμενος να βρίσκεται σε ετοιμότητα παροχής στον καθορισμένο χρόνο και τόπο.

Ωστόσο, εφ' όσον διαπιστώνεται ότι η εργασία γίνεται από τον εργοδότη για την προαγωγή και των ίδιων συμφερόντων του εργαζομένου, το στοιχείο της εξάρτησης αποδυναμώνεται. Για τους περιοδεύοντες πωλητές ή παραγωγούς πωλήσεων το στοιχείο της αυτοπρόσωπης παροχής εργασίας έχει αποφασιστική σημασία για το χαρακτηρισμό της σύμβασης τους ως εξαρτημένης (συμπληρωματική επίκληση οικονομικής εξάρτησης). Σε κάθε περίπτωση μόνο ο τρόπος πληρωμής ή η παροχή εργασίας έξω από την επιχείρηση δεν ασκούν επιρροή. Η ασφάλιση στο ΙΚΑ η οποία στηρίζεται επίσης στο στοιχείο της εξάρτησης είναι στοιχείο κρίσιμο αλλά όχι αποφασιστικό. Διάσταση μπορεί να προκύψει ακόμη μεταξύ φορολογικής και εργατικής νομοθεσίας, όπως στην περίπτωση των ξεναγών για τους οποίους ο ν. 710/1977 επιβάλλει την έκδοση δελτίων παροχής υπηρεσιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ¹⁾

ΣΥΜΒΑΣΗ ΚΑΙ ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η έννοια της ατομικής συμβάσεως εργασίας δίδεται στο άρθρο 648 §1 ΑΚ: «Διά της συμβάσεως εργασίας ο μὲν εκμισθωτής, (μισθωτός, εργαζόμενος) υποχρεούται να παρέχει εφ' ορισμένων ή αόριστον χρόνον την εργασίαν αυτού εις τον μισθωτήν (εργοδότη), ούτος δε να καταβάλῃ τον συμφωνηθέντα μισθόν».

Για την έννοια όμως της συμβάσεως εξαρτημένης εργασίας απαιτείται ακόμα το στοιχείο της εξαρτήσεως, για το οποίο έγινε ήδη λόγος.

Με τον όρο σύμβαση εργασίας εννοούμε κυρίως την αρχική σύμβαση προσλήψεως, που ιδρύει τη σχέση, εργασίας. Σύμβαση εργασίας όμως, ρυθμιστική αυτής της σχέσεως, είναι και κάθε άλλη μεταγενέστερη συμφωνία που τροποποιεί ή συμπληρώνει την αρχική.

Η σύμβαση εργασίας είναι αμφοτεροβαρής ενοχική σύμβαση του ιδιωτικού δικαίου. Ειδικότερα τα στοιχεία της είναι,

- 1) Ανάληψη υποχρεώσεως για παροχή εργασίας
- 2) Αντιπαροχή-καταβολή μισθού
- 3) Το στοιχείο της διάρκειας

Η ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σχέση εργασίας είναι η έννομη σχέση εργοδότη-μισθωτού στο πλαίσιο της οποίας υποχρεούται ο μισθωτός να παρέχει εργασία στον εργοδότη με αμοιβή. Η σχέση στηρίζεται κατά κανόνα σε ιδρυτική σύμβαση εργασίας. Από τη σύμβαση εργα-

[1] Αλέξανδρος Καρακατσάνης, *Ατομικό Εργατικό Δίκαιο* / Τέταρτη έκδοση, (σελ. 68)

σίας μπορεί να δέχεται και ορισμένο συγκεκριμένο περιεχόμενο, αν και τις πιο πολλές φορές το μεγαλύτερο μέρος των όρων της δεν έχει συμβατική προέλευση αλλά προκύπτει από την ενέργεια των άλλων παραγόντων που τη διαμορφώνουν

Ο εννοιολογικός διαχωρισμός της ατομικής συμβάσεως εργασίας, η οποία είναι αμφοτεροβαρής σύμβαση, από τη σχέση εργασίας, που περιλαμβάνει το σύνολο των όρων, με τους οποίους αναλαμβάνεται και εκτελείται η υποχρέωση εργασίας, έχει σημασία. Μία σχέση εργασίας είναι δυνατό να λειτουργήσει με όλες τις έννομες συνέπειες, που σχετίζονται με αυτή τη λειτουργία της, και όταν δε στηρίζεται σε σύμβαση εργασίας, ή όταν η σύμβαση εργασίας, που την ίδρυσε, είναι ελαττωματική, άκυρη ή ακυρώσιμη. Και σ' αυτές τις περιπτώσεις, όταν με την ένταξη της σχέσεως εργασίας στην εκμετάλλευση και τη θέση της εργασίας στη διάθεση του εργοδότη η σχέση εργασίας λειτουργεί, και για όσο διάστημα λειτουργεί, εφαρμόζονται οι προστατευτικές διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας. Έτσι λ.χ. κρίθηκε, ότι εφαρμόζονται και σε άκυρες συμβάσεις οι διατάξεις για τις άδειες, τα εργατικά ατυχήματα και την καταβολή αποζημιώσεως σε περίπτωση απολύσεως δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι εφαρμόζονται επίσης οι διατάξεις για τα χρονικά όρια εργασίας, τα μέτρα ασφαλείας κ.ά.

Το μισθό όμως σ' αυτές τις περιπτώσεις των άκυρων συμβάσεων η νομολογία διατάζει να τον νομιμοποιήσει, και δίνει μόνο αξίωση με βάση τις αρχές περί αδικαιολόγητου πλουτισμού. Όμως η αντίληψη αυτή παραθεωρεί το γεγονός, ότι και η εργασία, που έχει παρασχεθεί έστω και με άκυρη σύμβαση, δεν παύει να είναι εργασία, και ότι αυτό που οφείλεται για την παροχή της, η οποία δε μπορεί να επιστραφεί στο φορέα της, είναι ουσιαστικά μισθός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ¹⁾

ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Εργασία παρέχεται όχι μόνο στα πλαίσια της ειδικής έννομης σχέσεως, η οποία έχει αντικείμενο ακριβώς την παροχή εξαρτημένης εργασίας, αλλά και στα πλαίσια άλλων, διαφορετικών κατά τη νομική φύση, έννομων σχέσεων. Είναι συνεπώς απαραίτητο να διακριθεί η σχέση εξαρτημένης εργασίας από άλλες σχέσεις, στις οποίες επίσης παρέχεται εργασία.

Η εργασία και γενικότερα οι ωφέλειες από την ανθρώπινη δραστηριότητα μπορούν να αποτελούν το αντικείμενο πολλών συμβατικών μορφών που όλες μαζί συνθέτουν την ομάδα των λεγόμενων «εργασιακών συμβάσεων». Έτσι, δημιουργείται το πρόβλημα της διάκρισης της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας από τις υπόλοιπες συγγενείς τις συμβάσεις που ανήκουν στην ίδια πιο πάνω κατηγορία. Το πρόβλημα αυτό είναι δύσκολο και έχει τεράστια πρακτική σημασία.

Το πρόβλημα του σωστού χαρακτηρισμού μιας σύμβασης είναι βέβαια γενικό, γιατί από το σωστό χαρακτηρισμό εξαρτάται και η σωστή εφαρμογή του αντίστοιχου κανόνα δικαίου. Σε λίγες όμως περιπτώσεις οι δυσκολίες που προκαλεί μια διάκριση είναι τόσο πολλές όσο στην περίπτωση των εργασιακών συμβάσεων,

1) ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- Καρακατσάνης, Α. *Ατομικό Εργατικό Δίκαιο*, Έκτακτη έκδοση
- Πάλλου Χρ. Φίλιου. *Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος*. Πρώτος τόμος. Έκδοση: Αντ. Ν. Σακκουλα - Αθήνα 1991
- Πάλλου Χρ. Φίλιου. *Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος*. Δεύτερος τόμος / Πρώτος Ημίτομος. Έκδοση: Αντ. Ν. Σακκουλα - Αθήνα 1991
- Τόμος 58/2002 Δ.Ε.Ν Τεύχος 1380
- Γεωργιάδης / Σταθόπουλος, *Κατ' Άρθρο Ερμηνεία* 681 ΑΚ επ. 741 ΑΚ επ. 619 ΑΚ επ. 785 ΑΚ επ.

ενώ σε καμιά σχεδόν περίπτωση, δε συναντούμε μια τόσο σκληρή διαμάχη, όσο εδώ, ανάμεσα στους συμβαλλόμενους, προκειμένου ο καθένας τους να επιτύχει το χαρακτηρισμό που του ταιριάζει για τη σύμβαση.

Ο λόγος είναι ολοφάνερος. Τη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας τη ρυθμίζει ένας ολοκληρωτός κλάδος δικαίου που έχει ξεκάθαρα ως γνώρισμα του την προστασία της εργασίας και κατ'επέκταση την προστασία του ενός από τους συμβαλλόμενους.

Έτσι, ο ανταγωνισμός ανάμεσα στον εργαζόμενο και τον εργοδότη εκδηλώνεται, στην πρώτη φάση του, σε μια προσπάθεια του καθενός απ' αυτούς να επιτύχει, για τη σύμβαση τους, το χαρακτηρισμό που τον συμφέρει περισσότερο. Ο εργαζόμενος φυσικό είναι να μάχεται περισσότερο για το χαρακτηρισμό της σύμβασης εργασίας, ο αντισυμβαλλόμενος του για κάποιον άλλο χαρακτηρισμό (π.χ. ως σύμβασης ανεξάρτητων υπηρεσιών, ως σύμβασης έργου, ως εταιρίας, ως μεσιτείας, ως εντολής κτλ.).

Ο ανταγωνιστικός τους ρόλος εκδηλώνεται και με τον υποκατάστατο ρόλο τους. Παρατηρείται σε πολλές περιπτώσεις η χρησιμοποίηση π.χ. της εταιρικής σύμβασης για να αποφευχθούν οι δυσχέρειες που προκαλεί η σύμβαση εξαρτημένης εργασίας. Εδώ, εξετάζουμε τη διάκριση της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας από τις πιο σπουδαίες περιπτώσεις συγγενικών συμβάσεων και, ειδικότερα σ' αυτήν την παράγραφο, από τη σύμβαση ανεξάρτητων υπηρεσιών. Είναι αυτονόητο ότι η κρίση του δικαστή δε δεσμεύεται από το νομικό χαρακτηρισμό που έδωσαν τα μέρη ή ακόμη από το χρησιμοποιούμενο από το νόμο όρο «αποζημίωση» για να υποδηλώσει τις αποδοχές.

Από όλες τις συμβάσεις που συγγενεύουν με τη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, η σύμβαση ανεξάρτητων υπηρεσιών είναι ασφαλώς η πιο συγγενής. Γι' αυτό άλλωστε και ο ΑΚ ρυθμίζει και τις δύο αυτές συμβάσεις μαζί στο ίδιο κεφάλαιο που αναφέρεται στη «μίσθωση εργασίας».

A) ΣΥΜΒΑΣΗ ΠΑΡΟΧΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

1) ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Τη σχέση εξαρτημένης εργασίας, τη χαρακτηρίζει η εξάρτηση με χαρακτηριστικό στοιχείο την εξουσίαση της εργασίας κατά την παροχή της από τον εργοδότη. Η παροχή δηλαδή της εργασίας υπόκειται στο διευθυντικό δικαίωμα του εργοδότη, ο οποίος έχει την εξουσία να καθορίζει τον τόπο, τον τρόπο, το χρόνο και γενικά τις συνθήκες της εργασίας, να δίνει σχετικές εντολές και οδηγίες για την εκτέλεση της, να την ελέγχει και να την εποπτεύει.

Όταν σε μια σχέση εργασίας δε συντρέχουν αυτά τα στοιχεία της εξαρτήσεως και ο φορέας της εργασίας διατηρεί την πρωτοβουλία και την ελευθερία να καθορίζει ο ίδιος τις συνθήκες της εργασίας του, χωρίς να υπόκειται με τη νομική έννοια στον έλεγχο του εργοδότη κατά την εκτέλεσή της, τότε αυτή η σχέση είναι σχέση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών

2) ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ

Έχει κριθεί ότι συνδέεται με σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών ο λογιστής, ο οποίος ανέλαβε έναντι μηνιαίου μισθού τον εκσυγχρονισμό του λογιστηρίου επιχείρησης καθώς και την εποπτεία κατά τη σύνταξη του ισολογισμού και παρείχε την εργασία του στις εγκαταστάσεις της επιχείρησης σε ημέρες και ώρες που καθόριζε ο ίδιος χωρίς παρέμβαση ή έλεγχο της επιχείρησης (βλ. Απόφαση ΑΠ.422/94, ΔΕΝ 1994, 851, βλ. και ΑΠ 528/71, ΔΕΝ 1971, 913. Έφ. Θεσσ' 231/94, ΔΕΝ 1995, 274).

Επίσης κατά τη νομολογία δεν εργάζεται με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αλλά ανεξαρτήτων υπηρεσιών ο εμπορικός αντιπρόσωπος, ο οποίος πωλούσε τα προϊόντα μιας μόνο επιχείρησης σε τιμές που όριζε αυτή, είχε όμως πλήρη ελευθερία δράσεως (καθορίζοντας ο ίδιος το πρόγραμμα μεταβάσεως του στις διάφορες πόλεις) και αμειβόταν με προμήθεια εκδίδοντας δελτία παροχής υπηρεσιών (ΑΠ 329/90, ΔΕΝ 1991, 283, βλ. και ΑΠ 1898/87, ΕΕΔ 1989, 165, ΑΠ 107, 87, ΔΕΝ 1987, 1060, ΑΠ 2084/84, ΔΕΝ 1985, 1189, ΑΠ 840/74, ΔΕΝ 1974, 900. βλ. και ΑΠ 1093/2001 Κατά την ίδια απόφαση 329/90 του ΑΠ δεν μεταβάλλει το χαρακτήρα της συμβάσεως το γεγονός ότι η επιχείρηση είχε ασφαλίσει τον εμπορικό αντιπρόσωπο στο ΙΚΑ.

Σύμβαση ανεξαρτήτων υπηρεσιών υπάρχει κατά την νομολογία και στην περίπτωση του δημοσιογράφου, συντάκτη τακτικού άρθρου και χρονογραφήματος σε περιοδικό, ο οποίος δεν δεσμευόταν ως προς τον τύπο συντάξεως του κειμένου, το χρόνο παραδόσεως και το περιεχόμενο του και αμειβόταν με το τεύχος αλλά και στην περίπτωση του καθηγητή σωματικής αγωγής και προπονητή κωπηλασίας, ο οποίος προσέφερε εργασία ως τεχνικός και επιστημονικός σύμβουλος και καθόριζε – σύμφωνα με τη σύμβαση – ελεύθερα και κατά την κρίση του τον τόπο χρόνο και τρόπο παροχής των υπηρεσιών του (Εφ. Αθηνών 4123/89, ΔΕΝ 1990, 1252 βλ. και ΑΠ 12/99, 977/2000 και Εφ. Αθηνών 3872/2001, Εφ. Θεσσ/νικη 1231/2001 κατωτ. καθώς και αντιθ. Εφ. Πατρών 783/99). Επίσης και στην περίπτωση, του ιδιοκτήτη καφενείου, ο οποίος εξυπηρετούσε ως πράκτορας του ΚΤΕΑ τους επιβάτες των λεωφορείων ΚΤΕΑ έναντι ορισμένης προμήθειας (ΑΠ 1984/90, ΔΕΝ 1992, 1112).

Τέλος, σύμβαση ανεξαρτήτων υπηρεσιών υπάρχει και στην περίπτωση κατά την οποία ιδιοκτήτης αυτοκινήτου ανέλαβε την υποχρέωση να μεταφέρει με το αυτοκίνητο του τον ελαιόκαρπο στο ελαιοτριβείο και το ελαιόλαδο στις κατοικίες των παραγωγών, χωρίς ωράριο, με μόνη δέσμευση την εξασφάλιση – με την έγκυρη μεταφορά – της συνεχούς λειτουργίας του ελαιοτριβείου και αμοιβή ορισμένη ποσότητα ελαιολάδου ανά ώρα απασχολήσεως (ΑΠ 333/88, ΔΕΝ 1989, 33, βλ. και ΑΠ 1822/90, ΔΕΝ 1992, 1110). Επίσης και στην περίπτωση κατά την οποία σχεδιαστής μοντέλων ρουχισμού ανέλαβε την υποχρέωση να εκπονεί μοντέλα αντί ετήσιας αμοιβής χωρίς να ελέγχεται ως προς τον χρόνο και τρόπο εργασίας (ΑΠ 24/84, ΔΕΝ 1985, 163). Επίσης και στην περίπτωση κατά την οποία πραγματογνώμονας ασφαλιστικής εταιρίας προσέφερε την εργασία του χωρίς να ελέγχεται ως προς τον τόπο, χρόνο και τρόπο παροχής της εργασίας του (ΑΠ 1396/82, ΔΕΝ 1983, 438). Επίσης και στην περίπτωση του διαχειριστή περιουσίας, ο οποίος αμειβεται με ποσοστά και βαρύνεται ο ίδιος με τις σχετικές δαπάνες (ΑΠ 153/71, ΔΕΝ 1971, 647), καθώς και στην περίπτωση της νοικοκυράς, η οποία ανέλαβε αντί αμοιβής την υποχρέωση να φροντίζει για την διατροφή, καθαριότητα, κλπ προσώπου που συνοικούσε με την οικογένεια της, χωρίς να υπόκειται στις οδηγίες και τον έλεγχο του (ΑΠ 748/85, ΔΕΝ 1986, 556).

3) ΔΙΑΦΟΡΕΣ:

Η σύμβαση ανεξαρτήτων υπηρεσιών εμφανίζει τις μεγαλύτερες ομοιότητες με τη

σύμβαση εξαρτημένης εργασίας. Και στη σύμβαση ανεξάρτητων υπηρεσιών το ένα συμβαλλόμενο μέρος (ο εργαζόμενος) αναλαμβάνει την υποχρέωση να παρέχει την εργασία του στο άλλο μέρος για ορισμένο ή αόριστο χρόνο έναντι μισθού. Η διαφορά μεταξύ των δύο τύπων συμβάσεων συνίσταται στο ότι επί της συμβάσεως εξαρτημένης εργασίας ο εργαζόμενος δεσμεύεται από τις οδηγίες του εργοδότη σχετικά με τον τρόπο, χρόνο και τόπο παροχής, πρέπει να ακολουθεί τις οδηγίες αυτές και να δέχεται την άσκηση ελέγχου από τον εργοδότη προς διαπίστωση της συμμορφώσεως του.

Αντίθετα επί της συμβάσεως ανεξάρτητων υπηρεσιών ο εργαζόμενος δεν δεσμεύεται από τις οδηγίες του λήπτη της εργασίας σχετικά με τον τρόπο, χρόνο και τόπο παροχής της εργασίας, ούτε υποβάλλεται στο διευθυντικό του δικαίωμα, οφείλει μόνο να προσφέρει την εργασία του υπό τους όρους που προβλέπει η σύμβαση.

Οι διατάξεις του ΑΚ για τη μίσθωση εργασίας (άρθρο 648 επ.) ισχύουν και για την σύμβαση ανεξάρτητων υπηρεσιών με εξαίρεση ορισμένες διατάξεις που προσιδιάζουν στη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας. Οι διατάξεις του εργατικού δικαίου, όπως για παράδειγμα οι διατάξεις για τα χρονικά όρια εργασίας, για το ημερήσιο και εβδομαδιαίο ωράριο, τις υπερωρίες, υπερεργασία, ημέρες αργίας, άδεια, επιδόματα εορτών, καταγγελία της συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου, προστασία μισθού κ.ο.κ. δεν έχουν εφαρμογή επί των συμβάσεων ανεξάρτητων υπηρεσιών.

Αντίθετα, επί των συμβάσεων εξαρτημένης εργασίας έχουν εφαρμογή κατά κύριο λόγο οι κανόνες του εργατικού δικαίου, και μόνο συμπληρωματικά οι διατάξεις του ΑΚ, εφ' όσον -εννοείται- οι τελευταίες συμβιβάζονται με τη φύση της εξαρτημένης εργασίας και την ανάγκη ειδικής προστασίας που αυτή παρουσιάζει. Εξ άλλου είναι σύνηθες το φαινόμενο η σύμβαση ανεξάρτητων υπηρεσιών να συνυπάρχει με άλλου είδους σύμβαση.

B) ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΟΥ

1) ΕΝΝΟΙΑ

Η έννοια της μισθώσεως έργου συνάγεται από την ΑΚ 681. Μίσθωση έργου είναι η αμφοτεροβαρής, παροδική ενοχική σύμβαση με την οποία ο ένας εκ των συμβαλλομένων (εργολάβος) υποχρεούται στην εκτέλεση του έργου, ο άλλος δε (εργοδότης) στην καταβολή της αμοιβής που συμφωνήθηκε.

ΟΡΟΛΟΓΙΑ

Στο δέκατο ένατο κεφάλαιο του ΑΚ χρησιμοποιείται ο όρος «μίσθωσης έργου» ενώ ο όρος «εργολαβία» είναι καθιερωμένος και στο προϊσχύον δίκαιο και στην πράξη. Όσον αφορά στα πρόσωπα που συμμετέχουν στη μίσθωση έργου σαν συμβαλλόμενοι, ο ΑΚ ονομάζει τον μισθωτή υποσχόμενο την εκτέλεση του έργου «εργολάβο», τον δε παραγγέλοντα το έργο και αναλαμβάνοντα να καταβάλει την αμοιβή «εργοδότη», μολονότι ότι ο τελευταίος όρος προκαλεί σύγχυση με τον ομώνυμο όρο στη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας. Για αυτό προτάθηκε ο όρος «παραγγελεύς του έργου».

ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ

Η μίσθωση έργου είναι σύμβαση ενοχική και μάλιστα αμφοτεροβαρής. Ο ενοχικός χαρακτήρας σημαίνει ότι με τη μίσθωση έργου δεν επέρχονται αλλαγές στα εμπράγματα δικαιώματα και στις εμπράγματες σχέσεις των συμβαλλομένων. Δεν αποκλείεται όμως να συνδέεται με την κύρια ενοχική σύμβαση και παρεπόμενη ενοχική υποχρέωση προς μεταβίβαση της κυριότητας του πράγματος που ενσωματώνει το εκτελεσθέν έργο, ή ακόμη και να επέρχονται αυτομάτως εμπράγματες αλλοιώσεις στις περιουσιακές σχέσεις των μερών.

Αντικείμενο της μισθώσεως έργου είναι η παραγωγή ενός συγκεκριμένου (του συμφωνηθέντος) αποτελέσματος. Η εργασία, που παρέχεται αναγκαία για αυτό το αποτέλεσμα, δεν αποτελεί καταρχήν στοιχείο της συμβάσεως έργου. Διότι ασχέτως της παρεχόμενης εργασίας, από την επίτευξη του αποτελέσματος κρίνεται η εκπλήρωση ή η μη εκπλήρωση της συμβάσεως.

Η παροχή της εργασίας αποκτά κατ' εξαίρεση νομική σημασία στην ΑΚ 686. Από το ότι στοιχείο της συμβάσεως είναι η επίτευξη του αποτελέσματος και όχι η παροχή της εργασίας, απορρέει ο χαρακτήρας της συμβάσεως έργου, σαν συμβάσεως παροδικής και όχι διαρκούς. Η εκπλήρωση της παροχής του εργολάβου συγκεντρώνεται σε ένα μόνο χρονικό σημείο : στην παράδοση του έργου, οπότε καθίσταται απαραίτητη η αξίωση για την αμοιβή. Ο χρόνος που μεσολαβεί δεν είναι τίποτε άλλο παρά η αναγκαία προϋπόθεση για την επίτευξη του αποτελέσματος, π.χ. της ανεργέσεως της οικοδομής. Αυτό το νόημα έχει ο καθορισμός προθεσμίας προς εκτέλεση του έργου και όχι ότι έτσι καθορίζεται η διάρκεια της συμβατικής σχέσεως.

Παρά το χαρακτήρα της συμβάσεως έργου σαν παροδικής εντούτοις δεν μπορεί να παραταθεί η διάρκεια του χρόνου που μεσολαβεί από την κατάρτιση της συμβάσεως μέχρι την περάτωση του έργου και την παράδοση αυτού. Καταρχήν η καταβαλλομένη εργασία από τον εργολάβο κατά αυτό το χρονικό διάστημα δεν αποτελεί τίποτα άλλο παρά την προπαρασκευή του ίδιου για την εκπλήρωση της παροχής του, δηλαδή την περάτωση και παράδοση του έργου. Συνεπώς η εργασία αυτή δεν παρέχεται προς τον εργοδότη, ούτως ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ότι υφίσταται διαρκής σχέση μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, αλλά η εργασία αυτή παρέχεται χάριν του ίδιου συμφέροντος του εργολάβου, για να μπορέσει να εκπληρώσει την κύρια αυτού υποχρέωση. Εντούτοις, όμως, ο νόμος στις ΑΚ 685-687 διαγράφει ορισμένες έννομες συνέπειες που ανατρέχουν στην απαιτούμενη διάρκεια για την εκτέλεση του έργου.

Επίσης η τυχόν υφισταμένη υποχρέωση του εργοδότη προς σύμπραξη αποτελεί εκδήλωση του ότι η εν λόγω διάρκεια έχει σημασία στην αμφοτεροβαρή ενοχική σχέση που δημιουργείται από τη μίσθωση έργου.

Αντίθετα το δικαίωμα καταγγελίας του εργοδότη κατά την ΑΚ 700 δεν μπορεί να δώσει έρεισμα στην άποψη ότι η σύμβαση είναι διαρκής, καθόσον ο εργολάβος υποχρεούται στην καταβολή της αμοιβής για το έργο, δηλαδή στην πλήρη εκπλήρωση της υποχρέωσής του από τη σύμβαση. Πέραν των ανωτέρω το στοιχείο του χρόνου είναι δυνατό να είναι αρρήκτως συνδεδεμένο με το προσποριστέο αποτέλεσμα, ούτως ώστε να αποτελεί απαραίτητο συστατικό στοιχείο.

2) ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Έχει κριθεί ότι απασχολούνται με σύμβαση έργου:

- α) οι ταπητεργάτριες που κατασκευάζουν τάπητες στις εγκαταστάσεις του εργοδότη με υλικά και σχέδια του εργοδότη, πληρώνονται κατ' αποκοπή και ανάλογα με τον αριθμό των χιλιοκόμβων κάθε τάπητος και εκτελούν το έργο, τις ημέρες και ώρες που επιθυμούν, πάντα όμως μέσα στις ώρες που είναι ανοικτός ο χώρος και τα μηχανήματα υφάνσεως (ΣτΕ 1073/88, ΔΕΝ 1989, 481),
- β) το πρόσωπο που ανάλαβε το έργο της εξευρέσεως, επιλογής, εκπαιδεύσεως και παρακολουθήσεως των παραγωγών ασφαλειών ζωής στην αποκλειστική πρωτοβουλία και κρίση του οποίου ανήκε ο τρόπος και ο χρόνος εκτελέσεως του έργου χωρίς να υπόκειται στον έλεγχο και εξάρτηση του εργοδότη (ΑΠ 868/89, ΔΕΝ 1990, 606),
- γ) ο ιατρός, ο οποίος εκτελούσε στο ιδιωτικό του εργαστήριο τις ανατιθέμενες από το νομικό πρόσωπο κυτατταρολογικές εξετάσεις έναντι ορισμένης για κάθε μία αμοιβής (ΑΠ 109/90, ΔΕΝ 1991, 76),
- δ) οι εξωτερικοί συνεργάτες εκπομπών και προγράμματος ραδιοηλεκτρονικού σταθμού, οι οποίοι ανέλαβαν το έργο της δημοσιογραφικής καλύψεως ορισμένων τρεχόντων αθλητικών γεγονότων, χωρίς ωράριο εργασίας και με πλήρη ανεξαρτησία και πρωτοβουλία (ΑΠ 355/90, ΔΕΝ 1991, 224),
- ε) η παραγωγός και παρουσιάστρια μουσικής εκπομπής σε ραδιοφωνικό σταθμό, η οποία προετοίμαζε το πρόγραμμα με δική της πρωτοβουλία και χωρίς παρέμβαση ή έλεγχο του εργοδότη (Μον. Πρωτ. Σπарт. 201/90, ΕΕΔ 1991, 104),
- στ) ο λογιστής, ο οποίος τηρεί τα λογιστικά βιβλία επιχειρήσεως με δική του ευθύνη, χωρίς να δεσμεύεται από εντολές του εργοδότη και χωρίς ωράριο (ΑΠ 237/70, ΔΕΝ 1970, 561),
- ζ) η ιδιοκτήτρια εργαστηρίου ραφής ενδυμάτων, η οποία εκτελούσε τη ραφή και συναρμολόγηση κομμένων και έτοιμων για ραφή κομματιών μπουφάν (με φόδρα και φερμουάρ του εργοδότη) με το σύστημα φασών χωρίς να είναι ενταγμένη στην επιχείρηση του εργοδότη και χωρίς να ελέγχεται ως προς το χρόνο και τρόπο εργασίας της (Μον. Πρωτ. Θεσσ. 153/91, ΕΕΔ 1992, 806).

3) ΔΙΑΦΟΡΕΣ

Με τη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας ο εργαζόμενος αναλαμβάνει την υποχρέωση να παρέχει την εργασία του υπό τις εντολές και οδηγίες του εργοδότη (σχετικά με τον τρόπο, τόπο και χρόνο παροχής της εργασίας) χωρίς να ευθύνεται για το αποτέλεσμα της εργασίας.

Η διαφορά, επομένως, μεταξύ συμβάσεως εξαρτημένης εργασίας και συμβάσεως έργου είναι σαφής:

Α) Στη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας οι συμβαλλόμενοι αποβλέπουν στην παροχή της εργασίας, η οποία κατά τη θέληση των μερών θα παρέχεται υπό τις εντολές και οδηγίες του εργοδότη. Ο εργοδότης κατευθύνει, οδηγεί, και ελέγχει την παροχή της εργασίας (διευθυντικό δικαίωμα του εργοδότη) και για το λόγο αυτό φέρει και τον κίνδυνο για την αξιοποίηση της εργασίας.

Τέλος, στη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας ο εργαζόμενος δεν διαθέτει κατά κανόνα πρωτοβουλία (με εξαίρεση τους διευθύνοντες υπαλλήλους κλπ.) και οφείλει να παρέχει την εργασία του αυτοπροσώπως υπό τις εντολές και οδηγίες του εργοδότη.

Β) Αντίθετα, στη σύμβαση έργου οι συμβαλλόμενοι αποβλέπουν στο αποτέλεσμα της εργασίας. Ο εργολάβος διαθέτει πρωτοβουλία κατά την εκτέλεση του έργου, δεν δεσμεύεται από εντολές και οδηγίες του εργοδότη σχετικά με το χρόνο, τόπο και τρόπο παροχής της εργασίας, οφείλει μόνο να εκτελέσει το έργο σύμφωνα με τους όρους που προβλέπει η σύμβαση, μπορεί να χρησιμοποιεί και τρίτα πρόσωπα (κατά κανόνα δικούς του μισθωτούς αλλά και δικό του εξοπλισμό κατά την εκτέλεση του έργου, φέρει τον κίνδυνο της κατασκευής του έργου μέχρι την παράδοση του στον εργοδότη και η σύμβαση έργου λύεται με την ολοκλήρωση του έργου. Αυτό σημαίνει ότι επί της συμβάσεως έργου η εκπλήρωση της συμβάσεως κρίνεται από την επίτευξη του αποτελέσματος και όχι από την εργασία που παρεσχέθη για την εκτέλεση του έργου.

Η διάκριση, λοιπόν, μεταξύ της συμβάσεως έργου και συμβάσεως εξαρτημένης εργασίας είναι σαφής, παρά ταύτα υπάρχουν περιπτώσεις όπου προκύπτουν αμφιβολίες σχετικά με το χαρακτηρισμό μιας συμβάσεως. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στη σύμβαση έργου, το έργο μπορεί να συνίσταται στη συνεχή μέσα στο

χρόνο επανάληψη του αυτού έργου (π.χ. επιχείρηση μεταφορών μεταφέρει σε καθημερινή βάση τα προϊόντα της επιχειρήσεως στις οικίες των πελατών, λογιστικό γραφείο τηρεί τα λογιστικά βιβλία της επιχειρήσεως κ.ο.κ.), οπότε δημιουργείται η εντύπωση ότι πρόκειται για σύμβαση εργασίας.

Στις περιπτώσεις αυτές ο τελικός χαρακτηρισμός της συμβάσεως θα γίνεται με βάση τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της συμβάσεως εξαρτημένης εργασίας και τις παραπάνω διαφορές μεταξύ συμβάσεως έργου και συμβάσεως εξαρτημένης εργασίας. Δηλαδή, θα εξετάζεται αν ο προσφέρων την εργασία δεσμεύεται από εντολές και οδηγίες του εργοδότη σχετικά με τον τρόπο, τόπο και χρόνο παροχής της εργασίας, αν είναι ενταγμένος στην επιχείρηση ή εκμετάλλευση του εργοδότη του, αν διαθέτει πρωτοβουλία, αν δικαιούται να χρησιμοποιεί και τρίτα πρόσωπα κατά την παροχή της εργασίας, αν φέρει τον επιχειρηματικό κίνδυνο του έργου που εκτελεί κ.ο.κ.

Ο τρόπος υπολογισμού της αμοιβής, δηλαδή, το αν ο μισθός υπολογίζεται με το «κομμάτι», δεν έχει αποφασιστική σημασία. Διότι, κατά το άρθρο παράγρ. 2 ΑΚ «σύμβαση εργασίας υπάρχει και όταν ο μισθός υπολογίζεται κατά μονάδα της παρεχόμενης εργασίας ή κατ' αποκοπήν, αρκεί ο εργαζόμενος να προσλαμβάνεται ή να απασχολείται για ορισμένο ή για αόριστο χρόνο». Η διάταξη περιέχει ερμηνευτικό κανόνα δικαίου και αποδίδει το συνήθως συμβαίνον. Όταν πράγματι κάποιος προσλαμβάνεται για να εργασθεί για ορισμένο ή αόριστο χρόνο, οι συμβαλλόμενοι αποβλέπουν κατά κανόνα στην εργασία καθ' εαυτή και όχι στο αποτέλεσμα της εργασίας, δηλαδή, σε συγκεκριμένο έργο.

Για το λόγο αυτό η συνολολόγηση αόριστης ή και ορισμένης διάρκειας για την παροχή της εργασίας είναι κατά πολλούς συστατικό στοιχείο της συμβάσεως εργασίας. Πάντως ο ερμηνευτικός κανόνας του άρθρου 648 παράγρ. 2 Α.Κ επιτρέπει την ανταπόδειξη ότι τα μέρη απέβλεψαν σε συγκεκριμένο έργο και όχι στην εργασία, ότι δηλαδή συνήψαν σύμβαση έργου και όχι σύμβαση εργασίας.

Γ) ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Εταιρεία είναι η σύμβαση με την οποία δύο ή περισσότερα πρόσωπα αναλαμβάνουν αμοιβαίως την υποχρέωση να επιδιώκουν με κοινές εισφορές κοινό σκοπό και ιδίως οικονομικό (741 ΑΚ). Βασικό χαρακτηριστικό της συμβάσεως εταιρείας είναι ο κοινός σκοπός που επιδιώκουν οι εταίροι με τις εισφορές τους. Η επιδίωξη του κοινού σκοπού έχει ως συνέπεια ότι οι εταίροι αναλαμβάνουν και τον κίνδυνο για την επίτευξη του κοινού σκοπού, δηλαδή, τον κίνδυνο για τη λειτουργία της εταιρείας.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1) Κοινός Σκοπός:

α) Έννοια: Ιδιαίτερο εννοιολογικό χαρακτηριστικό της εταιρικής συμβάσεως αποτελεί η από κοινού επιδίωξη συμφωνημένου αποτελέσματος. Η έννοια του κοινού σκοπού είναι ευρύτατη και μπορεί να περιλάβει κάθε θεμιτή δραστηριότητα, ιδεαλιστική (επιστημονική, καλλιτεχνική, φιλανθρωπική κ.α.), οικονομική ή και εμπορική (οπότε η εταιρία καθίσταται εμπορική, εν αμφιβολία ομόρρυθμη). Ο σκοπός πρέπει όμως να διακρίνεται από τα παραγωγικά αίτια της καταρτίσεως της εταιρικής συμβάσεως (δηλ. από την ανάγκη ή το συμφέρον που ωθούν στην εταιρική συνεργασία, τα οποία είναι χωρίς νομική σημασία).

Η πρόβλεψη σκοπού στην εταιρική σύμβαση επιβάλλεται από το νόμο (ΑΚ741) και κατατείνει στο δεσμευτικό για τους εταίρους καθορισμό του τρόπου, με τον οποίο θα επιτευχθούν τα προσδοκώμενα από την εταιρική δράση αποτελέσματα.

β) Κοινότητα σκοπού: Σύμφωνα με την ΑΚ 741, ο σκοπός της εταιρίας πρέπει να είναι κοινός. Ο προσδιορισμός της έννοιας της κοινότητας του σκοπού παρουσιάζεται δυσχερής. Για το ελληνικό δίκαιο θα πρέπει να θεωρηθεί σωστότερη η άποψη ότι κοινότητα σκοπού υπάρχει όταν έχει διασφαλιστεί η συμμετοχή όλων των εταίρων στα αποτελέσματα της εταιρικής δράσεως και κατοχυρωθεί η ομοιομορφία της διαχειριστικής υποχρεώσεως, ανεξάρτητα από το αν η τελευταία αυτή υποχρέωση εκπληρώνεται αυτοπροσώπως ή με το διορισμό διαχειριστή. Ειδικότερα

στην αστική εταιρία με ιδεαλιστικό σκοπό, την κοινότητα αυτού συνιστά η ετοιμότητα των εταίρων στο να συμβάλλουν στην επιτυχία του εταιρικού σκοπού.

Η έννοια του κοινού σκοπού είναι κεντρικής σημασίας για το εταιρικό γενικότερα, αλλά και για το δίκαιο της αστικής εταιρίας ειδικότερα. Αυτό καταδεικνύεται από το γεγονός ότι η πραγματοποίηση ή η αδυναμία πραγματοποιήσεως του κοινού σκοπού επιφέρει την αυτοδίκαιη λύση της εταιρίας. Εξάλλου ο κοινός σκοπός αποτελεί το μέτρο κάθε εταιρικής υποχρεώσεως και κάθε εταιρικού δικαιώματος.

2) ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΕΠΙΔΙΩΞΕΩΣ: ΚΟΙΝΟΥ ΣΚΟΠΟΥ

Για την έγκυρη ίδρυση εταιρίας δεν αρκεί να υπάρχει κοινό συμφέρον των εταίρων. Επιπλέον πρέπει να επιδιώκεται και η ικανοποίηση αυτού από κοινού από όλους τους εταίρους. Αυτοτελές, επομένως, συμβατικό καθήκον των εταίρων αποτελεί η αμοιβαία υποχρέωση επιδιώξεως κοινού σκοπού. Άρα δεν υπάρχει εταιρία, όταν δεν έχει αναληφθεί αντίστοιχη νομική υποχρέωση ή η υποχρέωση αυτή θεμελιώνεται σε άλλη νομική βάση. Εξάλλου, από το διαρκή χαρακτήρα της εταιρικής συμβάσεως συνάγεται ότι, κατ' αρχήν, η υποχρέωση επιδιώξεως του εταιρικού σκοπού έχει και αυτή διαρκή χαρακτήρα.

Η παραπάνω υποχρέωση μπορεί να εκπληρώνεται με οποιοδήποτε θεμιτό τρόπο, χωρίς να χρειάζεται να προκύπτει αυτός ειδικά από την εταιρική σύμβαση.

3) ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΕΙΣΦΟΡΑΣ

Ουσιώδες συστατικό στοιχείο της έννοιας της αστικής, αλλά και κάθε άλλης μορφής, εταιρίας αποτελεί, σύμφωνα με το άρθρο 741 ΑΚ, η υποχρέωση των εταίρων για την καταβολή εισφορών. Όπως χαρακτηριστικά διδάσκεται, κανένας δεν μπορεί να συμμετέχει σε εταιρία χωρίς υποχρέωση εισφοράς και καμία εταιρία δεν μπορεί να συγκροτείται -στο σύνολό της ή εν μέρει- από άτομα, που δεν εκπλήρωσαν τη σχετική υποχρέωση. Αυτή η τόσο απόλυτα διατυπωμένη αρχή υφίσταται όμως στην πράξη περιορισμούς, που μειώνουν σημαντικά την πρακτική τους σημασία.

Ένα τέτοιο περιορισμό συνεπάγεται η ευρύτερη ερμηνεία που δίνεται στον όρο εισφορά, με αποτέλεσμα να περιλαμβάνεται σ' αυτόν κάθε δυνατή παροχή. Έτσι, είναι μάλλον ασυνήθιστο, να εμφανιστεί στην πράξη εταιρία, στην οποία δεν κα-

ταβλήθηκαν εισφορές. Εξάλλου ένα δεύτερο μετρίασμό υφίσταται η παραπάνω αρχή από την αποδοχή της απόψεως, ότι δεν είναι απαραίτητη για την εγκυρότητα της εταιρίας η άμεση, κατά τη σύστασή της, καταβολή των εισφορών αλλά αρκεί η έγκυρη ανάληψη της υποχρεώσεως καταβολής τους

ΓΕΝΙΚΑ

Παρά τον ολοκάθαρο εννοιολογικό διαχωρισμό της σύμβασης εταιρίας από την σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, στην πρώτη περίπτωση υπάρχει η πρόθεση για εταιρική συνεργασία και κοινή ανάληψη κινδύνων, στη δεύτερη περίπτωση, αντίθετα, κάθε συμβαλλόμενος φέρει τον κίνδυνο του δικού του παραγωγικού μέσου, με άμεση εξάρτηση του ενός από τον άλλο.

Οι δυο αυτές συμβάσεις πολλές φορές συμπλέκονται στην πράξη. Αυτό οφείλεται κατά πρώτο λόγο στο γεγονός ότι η εισφορά στην εταιρία μπορεί να έχει ως περιεχόμενο της την προσωπική εργασία του εταίρου.

Οφείλεται επίσης στο γεγονός ότι οι εταίροι πολλές φορές προσφέρουν στην εταιρία την προσωπική τους εργασία ανεξάρτητα και πέρα από την εισφορά τους, και αν λάβουμε υπόψη ότι ο μισθός μπορεί να συμφωνείται, σε μία σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, και σε ποσοστά στα κέρδη του εργοδότη, καταλαβαίνουμε εύκολα τις δυσκολίες που μπορούν να παρουσιαστούν από την άποψη της διάκρισης από τη σύμβαση εταιρίας.

Άλλωστε η εταιρική ιδιότητα δεν αποκλείει την παράλληλη σύναψη σύμβασης εξαρτημένης εργασίας ανάμεσα στον εταίρο και στο διαχειριστή της εταιρίας ή ανάμεσα σε μέλος διοικητικού συμβουλίου ανώνυμης εταιρίας και στην εταιρία. Με την αυξανόμενη προστασία των μισθωτών διαπιστώνεται η τάση για υποκατάσταση της μισθωτής εργασίας με τις εταιρικές συμβάσεις. Πρόκειται για ένα φαινόμενο αξιοπρόσεκτο ανάλογο με το φαινόμενο της προώθησης της ανεξάρτητης εργασίας. Έτσι διαμορφώνεται η νέα τάξη εξηρημένων εργαζομένων που δεν φέρουν τον τίτλο του μισθωτού στους οποίους ωστόσο η εξάρτηση είναι καλυμμένη, γεγονός που θέτει την έννοια της εξάρτησης για μια ακόμη φορά σε νέες βάσεις.

Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις θα πρέπει να ερευνάται, αν οι συνθήκες κάτω από τις οποίες παρέχεται η εργασία προδίδουν πρόθεση εταιρικής συνεργασίας

που εκφράζεται με την ισότητα στη συμπεριφορά των εργαζομένων και την κοινή προσπάθεια για την επίτευξη του κοινού εταιρικού σκοπού, ή αν η εργασία προσφέρεται κάτω από την επίβλεψη και τον έλεγχο των υπόλοιπων εταίρων με δέσμευση ως προς το χρόνο προσφοράς της εργασίας, το πρόβλημα παρουσιάζεται πιο οξύ στις άτυπες εταιρίες.

Ενδείξεις μπορούν να αποτελέσουν για την ύπαρξη εταιρικής σύμβασης, η ύπαρξη συμμετοχής και στα κέρδη και στις ζημιές, αν η συμμετοχή στα κέρδη είναι σε μεγάλο ποσοστό.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ

Όταν προκύπτει αμφιβολία αν υπάρχει σχέση εταιρίας ή εξαρτημένης εργασίας, τότε θα πρέπει να εξετάζονται οι συνθήκες υπό τις οποίες παρέχεται η εργασία, καθώς και η βούληση των μερών. Εφ' όσον η εργασία παρέχεται υπό συνθήκες εξαρτήσεως, εφ' όσον δηλ. ο παρέχων την εργασία οφείλει να εκτελεί τις εντολές του αποδέκτη της εργασίας σχετικά με τον τρόπο, τόπο και χρόνο παροχής και υποχρεούται να δέχεται τον έλεγχο σχετικά με τη συμμόρφωση του στις εντολές αυτές, τότε υπάρχει σχέση εξαρτημένης εργασίας. Εφ' όσον δεν παρέχεται εργασία υπό εξάρτηση, αλλά αντίθετα διαπιστώνεται πρόθεση εταιρικής συνεργασίας (*affectio societatis*) προς επιδίωξη κοινού σκοπού, με ταυτόχρονη ανάληψη του κινδύνου και από τον παρέχοντα εργασία, τότε πρόκειται για σύμβαση εταιρίας.

Η συμμετοχή του παρέχοντος εργασία στον επιχειρηματικό κίνδυνο αποτελεί ισχυρή ένδειξη ότι πρόκειται για σχέση εταιρίας. Πράγματι η συμμετοχή του εργαζομένου όχι μόνο στα κέρδη αλλά και στις ζημιές της επιχειρήσεως καθιστά πολύ πιθανή την ύπαρξη συμβάσεως εταιρίας. Αντίθετα συμφωνία, σύμφωνα με την οποία ο παρέχων εργασία συμμετέχει μόνο στα κέρδη και όχι στις ζημιές της επιχειρήσεως, καθιστά πιθανή την ύπαρξη συμβάσεως εργασίας, χωρίς όμως να αποκλείει και την ύπαρξη εταιρίας (βλ. άρθρο 764 παράγρ.2 ΑΚ).

Σε οριακές και αμφισβητούμενες περιπτώσεις, το ποσοστό συμμετοχής στα κέρδη, εφ' όσον είναι υψηλό και αποδίδει αμοιβές κατά πολύ υψηλότερες από τις συνήθεις αποδοχές της συγκεκριμένης προσφερόμενης εργασίας, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ένδειξη ότι υπάρχει σχέση εταιρίας.

Κατά περίπτωση αναφέρεται και η ισότιμη συνεργασία ως ένδειξη για την ύπαρξη συμβάσεως εταιρίας. Αν με τον όρο «ισότιμη συνεργασία» εννοείται η έλλειψη εξαρτήσεως του προσφέροντος εργασία από τον αποδέκτη της εργασίας, τότε βέβαια είναι αναμφισβήτητο ότι στη σύμβαση εταιρίας δεν υπάρχει εξάρτηση του εταίρου που προσφέρει εργασία από τους λοιπούς εταίρους. Διαφορετικά, το κριτήριο «ισότιμη συνεργασία» μπορεί να προκαλέσει σύγχυση. Γιατί στη σχέση εταιρίας η συνεργασία μεταξύ των εταίρων δεν είναι πάντα ισότιμη, αλλά είναι δυνατόν οι εισφορές των εταίρων ή η συμμετοχή τους στα κέρδη και στις ζημιές να μην είναι ίσες. Επίσης είναι δυνατόν η διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων να ανατίθεται σε ένα ή σε ορισμένους εταίρους, ενώ οι λοιποί να αποκλείονται από τη διαχείριση.

Έχει κριθεί μεταξύ άλλων ότι δεν είναι σύμβαση εξηρημένης εργασίας αλλά αφανούς εταιρίας η σύμβαση που έχει ως περιεχόμενο τη συνεκμετάλλευση γκαρνταρόμπας κέντρου, αντί ορισμένου ποσοστού επί των κερδών, εν όψει του γεγονότος ότι η παρέχουσα την εργασία είχε μεν υποχρέωση να βρίσκεται στο κέντρο κατά το χρόνο λειτουργίας του, δεν τελούσε όμως σε νομική εξάρτηση από τον συνεκμεταλλευόμενο την γκαρνταρόμπα (ΑΠ 1047/92, ΔΕΝ 1992, 1292).

Επίσης, σύμβαση αφανούς εταιρίας είναι η σύμβαση μεταξύ ομόρρυθμης εταιρίας και φυσικού προσώπου (κομμώτριας) που είχε ως σκοπό την συνεκμετάλλευση κομμωτηρίου (Εφ. Αθηνών 7305/89, ΔΕΝ 1990/1081) ή η σύμβαση για τη συνεκμετάλλευση τουριστικού λεωφορείου (ΑΠ 1705/87, ΕΕΔ 1989, 163).

Αντίθετα υπάρχει σύμβαση εξηρημένης εργασίας, όταν ο εργαζόμενος συμμετέχει μεν στα κέρδη της επιχειρήσεως, ελέγχεται όμως ως προς τον τρόπο και χρόνο εκτελέσεως της εργασίας του (ΑΠ 95/71, ΔΕΝ 1971, 489).

Δ) ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΑΓΜΑΤΟΣ

ΓΕΝΙΚΑ

A) ΕΝΝΟΙΑ

Η μίσθωση πράγματος είναι σύμβαση (βλ. ιδίως ΑΠ 367/1968 ΝοΒ ΙΣΤ 956). Συμβαλλόμενοι είναι ο εκμισθωτής και ο μισθωτής. Ο εκμισθωτής έχει την υποχρέωση να παραχωρήσει στο μισθωτή τη χρήση ορισμένου πράγματος (μίσθιο) για όσο χρόνο διαρκεί η σύμβαση. Ο μισθωτής έχει την υποχρέωση να καταβάλλει το συμφωνημένο μίσθωμα.

B) ΟΥΣΙΩΔΗ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Τα ουσιώδη στοιχεία της μίσθωσης είναι τέσσερα : α) το μίσθιο, β) το μίσθωμα, γ) το είδος χρήσης, δ) η διάρκεια της μίσθωσης.

Το Μίσθιο

Η μίσθωση πράγματος έχει ως αντικείμενο μόνο πράγματα (βλ. αναλυτικά Β' Έκδοση Ι παρ.25 Β και Κορνηλάκη ανωτ. παρ.93), λ.χ κινητά ή ακίνητα μη αντικαταστατά και αντικαταστατά, μη αναλωτά ή και αναλωτά (π.χ. μίσθωση τροφίμων για επίδειξη σε έκθεση), αυτοτελή ή συστατικά μέρη πράγματος (λ.χ. μίσθωση τοίχου για τοποθέτηση διαφημίσεων), κοινόχρηστα, κατ' είδος ή κατά γένος ορισμένα. Μπορεί, επίσης, να έχει ως αντικείμενο ιδανικά μέρη πράγματος (παραχώρηση σύγχρησης, ΑΠ 1193/1985 ΕΕΝ 1986 422). Η μίσθωση δικαιωμάτων, αντίθετα αποτελεί μίσθωση προσοδοφόρου.

Το Μίσθωμα

Το μίσθωμα αποτελεί αντάλλαγμα για την παραχώρηση της χρήσης του μισθίου και για τα τυχόν παρεπόμενα έξοδα (ρεύμα, γκάζι, νερό, θέρμανση), που ανέλαβε ο εκμισθωτής, (βλ. αναλυτικά Β' Έκδοση Ι παρ. 25 Γ Ι και Κορνηλάκη ανωτ. παρ. 94), κατά κυριολεξία αντάλλαγμα για την παροχή δυνατότητας να ασκηθεί η χρήση του μισθίου. Το μίσθωμα έχει ως αντικείμενο χρήματα ή οποιαδήποτε άλλη παροχή (λ.χ. αντικαταστατά πράγματα ΑΠ 42/1950 ανωτ.), υπηρεσίες, δαπάνες

(ΑΠ 594/1980 ΝοΒ ΚΗ 1968). Η ανάληψη άλλων παρεπόμενων υποχρεώσεων προς το μίσθωμα δεν είναι ασυμβίβαστη με τη μίσθωση (ΑΠ 367/1968 ΝοΒ ΙΣΤ 956). Το ύψος του προσδιορίζεται ελεύθερα με συμφωνία των μερών.

ΕΙΔΟΣ ΧΡΗΣΗΣ

Το είδος της χρήσης έχει κεντρική σημασία στη μίσθωση:

α) Η μίσθωση ακινήτου για άσκηση σ' αυτό από το μισθωτή ορισμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων είναι μίσθωση επαγγελματική και διέπεται σε ευρεία έκταση ν.813/1978. Η μίσθωση πράγματος για κύρια κατοικία του μισθωτή υπόκειται εν μέρει στην ειδική ρύθμιση του ν.1703/1987.

β) Η χρήση μπορεί να κάνει τη μίσθωση άκυρη για αντίθεση για απαγορευτική διάταξη του νόμου (λ.χ μίσθωση για εταιρισμό ανδρών, για εγκατάσταση για ομοφυλοφίλων, για παράνομα παίγνια), ή στα χρηστά ήθη (μίσθωση με υπέρμετρο μίσθωμα σε άσεμνες γυναίκες, ή πρόσωπα που ζουν σε ελεύθερη ένωση).

Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Η μίσθωση πράγματος είναι διαρκής σύμβαση (ΑΠ 1040/1974 ΝοΒ ΚΓ' 621). Η διάρκεια της μπορεί να είναι ορισμένη (μίσθωση με ορισμένο χρόνο) ή αόριστη (μίσθωση με αόριστη διάρκεια). Ορισμένος χρόνος είναι είτε ο επακριβώς καθορισμένος χρόνος από τη σύμβαση ή το νόμο είτε ο χρόνος, ο οποίος μπορεί να καθοριστεί σύμφωνα με το περιεχόμενο της σύμβασης.

Η έναρξη της μίσθωσης (έναρξη διάρκειας) προσδιορίζεται από τη συμφωνία των μερών και τις σχετικές περιστάσεις εφόσον όμως δεν προκύπτει κάτι άλλο, η έναρξη της μίσθωσης συμπίπτει με τη σύναψη της τελευταίας. Η λήξη της μίσθωσης (λήξη διάρκειας) προσδιορίζεται από τους γενικούς αποσβηστικούς λόγους των ενόχων και τους ειδικούς αποσβηστικούς λόγους, που προβλέπουν οι διατάξεις της μίσθωσης.

Γ) ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ, ΕΝΔΟΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ, ΤΥΠΟΣ

ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ

Η μίσθωση πράγματος είναι ενοχική σύμβαση. Το δικαίωμα του μισθωτή είναι

ενοχικό, δεν είναι εμπράγματο. Εμφανίζει όμως αυτό το δικαίωμα έντονα στοιχεία απολυτοποίησης. Η μίσθωση πράγματος είναι σύμβαση αμφοτεροβαρής και ανήκει στις διαρκείς συμβάσεις. Η παροχή του εκμισθωτή (παραχώρηση χρήσης) είναι κατά κανόνα αδιάκοπη (βλ. όμως εξαίρεση ιδίως στη χρονομεριστική μίσθωση, άρθρα 1επ. ν 1652/1986).

Η μίσθωση πράγματος είναι σε πολλές περιπτώσεις σύμβαση απόλυτα ακριβόχρονη : η μη εμπρόθεσμη παραχώρηση της χρήσης του μισθίου συνεπάγεται αδυναμία παροχής. Αυτό ισχύει ιδίως στη μίσθωση χώρου για κατοικία ή για άσκηση επαγγέλματος.

ΕΝΔΟΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Η ρύθμιση των άρθρων 574 επ. περιέχει κατά κανόνα ενδοτικό δίκαιο. Εξαιρέσεις καθιερώνουν λόγω χάρη τα άρθρα 588, 598, 610, 613.

ΤΥΠΟΣ

Η μίσθωση πράγματος είναι άτυπη σύμβαση (βλ. όμως και άρθρα 614, 618).

Δ) ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Στη μίσθωση πράγματος μπορεί να υπάρχουν περισσότεροι εκμισθωτές (συνεκμισθωτές) ή μισθωτές (συμμισθωτές). Οι συνεκμισθωτές είναι κοινωνοί δικαιώματος και η σχέση ανάμεσα τους και προς το μισθωτή διέπεται από τις διατάξεις για την κοινωνία (785 επ. 495). Οι συμμισθωτές είναι, επίσης, κοινωνοί δικαιώματος και η σχέση ανάμεσα τους και προς τον εκμισθωτή διέπεται από τις διατάξεις για την κοινωνία 9 785 επ. 495). Η μίσθωση κατά τα λοιπά και στις δύο περιπτώσεις είναι ενιαία ενοχική σχέση (λ.χ επιδέχεται ενιαία καταγγελία –λύση σύμβαση ως προς όλους).

ΣΥΓΧΥΣΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΑΓΜΑΤΟΣ

Παρά το γεγονός ότι και η μίσθωση εργασίας (ΑΚ 648 επ.) αφορά παροχή ορισμένου ή αορίστου χρόνου απέναντι σε ορισμένο αντάλλαγμα (μισθός), εν τού-

τοίς η παροχή αυτή δεν είναι η χρήση ενός πράγματος αλλά η εργασία του εργαζομένου. Εξάλλου η εργασιακή σχέση χαρακτηρίζεται από το στοιχείο της προσωπικής εξάρτησης και συμμορφώσεως του εργαζομένου προς τις οδηγίες του εργοδότη (Καύκας, σ. 485 Πρ' Αθ 6792/52, ΕΕΔ 11, 690). Η σημασία της διακρίσεως είναι μεγάλη, γιατί μόνο στη σύμβαση εργασίας εφαρμόζονται οι πολυάριθμες και προστατευτικές για τον εργαζόμενο διατάξεις του εργατικού δικαίου και των κοινωνικών ασφαλίσεων.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ

1) Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο ο εργαζόμενος κατά την παροχή της εργασίας του να χρησιμοποιεί δικά του σκεύη ή εργαλεία. Το γεγονός αυτό δεν μεταβάλλει και δεν επηρεάζει καταρχήν τη σχέση εργασίας. Κατά το άρθρο 9 παραγρ. 4 του ΒΔ 15/20.5.20 «οι κάτοχοι ή οι ιδιοκτήται των απαιτητών εργαλείων της τέχνης ή εργασίας των (οίον κτίσται, λεμβούχοι, καραγωγείς κλπ.) εφ' όσον αυτοπροσώπως εργάζονται δι' αυτών», θεωρούνται επίσης εργάται. Ως εργαλεία κατά την έννοια την παραπάνω διατάξεως πρέπει να θεωρούνται απλά σκεύη ή μηχανήματα και όχι βέβαια μηχανήματα μεγάλης κεφαλαιουχικής αξίας, η χρήση των οποίων μισθώνονται έναντι υψηλής αμοιβής.

Όταν αντιθέτως ο εργαζόμενος χρησιμοποιεί κατά την παροχή της εργασίας του μηχανήματα ή σκεύη μεγάλης κεφαλαιουχικής αξίας, τότε υπάρχει μία μικτή σύμβαση, στην οποία οι περισσότερες παροχές του ενός εκ των αντισυμβαλλομένων ανήκουν σε περισσότερα είδη (τύπους) συμβάσεων. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να εξετάζεται ποια από τις παροχές είναι- κατά τη θέληση των μερών αλλά και αντικειμενικά (δηλ. σύμφωνα με την οικονομική της αξία)-η κύρια, χάριν της οποίας δημιουργήθηκε η παρεπόμενη. Και επί της μικτής αυτής σχέσεως εφαρμόζονται οι διατάξεις του τύπου εκείνου της συμβάσεως, στον οποίο ανήκει η κύρια παροχή.

2) Συχνά η παροχή εργασίας συνδέεται με την παροχή χρήσεων πράγματος.

Π.χ. ο ιδιοκτήτης εκσκαπτικού μηχανήματος ή κομπρεσέρ αναλαμβάνει να εκτελέσει χωματουργικές ή άλλες εργασίες χειριζόμενος ο ίδιος το μηχάνημα του ή ο ιδιοκτήτης φορτηγού αυτοκινήτου αναλαμβάνει να μεταφέρει τα προ-

Ίοντα επιχειρήσεως με το αυτοκίνητο του ή τέλος, ο ιδιοκτήτης ταξί εκμισθώνει το ταξί σε οδηγό για να το εκμεταλλεύεται ο οδηγός καταβάλλοντας στον ιδιοκτήτη ένα ποσό ανά χιλιόμετρο.

Έτσι, έχει κριθεί ότι η εκμίσθωση εκσκαπτικού μηχανήματος ή κομπρεσέρ μαζί με την εργασία του ιδιοκτήτη, για την εκτέλεση ορισμένων εργασιών, συνιστά κατά περίπτωση σύμβαση έργου, εφ' όσον ο ιδιοκτήτης του μηχανήματος διατηρεί την ελευθερία χρησιμοποίησεως και άλλου χειριστή και έχει συμφωνήσει να λαμβάνει αμοιβή για κάθε ημέρα εργασίας, η οποία ανταποκρίνεται στην μισθωτική αξία του μηχανήματος και στην αμοιβή του αποτελέσματος κατά τις συναλλακτικές συνήθειες (ΑΠ 15/71, ΔΕΝ 1971, 244, ΑΠ 325/59, ΔΕΝ 15, 634, Ειρ. Ανδρ. 2/85, ΔΕΝ 1987, 473).

- 3) Επίσης η μίσθωση φορτηγού αυτοκινήτου δημ. χρήσεων που θα οδηγείται από τον ιδιοκτήτη του για την μεταφορά του προσωπικού και των υλικών επιχειρήσεως αντί ημερησίας αποζημιώσεως και των καυσίμων δεν είναι σύμβαση εργασίας, αλλά σύμβαση μεταφοράς δια γης, επί της οποίας εφαρμόζονται οι διατάξεις του ΑΚ για τη σύμβαση έργου (Εφ. Θεσσα. 151/60, ΕΕΔ 1960, 1203).

Αντίθετα η μίσθωση της εργασίας γεωργού, ο οποίος με την βοήθεια άλλων δύο ή τριών γεωργών θα τοποθετεί το σίτο σε σάκους και θα τον μεταφέρει με το γεωργικό ελκυστήρα του από το θεριζο-αλωνιστικό συγκρότημα στις αποθήκες των αγρωτών, είναι μεν μία μικτή σύμβαση (σύμβαση μισθώσεως πράγματος, του ελκυστήρα, και σύμβαση εξαρτημένης εργασίας) επειδή όμως η κύρια και πρωτεύουσα σύμβαση είναι, κατά τη θέληση των μερών αλλά και αντικειμενικώς, η σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, για το λόγο αυτό η όλη ένδικη διαφορά πρέπει να εκδικαστεί κατά την ειδική διαδικασία των εργατικών διαφορών (Μον. Πρωτ. Λαρ. 358/92, ΔΕΝ 1995, 280).

- 4) Κατά τον ίδιο τρόπο η παραχώρηση κατοικίας από τον εργοδότη στον εργαζόμενο (π.χ. θυρωρό πολυκατοικίας) αποτελεί μεν μικτή σύμβαση (μίσθωση πράγματος, της κατοικίας, και σύμβαση εργασίας), στην οποία όμως προέχει η σύμβαση εξαρτημένης εργασίας και για το λόγο αυτό η παροχή κατοικίας θεωρείται μισθός σε είδος (βλ. Καποδίστρια, ΕρμΑΚ 648, αριθμ. 119, Γκούτου/Λεβέντη/Ταμπάκη, Εργατική Νομοθεσία 1988, σελ. 14, ΑΠ 1025/75, ΔΕΝ 1976, 107).

Εξ άλλου η σύμβαση, σύμφωνα με την οποία ο ιδιοκτήτης αυτοκινήτου θα με-

ταφέρει με το αυτοκίνητο του τον ελαιόκαρπο στο ελαιοτριβείο και το ελαιόλαδο από το ελαιοτριβείο στις κατοικίες των παραγωγών, χωρίς ορισμένο ωράριο εργασίας με μόνη δέσμευση την εξασφάλιση της συνεχούς λειτουργίας του ελαιοτριβείου (με την έγκαιρη μεταφορά) και με αμοιβή ορισμένη ποσότητα ελαιολάδου, είναι σύμβαση ανεξαρτήτων υπηρεσιών (ΑΠ 33/88, ΔΕΝ 1989, 34).

- 5) Επίσης, σύμβαση ανεξαρτήτων υπηρεσιών είναι η μίσθωση εργασίας επαγγελματία δύτη και του καταδυτικού του σκάφους για την εκτέλεση ορισμένων εργασιών αντί ημερησίας αμοιβής, στην οποία συμπεριλαμβάνεται η αμοιβή του δύτη, το αντάλλαγμα χρήσεως του καταδυτικού σκάφους, ο μισθός του χειριστού και του βοηθού του και η αξία των καυσίμων. Εφ' όσον ο δύτες δεν υπόκειται στον έλεγχο και την εποπτεία του αντισυμβαλλομένου του, η σύμβαση είναι ανεξαρτήτων υπηρεσιών (ΑΠ 1337/77, ΔΕΝ 1978, 10).
- 6) Τέλος, δεν υπάρχει σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αλλά μίσθωση προσοδοφόρου πράγματος (619 επ, 638 ΑΚ), όταν ο ιδιοκτήτης ταξί αναθέτει σε οδηγό την εκμετάλλευση του ταξί αντί αμοιβής που ισοδυναμεί με το 50% επί των εισπράξεων, αφού προηγουμένως αφαιρούνται τα έξοδα εκμεταλλεύσεως του ταξί (καύσιμα, λιπαντικά, συντήρηση, μικρόεπισκευές κλπ.), και χωρίς να ασκεί έλεγχο επί του οδηγού. Αντιθέτως υπάρχει σχέση εξαρτημένης εργασίας, όταν ο ιδιοκτήτης του ταξί ασκεί έλεγχο επί του οδηγού σχετικά με το ωράριο εργασίας, ο οδηγός οφείλει να δουλεύει το ταξί προσωπικά και οι δαπάνες συντηρήσεως του ταξί και βενζίνης βαρύνουν τον ιδιοκτήτη (Μον. Πρωτ. Ρόδου 180/84, ΔΕΝ 1984, 710).

Ε) ΣΥΜΒΑΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Η σύναψη σύμβασης εξαρτημένης εργασίας είναι δυνατή και μεταξύ συζύγων (ΑΠ 180/2000, ΔΕΝ 2001, 1099 ΕφΑθ 2393/2001, ΔΕΕ 2002, 93) ή μεταξύ γονέα και παιδιών. Βέβαια, η παροχή εργασίας από τον ένα σύζυγο ή από τα παιδιά στους γονείς δεν οδηγεί στη σύναψη σύμβασης εργασίας ούτε θεμελιώνει αξίωση για αμοιβή, όταν η εργασία παρέχεται στο πλαίσιο της γενικότερης υποχρέωσης του για έγγαμη συμβίωση (1386 ΑΚ) ή για συμβολή στις οικογενειακές ανάγκες (1389 ΑΚ). Η παροχή εργασίας από τον ένα σύζυγο στο επάγγελμα ή στην επιχείρηση του άλλου ή η βοήθεια που προσφέρουν τα παιδιά προς τους γονείς, αποτελεί εκ-

δήλωση της εξωοικιακής εργασίας, που με τη σειρά της αποτελεί μορφή της προσωπικής εργασίας που αναφέρεται στο άρθρο 1389 ΑΚ, ως ένα από τα μέσα με τα οποία κάθε σύζυγος μπορεί να συμβάλει στην κάλυψη των οικογενειακών αναγκών και κάτι αντίστοιχο ισχύει και στην περίπτωση των παιδιών προς τους γονείς τα οποία προσφέρουν στην οικογένεια ανάλογα με τις ανάγκες αλλά και ικανότητες αυτών.

Ύπαρξη σύμβασης εργασίας είναι δυνατή, μόνον όταν η προσφερόμενη εργασία υπερβαίνει το μέτρο της οικογενειακής υποχρέωσης. Στην περίπτωση αυτή και εφόσον η εργασία παρέχεται υπό συνθήκες εξάρτησης, είναι δυνατό η παροχή της να οδηγήσει στη σιωπηρή κατάρτιση σύμβασης εξαρτημένης εργασίας και να θεμελιώσει αξίωση για αμοιβή (άρθρ. 649 και 653 ΑΚ). Από την εκτίμηση των συνθηκών της συγκεκριμένης περίπτωσης θα κριθεί κάθε φορά αν πρόκειται για παροχή εξαρτημένης εργασίας ή αν η εργασία ανάγεται στις προσωπικές σχέσεις των συζύγων αλλά και των παιδιών με των γονέων. Στοιχεία που θα ληφθούν υπόψη είναι η διάρκεια της εργασίας, αν αυτή αποτελεί το μοναδικό μέσο βιοπορισμού του συνεργαζόμενου συζύγου, αν απορροφά η εργασία αυτή ολόκληρη τη δραστηριότητα του παρέχοντος τις υπηρεσίες του συζύγου ή των παιδιών, αν ο εργοδότης σύζυγος θα είχε ανάγκη από άλλον εργαζόμενο σε περίπτωση που ο σύζυγος του δεν παρείχε τη συγκεκριμένη εργασία κ.ά.

ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΠΟΥ ΤΕΛΟΥΝ ΣΕ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΣΥΜΒΙΩΣΗ

Εφόσον είναι δυνατή η σύναψη σύμβασης εξαρτημένης εργασίας μεταξύ συζύγων, πολύ περισσότερο είναι δυνατή μεταξύ προσώπων που τελούν σε ελεύθερη συμβίωση. Εάν από την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών της συγκεκριμένης περίπτωσης αποκλείεται η ύπαρξη σχέσης εξαρτημένης εργασίας μεταξύ των προσώπων που τελούν σε εξώγαμη συμβίωση, η παροχή υπηρεσιών του ενός προς τον άλλο μπορεί να θεμελιώσει αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα περιπτώσεων αποτελούν τα εξής:

- A) Παροχή υπηρεσιών από μνηστή στην επιχείρηση του μνηστήρα της ή του πατέρα του και αργότερα ματαίωση του γάμου (ΑΠ 418/1995, ΕΕργΔ 1995, 1113' ΑΠ 712/2001.)

Β) Παροχή υπηρεσιών ενόψει υιοθεσίας, η οποία ματαιώθηκε (ΕφΑθ 1498/1955, ΝΔικ 11,409), είναι ότι κάποιος παρέχει σε τρίτο υπηρεσίες, χωρίς να αμείβεται γι' αυτές όχι όμως και χωρίς πρόθεση ανταλλάγματος αλλά αντίθετα υπό την προσδοκία μια (άτυπη) αντιπαροχής (σύναψη γάμου, εγκατάσταση ως κληρονόμου, ή άλλη μελλοντική οικονομική εξασφάλιση), η οποία εκ των υστέρων διαψεύδεται. Επομένως, βάσει των διατάξεων του αδικαιολόγητου πλουτισμού, η εργαζόμενη μπορεί να ζητήσει την απόδοση της ωφέλειας που αποκόμισε ο εργοδότης από την παροχή των υπηρεσιών της χωρίς νόμιμη αιτία και συγκεκριμένα για αιτία που δεν επακολούθησε (ΑΚ 904).

Ζ) ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Α) ΕΝΝΟΙΑ, ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Κοινωνία δικαιώματος υπάρχει, όταν ένα δικαίωμα ανήκει σε περισσότερους από κοινού. Εν προκειμένω εφόσον ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά, υπάρχει ανάμεσα στους περισσότερους κοινωνία κατ' ιδανικά μέρη. Σε περίπτωση αμβιβολίας λογίζεται ότι τα μέρη είναι ίσα.
2. Η κοινωνία έχει δυο όψεις, την απόλυτη και την ενοχική. Η πρώτη αφορά τη μορφή ένταξης του δικαιώματος στην περιουσία των κοινωνιών. Η δεύτερη αφορά την ενοχική σχέση που υπάρχει ανάμεσα στους κοινωνούς, η οποία πηγάζει από την εν λόγω ένταξη. Οι διατάξεις που ρυθμίζουν την ενοχική πλευρά της κοινωνίας περιέχουν ενδοτικό δίκαιο, ενώ εκείνες που ρυθμίζουν την απόλυτη πλευρά της περιέχουν αναγκαστικό δίκαιο.
3. Ο ΑΚ ως προς την απόλυτη πλευρά της κοινωνίας έχει εντάξει το δικαίωμα στην περιουσία των κοινωνιών κατ' ιδανικά μέρη. Δεν έχει ακολουθήσει την ένταξη με συνημμένη χείρα.

ΙΔΑΝΙΚΑ ΜΕΡΗ

1. Οι κοινωνοί είναι φορείς μερίδων, δηλ. ιδανικών μερών (βλ. αναλυτικά Φίλιππο

ΕρμΑΚ αρθρ. 785 αριθ 4 επ., 16επ, με έκθεση και κριτική των σχετικών απόψεων), σε περίπτωση αμφιβολίας ίσων. Κάθε μερίδα είναι αυτοτελές δικαίωμα ελεύθερα μεταβιβάστο και εκφράζεται σε κλάσμα, που καταλαμβάνει ολόκληρο το αντικείμενό του (εξ αδιαιρέτου) δηλ. δεν περιορίζεται σε ορισμένο τμήμα του τελευταίου, π.χ ο συγκύριος κατά το 1/5 ενός ακινήτου που έχει έκταση πέντε στρεμμάτων εξουσιάζει ολόκληρο το ακίνητο και όχι μόνο ένα στρέμμα του, λ.χ το α στρέμμα.

2. Η κοινωνία κατ' ιδανικά μέρη είναι ένα άθροισμα μερίδων. Παράλληλα μ' αυτές δεν υπάρχει « κοινό» δικαίωμα. Ο όρος «κοινό» δικαίωμα (λ.χ. 785 εδ 1 «...ένα δικαίωμα ανήκει...») αποτελεί απλή βραχυλογία για την πιο πάνω νομική κατάσταση.
3. Η μερίδα εμφανίζει ποσοτικές και ποιοτικές διαφορές σε σχέση προς το αντίστοιχο δικαίωμα, που δεν έχει ενταχθεί κατ' ιδανικά μέρη (πλήρης δικαίωμα). Παρέχει, όμως, συγγενείς εξουσίες με αυτό και υπάγεται σε πολλά σημεία στην ίδια με αυτό ρύθμιση. Συνδεδειγμένο δεσμό των μερίδων αποτελεί το κοινό, αδιαιρέτο (εξ αδιαιρέτου), αντικείμενο πάνω στο οποίο υπάρχουν.
4. Τα ανωτέρω γίνονται περισσότερο αντιληπτά με το ακόλουθο παράδειγμα. Οι Α, Β και Γ έχουν στο α οικόπεδο δικαίωμα συγκυριότητας, ο καθένας κατά το ένα τρίτο. Η νομική κατάσταση είναι η εξής : Πάνω στο οικόπεδο υπάρχουν μόνο οι μερίδες συγκυριότητας των Α, Β και Γ' παράλληλα με αυτές δεν υπάρχει κυριότητα. Η μερίδα συγκυριότητας διαφέρει από την κυριότητα (πλήρες δικαίωμα) όχι μόνο ποσοτικά (1/3) αλλά και ποιοτικά, γιατί δεν παρέχει, όπως παρέχει η κυριότητα, αποκλειστική εξουσία πάνω στο πράγμα : η εξουσία του καθενός περιορίζεται χάρη της εξουσία του άλλου. Η μερίδα όμως αυτή παρέχει συγγενείς εξουσίες με την κυριότητα (λ.χ. εξουσίες ως προς όλες τις χρησιμότητες του πράγματος) και υπόκειται σε πολλά σημεία στη ρύθμιση της τελευταίας (λ.χ. τρόπος μεταβίβασης). Το κοινό, αδιαιρέτο οικόπεδο (εξ αδιαιρέτου) αποτελεί το συνδεδειγμένο δεσμό όλων των μερίδων.

B) ΓΕΝΕΣΗ

Η ενοχική σχέση που πηγάζει από την κοινωνία είναι εξωδικαιοπρακτική (Φίλιος ΕρμΑΚ εισαγ.αρθρ.785 805 αριθμ.22). Οφείλει τη γένεση της στην ένταξη του δικαίωματος στην περιουσία των κοινωνιών κατ' ιδανικά μέρη. Αυτήν την ένταξη επιφέρουν τόσο δικαιοπρακτικές ενέργειες (λ.χ. κτίση κυριότητας ακινήτου από

περισσότερα πρόσωπα με σύμβαση) όσο και άλλα γεγονότα (εξ αδιαθέτου κληρονομική διαδοχή, συνάφεια, δημιουργία προϊόντος διάνοιας από περισσότερους κ.ο.κ.ε).

Γ) ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

1. Η κοινωνία έχει ως αντικείμενο μόνο δικαιώματα. Αυτά μπορεί να ανήκουν στο ιδιωτικό ή το δημόσιο δίκαιο, να δικαιολογούν ή όχι κατοχή (Φίλιος ΕρμΑΚ αρθρ. 785 αριθμ.46 επ.). Δεν υπάρχει κοινωνία σε υποχρεώσεις ή σε συμφέροντα.
2. Η κοινωνία υπάρχει κατ' αρχήν σε ένα μόνο δικαίωμα (όσα δικαιώματα, τόσες κοινωνίες, αρχή ειδικότητας). Ενοχική σχέση κοινωνίας όμως μπορεί, κατ' εξαίρεση, να υπάρξει και σε περισσότερα δικαιώματα (διακοινωνία). Τέτοια κοινωνία γεννιέται από:
 - α) Το νόμο (λ.χ. κοινωνία συγκληρονόμων).
 - β) Τη συμφωνία των κοινωνών.
 - γ) Τη φύση και το σκοπό των δικαιωμάτων και τις αντιλήψεις στην συναλλαγών (λ.χ. ομάδα πραγμάτων). Η πρακτική σημασία της διακοινωνίας είναι μεγάλη : η διοίκηση, η διανομή κ.λ.π. είναι ενιαίες για όλα τα αντικείμενα.

ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Σύμβαση εξαρτημένης εργασίας δεν αποκλείεται και στην περίπτωση της κοινωνίας δικαιώματος (785 ΑΚ). Αυτό συμβαίνει, όταν ένας από τους κοινωνούς του δικαιώματος παρέχει επί πλέον και την εργασία του για την εκμετάλλευση του κοινού πράγματος (π.χ. του κοινού αυτοκινήτου).

Σύμφωνα με την νομολογία δημιουργείται πρόβλημα όταν υπάρχει σχέση κοινωνίας και αυτή η διαπιστούμενη διχογνωμία οφείλεται στη δυσχέρεια αποκάλυψης του στοιχείου εξάρτησης και στις πλημμελείς λεκτικές εκφράσεις παρά σε αμφισβήτηση της δυνατότητας για παράλληλη ύπαρξη σχέσης κοινωνίας και εξαρτημένης εργασίας.

Η) ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΝΤΟΛΗΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Α) ΕΝΝΟΙΑ

Η εντολή είναι σύμβαση και έχει ως συμβαλλομένους τον εντολέα και τον εντολοδόχο. Ο εντολοδόχος έχει την υποχρέωση να διεξάγει χωρίς αμοιβή την υπόθεση, που του ανέθεσε ο εντολέας. Η εντολή εμφανίζει σημαντικό πρακτικό και θεωρητικό ενδιαφέρον. Έχει ευρεία διάδοση ιδίως στο πλαίσιο της έμμισθης εντολής και οι διατάξεις της εφαρμόζονται ανάλογα σε μεγάλο αριθμό περιπτώσεων.

Β) ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ

Η εντολή είναι σύμβαση ενοχική, χαριστική, ατελώς αμφοτεροβαρής (Καποδίστριας ΕρμΑΚ άρθρ. 713 αριθμ. 12 επ.). Αυτή γεννά υποχρεώσεις κυρίως από την πλευρά του εντολοδόχου. Οι υποχρεώσεις, που γεννώνται ενδεχομένως από την πλευρά του εντολέα δεν αποτελούν αντάλλαγμα για τις υποχρεώσεις του εντολοδόχου. Η εντολή κατά τα λοιπά, ανάλογα με το είδος της υπόθεσης άλλοτε είναι διαρκής και άλλοτε στιγμιαία σύμβαση.

ΟΥΣΙΩΔΗ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Τα ουσιώδη στοιχεία της εντολής είναι δύο, η υπόθεση και η έλλειψη αμοιβής.

Α) ΥΠΟΘΕΣΗ

Υπόθεση είναι κάθε ζήτημα, με νομική ή υλική φύση, που ανάγεται στην περιουσία ή το πρόσωπο του εντολέα (Καποδίστριας ΕρμΑκ άρθρ. 713 αριθμ. 6). Αυτή μπορεί να αφορά το συμφέρον του εντολέα ή τρίτου (Καποδίστριας ΕρμΑΚ άρθρ. 713 αριθμ. 10) ή συγχρόνως και του εντολοδόχου. Δεν επιτρέπεται όμως να αφορά μόνο το συμφέρον του εντολοδόχου (Καποδίστριας ΕρμΑΚ άρθρ. 713 αριθμ. 10).

Υπόθεση είναι λ.χ. η κατάρτιση δικαιοπραξίας στο όνομα ή απλώς για λογαριασμό του εντολέα, η καλλιέργεια αγρού, η ενέργεια εγχείρησης, η πίστωση τρίτου, η αγορά αυτοκινήτου ή ακινήτου, η καταβολή ελεύθερου συναλλάγματος σε φοιτητή που σπουδάζει στο εξωτερικό με αντάλλαγμα την πληρωμή του ισάξιου του σε δραχμές στην Ελλάδα (ΑΠ 15/1963 ΝοΒ ΙΑ' 634), η αγορά συναλλάγματος από εξουσιοδοτημένες τράπεζες (ΑΠ 585/1956 ΝοΒ Ε' 244 επ.), η διαχείριση εξώπροικης περιουσίας με τον ειδικό όρο λογαδοσίας (ΑΠ 649/1967 ΝοΒ ΙΣΤ' 246), η αναδοχή χρέους (ΑΠ 279/1960 ΝοΒ Η' 1050), η εγγύηση (ΑΠ 1343/1982 ΝοΒ ΑΑ' 1188, βάση αγωγής 691-692/1955 ΝοΒ Δ' 455 επ. 254/1952 ΕΕΝ ΙΘ' 610 επ.), η εκκαθάριση ομόρρυθμης εταιρίας (ΑΠ 642/1971 ΝοΒ Κ' 197), η είσπραξη απαίτησης (ΑΠ 439/1979 ΝοΒ ΚΗ' 1912, σύμβαση υπέρ τρίτου).

Β) ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΜΟΙΒΗΣ

Η έλλειψη αμοιβής αποτελεί το χαρακτηριστικό γνώρισμα της εντολής (Καποδίστριας ΕρμΑΚ άρθρ. 12 επ.), αυτή τη διαφοροποιεί από τη σύμβαση εργασίας ή έργου. Η συμφωνία αμοιβής μετατρέπει τη σύμβαση σε σύμβαση εργασίας ή έργου (Καποδίστριας ΕρμΑΚ άρθρ. 713 αριθμ. 12). Η εντολή όμως, με αμοιβή (έμμισθη εντολή) εξακολουθεί να ισχύει στην ειδική νομοθεσία (λ.χ. παραγγελία, 91 ΕμπΝ' εμπορική αντιπροσωπεία, εντολή προς δικηγόρο, ν.δ. 3026/1954). Ακόμα και σ' αυτή την εντολή εφαρμόζονται συμπληρωματικά οι διατάξεις των άρθρων.

ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΤΟΛΗ

Με την εντολή «ο εντολοδόχος υποχρεούται να διεξαγάγει άνευ αμοιβής την ανατεθείσα αυτώ υπό του εντολέως υποθέσει» (άρθρ. 713 ΑΚ.). Από τη διάταξη προκύπτει το κριτήριο για τη διάκριση της σχέσεως εργασίας από την εντολή. Στην εντολή δεν υπάρχει υποχρέωση να καταβληθεί μισθός, στη σύμβαση εργασίας τέτοια υποχρέωση υπάρχει πάντα. Υπενθυμίζουμε και το τεκμήριο του άρθρου 649 ΑΚ. που ορίζει ότι σε αμφισβητούμενες περιπτώσεις «λογίζεται σιωπηρώς συμφωνηθείς» μισθός, εάν η εργασία κατά τις συνηθισμένες περιστάσεις παρέχεται μόνο με μισθό. Ωστόσο αυτό το κριτήριο δεν είναι πάντα επαρκές, γιατί έχει ήδη αναπτυχθεί, ιδιαίτερα στο πεδίο των εμπορικών συναλλαγών, η μορφή της έμμισθης εντολής, όπως λόγου χάρι για εκπροσώπους ή αντιπροσώπους ή διαχειριστές επιχειρήσεων κ.α. Σε όσες τέτοιες περιπτώσεις υπάρχει για την εργασία

αμοιβή με διάφορες ονομασίες, το κριτήριο για το διαχωρισμό της εντολής από τη σχέση εργασίας θα πρέπει να αναζητηθεί στο βαθμό που υπόκεινται τα πρόσωπα, που προσφέρουν κάποιες υπηρεσίες, σε εξάρτηση και έλεγχο από την επιχείρηση.

Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι ορισμένες από τις διατάξεις για την εντολή, όπως αυτές για προκαταβολή δαπανών (άρθρο 721 ΑΚ.), απόδοση δαπανών (άρθρο 722 ΑΚ.), αποκατάσταση ζημιάς του εντολοδόχου χωρίς πταίσμα του κατά την εκτέλεση της εντολής (άρθρο 723 ΑΚ.), εφαρμόζονται ανάλογα και στη σχέση εργασίας.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ

Οι διατάξεις εντολής εφαρμόζονται ανάλογα με ρητή νομοθετική επιταγή σε πολλές έννομες σχέσεις (λόγου χάρη διοίκηση νομικού προσώπου, δαπάνες πωλητή, διαχειριστής εταιρός, διοίκηση αλλότριων, μεσεγγύηση, δαπάνες επιτροπείας, ευθύνη εκτελεστή διαθήκης κ.ο.κ.ε.), (για την ανάλογη εφαρμογή στα κενά δικαίου βλ. ΕΦΠΕΙΡ 1100/1986 Δικ/νη 1987 491 επ., σχέσεις δημόσιου δικαίου, άρθρα 288 και 300). Η συγγένεια, όμως, που επικρατεί στην κατάρτιση των συμφερόντων, επιβάλλει, παρά τη σιωπή του νόμου (ρητά παρ.675 γερμΑΚ, την αναλογία δεν αποκλείει κάτω από προϋποθέσεις η Αιτ' ΕκθΕισΕν 226, υπέρ της αναλογίας και Καποδίστριας ΕρμΑΚ Εισαγ. άρθρ. 713 729 αριθ. 26επ., 29), να εφαρμοστούν ανάλογα οι διατάξεις των άρθρων 717-723 και 726-728 και στη σύμβαση εργασίας ή έργου στην εξής περίπτωση: όταν οι αυτές συμβάσεις έχουν ως περιεχόμενο αυτοτελής οικονομικές δραστηριότητες, που αναπτύσσει ο εργαζόμενος ή ο εργολάβος για να διαφυλάξει τα περιουσιακά συμφέροντα του εργοδότη του. (Καποδίστρια ΕρμΑΚ άρθρ. 713-729 αριθ. 26επ. 29, εφαρμογή σε κάθε σύμβαση εργασίας ή έργου), λόγου χάρη διοίκηση περιουσίας, κατάρτιση δικαιοπραξιών, εργασίες τραπεζών.

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ^[1]

ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΡΙΣΜΕΝΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Στ..... σήμερα την..... μεταξύ αφ' ενός της εταιρείας με την επωνυμία....., η οποία κατοικοεδρεύει στ..... (οδός.....αρ.....) και εκπροσωπείται νόμιμα από τ..... κάτοικο..... (οδός.....αρ.....) και αφ' ετέρου τ..... κατοίκου..... (οδός..... αρ.....), κατόχου του δελτίου αστυνομικής ταυτότητας με αριθμό...../..... του Αστυνομικού Τμήματος....., και έχοντος Α.Φ.Μ..... (ΔΟΥ.....), συνομολογήθηκαν, συμφωνήθηκαν και έγιναν αμοιβαίως αποδεκτά τα ακόλουθα:

1.....δεύτερ..... των συμβαλλομένων, εφ' εξής καλούμενος χάριν συντομίας μισθωτός ή εργαζόμενος, αναλαμβάνει να παρέχει επί (προσδιορίζεται χρονικό διάστημα) στην πρώτη των συμβαλλομένων εξαρτημένη εργασία ως..... (αναφέρεται το επάγγελμα/ ειδικότητα του/της) και ειδικότερα αναλαμβάνει την υποχρέωση να παρέχει τις εξής ειδικότερες υπηρεσίες:

— Να.....

— Να.....

— Να.....

— Να.....

2.....πρωτ..... των συμβαλλομένων,

εφ' εξής καλούμενος χάριν συντομίας εργοδότης, υποχρεούται να καταβάλλει στον μισθωτό αμοιβή ως αντάλλαγμα της από τον τελευταίο παρεχομένης εργασίας:

[1] ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Τόμος 55/1999 Δ.Ε.Ν τεύχος 1315 – τόμος 57/2001 Δ.Ε.Ν τεύχος 1367
τόμος 59/2002 Δ.Ε.Ν τεύχος 1396

.....(Ακολουθεί ή περιγραφή του ύψους και τρόπου καθορισμού της αμοιβής, αν λ.χ. προσδιορίζεται κατά μονάδα χρόνου ως μισθός ή ως ημερομίσθιο ή ως ωρομίσθιο ή, αντιθέτως, αν συνδέεται με την επίτευξη ορισμένου αποτελέσματος κ.ο.κ.).

3. Η παρούσα σύμβαση λύεται αυτοδικαίως με την παρέλευση του ανωτέρω συμφωνημένου χρόνου. Η παρούσα σύμβαση λύεται επίσης και οποτεδήποτε προ της παρελεύσεως του συμφωνημένου χρόνου με αζήμια καταγγελία οποιουδήποτε από τα μέρη για σπουδαίο λόγο.

Όταν ο σπουδαίος λόγος οφείλεται σε υπαιτιότητα του αντισυμβαλλομένου, μπορεί ο καταγγέλλων να ζητήσει αποζημίωση για κάθε τυχόν ζημιά του, εφ' όσον συντρέχει περίπτωση αδικοπραξίας.

4. Η παρούσα σύμβαση διέπεται συμπληρωματικά από την εργατική και ασφαλιστική νομοθεσία, την εκάστοτε Ισχύουσα συλλογική ρύθμιση (Συλλογική Σύμβαση Εργασίας η εξομοιούμενη με αυτήν Διαιτητική απόφαση) για τους όρους αμοιβής και εργασίας των..... (προσδιορίζεται η εφαρμοστέα ΣΣΕ, αν υπάρχει, αλλιώς ορίζεται ως εφαρμοστέα η Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας).

5. Αρμόδια για κάθε διαφορά από την παρούσα σύμβαση είναι τα δικαστήρια τ.....

Εις πίστωσιν συνετάγη το παρόν έγγραφο σε δύο (2) ισόκυρα πρωτότυπα, το οποίο, αφού ανεγνώσθη και βεβαιώθηκε, υπογράφεται ως κατωτέρω από τους συμβαλλομένους, καθένας από τους οποίους έλαβε από ένα πρωτότυπο.

ΟΙ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ

Για την εταιρεία

Ο εργολάβος

ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΩΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Στ... , σήμερα την μεταξύ αφ' ενός της εταιρείας με την επωνυμίαη οποία κατοικοεδρεύει στ..... (οδός αρ.....) και εκπροσωπείται νόμιμα από τ... (ονοματεπώνυμο και πατρώνυμο), κάτοικο (οδός....., αρ.....)//η: μεταξύ αφ' ενός του (ονοματεπώνυμο και πατρώνυμο), κατοίκου(οδός..... αρ.....) που διατηρεί στ..... (οδός αρ.....) επιχείρηση..... και αφ' ετέρου τ... (ονοματεπώνυμο και πατρώνυμο), κατοίκου (οδός.....αρ.....), κατόχου του δελτίου αστυνομικής ταυτότητας με αριθμό/..... του Αστυνομικού Τμήματος και έχοντος Α.Φ.Μ..... (Δ.Ο.Υ.....), συνομολογήθηκαν, συμφωνήθηκαν και έγιναν αμοιβαίως αποδεκτά τα ακόλουθα:

1 δεύτερ.... των συμβαλλομένων, εφ' έξης καλούμενος χάριν συντομίας μισθωτός ή εργαζόμενος, αναλαμβάνει να παρέχει για αόριστο χρονικό διάστημα στ... πρώτ... των συμβαλλομένων, ο/η όποιος/όποια καλείται εφ' έξης χάριν συντομίας εργοδότης, εξαρτημένη εργασίας ως..... (αναφέρεται το επάγγελμα/ ειδικότητα του/ της).

Ο εργαζόμενος υποχρεούται, κατόπιν εντολής ή υποδείξεως του εργοδότη, όπως εκτελεί και κάθε άλλη εργασία παρεμφερή προς τις ανωτέρω εργασίες, ανταποκρινόμενη στις γνώσεις, δεξιότητες και την εμπειρία του.

Ο εργοδότης δικαιούται γενικότερα, υπό τις αμέσως πιο πάνω εκτιθέμενες προϋποθέσεις, να μεταθετή ή αποσπά τον εργαζόμενο από εργασία σε εργασία, βάρδια σε βάρδια, τμήμα σε τμήμα, μηχανήμα σε μηχανήμα, εκμετάλλευση σε εκμετάλλευση κ.ο.κ. οπουδήποτε εντός της Ελλάδος, συμφωνουμένου ότι κατ' αρχήν τόπος (έδρα) της εργασίας του εργαζομένου είναι όλη η Ελλάδα.

Με την επιφύλαξη των παραπάνω, συμφωνείται ως αρχικός τόπος απασχολήσεως του εργαζομένου (αναφέρεται η συγκεκριμένη εκμετάλλευση ή εργοστάσιο ή αποθήκη ή κατάσταση ή γραφεία κ.ο.κ. του εργοδότη).

2. Ο μισθωτός, με την επιφύλαξη των διατάξεων της εργατικής νομοθεσίας, ιδίως όσον αφορά τα χρονικά όρια εργασίας, τα διαλείμματα εργασίας, τις συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας στον χώρο εργασίας κλπ., υποχρεούται να συμμορφώνεται γενικά στις οδηγίες και εντολές του εργοδότη όσον αφορά τον τόπο, τον χρόνο και τον τρόπο της εργασίας του, χρησιμοποιεί δε για την εργασία του μέσα και

υλικά που του χορηγεί προς χρήση ο εργοδότης. Κύριος των μέσων και υλικών αυτών παραμένει ο εργοδότης.

3. Συμφωνείται ότι το συμβατικό ωράριο εργασίας του μισθωτού ανέρχεται σε 40 ώρες την εβδομάδα ίσα κατανεμημένες από Δευτέρα έως και Παρασκευή, με ώρα έναρξης της εργασίας την π.μ. και ώρα λήξεως της εργασίας την μ.μ, ενώ έχουν πλήρη εφαρμογή, οι διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας, όσον αφορά τα διαλείμματα εργασίας (τα οποία δεν θεωρούνται χρόνος εργασίας) την καθ' υπέρβαση του άνω ωραρίου απασχόλησης και τις συνέπειες της κ.ο.κ

4. Ο εργοδότης υποχρεούται να καταβάλει στον μισθωτό αμοιβή ως αντάλλαγμα της από τον τελευταίο παρεχομένης εργασίας:

..... (Ακολουθεί η περιγραφή του ύψους και τρόπου καθορισμού της αμοιβής, αν λ.χ. προσδιορίζεται κατά μονάδα χρόνου ως μισθός ή ως ημερομίσθιο αντιθέτως αν συνδέεται με την επίτευξη ορισμένου αποτελέσματος κ.ο.κ. Πάντως συνήθως επί συμβάσεως εργασίας εργατοτεχνίτη η αμοιβή προσδιορίζεται κατά μονάδα χρόνου ως ημερομίσθιο) Η αμοιβή καταβάλλεται στον εργαζόμενο δεδουλευμένη, ανά δεκαπενθήμερο στο τέλος του δεκαπενθημέρου ή ανά μήνα στο τέλος εκάστου μηνός. Η αμοιβή καταβάλλεται πάντοτε σε αυτούσιο χρήμα.

5. Η παρούσα σύμβαση λύεται ιδίως με καταγγελία εκατέρου των συμβαλλομένων μερών διεπόμενη από τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας.

6. Η παρούσα σύμβαση διέπεται συμπληρωματικά από την εργατική και ασφαλιστική νομοθεσία και την εκάστοτε ισχύουσα συλλογική ρύθμιση (Συλλογική Σύμβαση Εργασίας ή εξομοιούμενη με αυτήν Διαιτητική Απόφαση) για τους όρους αμοιβής και εργασίας των.....(προσδιορίζεται η εφαρμοστέα ΣΣΕ, αν υπάρχει, αλλιώς ορίζεται ως εφαρμοστέα ή Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας).

7. Σε περίπτωση ακυρότητας ενός ή περισσότερων όρων της παρούσας συμβάσεως, ιδίως συνεπεία τυχόν νομοθετικής μεταβολής, η παρούσα σύμβαση ισχύει κανονικά ως προς τους λοιπούς όρους της.

8. Αρμόδια για κάθε διαφορά με αίτια ή αφορμή την παρούσα σύμβαση, όπως και για την ερμηνεία της, είναι τα δικαστήρια τ

Εις πίστωσιν συνετάγει το παρόν έγγραφο σε ισόκυρα πρωτότυπα το οποίο αφού ανεγνώσθη και βεβαιωθεί, υπογράφεται ως κατωτέρω από τους συμβαλλομένους, καθένας από τους οποίους έλαβε από ένα πρωτότυπο.

ΟΙ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ

Για την εταιρεία

Ο εργολάβος

ΣΥΜΒΑΣΗ ΜΙΣΘΩΣΕΩΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Στ..... σήμερα την μεταξύ αφ' ενός της εταιρείας με την επωνυμία....., η οποία κατοικοεδρεύει στ..... (οδός αρ.....) και εκπροσωπείται νόμιμα από τ..... κάτοικο (οδός αρ.....) και αφ' ετέρου τ..... κατοίκου (οδός αρ.....), κατόχου του δελτίου αστυνομικής ταυτότητας με αριθμό .../... του ... Αστυνομικού Τμήματος, και έχοντος Α.Φ.Μ..... (Α.Ο.Υ), συνομολογήθηκαν, συμφωνήθηκαν και έγιναν αμοιβαίως αποδεκτά τα ακόλουθα:

1.... δεύτερ... των συμβαλλομένων αναλαμβάνει την υποχρέωση να παρέχει επί αόριστο χρονικό διάστημα στην πρώτη των συμβαλλομένων τις ανεξάρτητες υπηρεσίες του ως (αναφέρεται το επάγγελμα /ειδικότητά του) και ειδικότερα αναλαμβάνει την υποχρέωση να παρέχει τις εξής ειδικότερες υπηρεσίες:

— Να....

— Να....

— Να....

— Να....

2. ... πρώτ... των συμβαλλομένων υποχρεούται να καταβάλει στον εργολάβο αμοιβή για την παροχή των ως άνω υπηρεσιών, καθοριζόμενη ως εξής:

..... (Ακολουθεί η περιγραφή του ύψους και τρόπου καθορισμού της αμοιβής, αναλόγως των παρεχομένων υπηρεσιών, της συχνότητας παροχής τους κλπ.). Για την αμοιβή αυτή θα κόβεται νόμιμα θεωρημένο δελτίο παροχής υπηρεσιών.

3. Ο δεύτερος των συμβαλλομένων παρέχει τις υπηρεσίες του με δικά του μέσα και υλικά στον τόπο και χρόνο που είναι αντικειμενικά πρόσφορος για την χωρίς προβλήματα παροχή των υπηρεσιών του, με βάση τους κανόνες της οικείας τεχνικής και επιστήμης και μπορεί ελεύθερα να παρέχει τις υπηρεσίες του και σε άλλα πρόσωπα καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος της παρούσας συμβάσεως.

4. Η παρούσα σύμβαση λύεται οποτεδήποτε με αζήμια καταγγελία οποιουδήποτε από τα μέρη. Η καταγγελία είναι απρόθεσμη όταν γίνεται από την πρώτη των συμβαλλομένων ενώ αντίθετα αναπτύσσει ενέργεια μετά πάροδο(αναφέρεται συγκεκριμένο χρονικό διάστημα προειδοποίησης) όταν επιχειρείται από τον δεύτερο των συμβαλλομένων.

5. Αρμόδια για κάθε διαφορά από την παρούσα σύμβαση είναι τα δικαστήρια τ.....

Εις πίστωση συνετάγει το παρόν έγγραφο σε τρία ισόκυρα πρωτότυπα το οποίο, αφού ανεγνώσθη και βεβαιώθηκε, υπογράφεται ως κατωτέρω από τους συμβαλλομένους, καθένας από τους οποίους έλαβε από ένα πρωτότυπο, του τρίτου κατατεθησόμενου από τον πρώτο των συμβαλλομένων προς γνωστοποίηση εντός δέκα πέντε (15) ημερών στην αρμόδια Επιθεώρηση Εργασίας, σύμφωνα με το άρθρο 1 παραγρ. 1 του Ν, 2639/98 (ΦΕΚ 205/Α/2.998).

ΟΙ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ

Για την εταιρεία

Ο εργολάβος

ΣΥΜΒΑΣΗ ΜΙΣΘΩΣΕΩΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΟΡΙΣΜΕΝΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Στ....., σήμερα την μεταξύ αφ' ενός της εταιρείας με την επωνυμία

....., η οποία κατοικοεδρεύει στ..... (οδός αρ.....) και εκπροσωπείται νόμιμα από τ....., κάτοικο (οδός αρ.....) και αφ' ετέρου τ..... κατοίκου (οδός αρ.....), κατόχου του δελτίου αστυνομικής ταυτότητας με αριθμό/..... του ... Αστυνομικού Τμήματος....., και έχοντος Α.Φ.Μ..... (Δ.Ο.Υ), συνομολογήθηκαν, συμφωνήθηκαν και έγιναν αμοιβαίως αποδεκτά τα ακόλουθα:

1δεύτερ. των συμβαλλομένων αναλαμβάνει την υποχρέωση να παρέχει επί (προσδιορίζεται χρονικό διάστημα) στην πρώτη των συμβαλλομένων τις ανεξάρτητες υπηρεσίες του ως....(αναφέρεται το επάγγελμα / ειδικότητα του) και ειδικότερα αναλαμβάνει την υποχρέωση να παρέχει τις έξης ειδικότερες υπηρεσίες

— Να.....

— Να.....

— Να.....

2πρωτ. των συμβαλλομένων υποχρεούται να καταβάλει στον εργολάβο αμοιβή για την παροχή των ως άνω υπηρεσιών καθοριζόμενη ως έξης: «Ακολουθεί η περιγραφή του ύψους και τρόπου καθορισμού της αμοιβής, αναλόγως των παρεχομένων υπηρεσιών, της συχνότητας παροχής τους κλπ». Για την αμοιβή αυτή θα κόβεται νόμιμα θεωρημένο δελτίο παροχής υπηρεσιών.

3. Ο δεύτερος των συμβαλλομένων παρέχει τις υπηρεσίες του με δικά του μέσα και υλικά στον τόπο και χρόνο που είναι αντικειμενικά πρόσφορος για την χωρίς προβλήματα παροχή των υπηρεσιών του με βάση τους κανόνες της οικείας τεχνικής και επιστήμης και μπορεί ελεύθερα να παρέχει τις υπηρεσίες του και σε άλλα πρόσωπα καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος της παρούσας συμβάσεως.

4. Η παρούσα σύμβαση λύεται αυτοδικαίως με την παρέλευση του ανωτέρω συμφωνημένου χρόνου. Η παρούσα σύμβαση λύεται επίσης και οποτεδήποτε προ

της παρελεύσεως του συμφωνημένου χρόνου με αζήμια καταγγελία οποιουδήποτε από τα μέρη για οποιουδήποτε λόγο. Όταν ο σπουδαίος λόγος οφείλεται σε υπατιότητα του αντισυμβαλλόμενου μπορεί ο καταγγέλλων να ζητήσει αποζημίωση για κάθε τυχόν ζημία του, εφ' όσον συντρέχει περίπτωση αδικαιοπραξίας.

Αρμόδια για κάθε διαφορά από την παρούσα σύμβαση είναι τα δικαστήρια

Είς πίστωσιν συνετάγει το παρόν έγγραφο σε τρία ισόκυρα πρωτότυπα, το οποίο, αφού ανεγνώσθη και βεβαιώθηκε, υπογράφεται ως κατωτέρω από τους συμβαλλομένους, καθένας από τους οποίους έλαβε από ένα πρωτότυπο, του τρίτου κατατεθησόμενου από τον πρώτο των συμβαλλομένων προς γνωστοποίηση εντός δέκα πέντε (15) ημερών στην αρμόδια Επιθεώρηση Εργασίας, σύμφωνα με το άρθρο 1 παραγρ. 1 του Ν. 2639/98 (ΦΕΚ 205/Α/2.9.98).

ΟΙ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ

Για την εταιρεία

Ο εργολάβος

ΣΥΜΒΑΣΗ ΜΙΣΘΩΣΕΩΣ ΕΡΓΟΥ

Στ..... σήμερα την μεταξύ αφ' ενός της εταιρείας με την επωνυμία..... η οποία κατοικοεδρεύει στ..... (οδός αρ.....) και εκπροσωπείται νόμιμα από τ..... κάτοικο (οδός αρ.....) και αφ' ετέρου τ..... κατοίκου (οδός αρ.....), κατόχου του δελτίου αστυνομικής ταυτότητας με αριθμό/..... του Αστυνομικού Τμήματος και έχοντος Α.Φ.Μ..... (Α.Ο.Υ), συννομολογήθηκαν, συμφωνήθηκαν και έγιναν αμοιβαίως αποδεκτά τα ακόλουθα:

1.... δεύτερ. . των συμβαλλομένων, εφ' εξής καλούμενος χάριν συντομίας εργολάβος, αναλαμβάνει την υποχρέωση να εκτελέσει το κάτωθι έργο:

.....(Περιγραφή του έργου).....

2. ... πρώτ... των συμβαλλομένων υποχρεούται να καταβάλει στον εργολάβο αμοιβή (εργολαβικό αντάλλαγμα) συνολικού ύψους δραχμών κατά τον πιο κάτω προσδιοριζόμενο τρόπο και χρόνο:

Με την υπογραφή της παρούσας συμβάσεως ως προκαταβολή καταλογιζόμενη στο εργολαβικό αντάλλαγμα ποσοστό αυτού, ήτοι εν προκειμένω δραχμές. Με την ολοκλήρωση καθενός από τα παρακάτω στάδια εκτελέσεως του έργου:

.....(Καθορισμός οφειλομένης επί μέρους αμοιβής για κάθε στάδιο και προσδιορισμός του αντιστοίχου σταδίου εκτελέσεως του έργου).

Με την παράδοση του έργου δραχμές.

3. Η παρούσα σύμβαση έργου λήγει αυτοδικαίως με την παράδοση και παραλαβή του συμφωνημένου έργου.

4. Η παρούσα σύμβαση διέπεται συμπληρωματικά από τα άρθρα 681 επ. του Αστικού Κώδικα.

5. Αρμόδια για κάθε διαφορά από την παρούσα σύμβαση είναι τα δικαστήρια τ...

Είς πίστωσιν συνετάγει το παρόν έγγραφο σε τρία ισόκυρα πρωτότυπα, το οποίο, αφού ανεγνώσθη και βεβαιώθηκε, υπογράφεται ως κατωτέρω από τους συμβαλ-

λομένους, καθένας από τους οποίους έλαβε από ένα πρωτότυπο, του τρίτου κατατεθησόμενου από τον πρώτο των συμβαλλομένων προς γνωστοποίηση εντός δέκα πέντε (15) ημερών στην αρμόδια Επιθεώρηση Εργασίας, σύμφωνα με το άρθρο 1 παραγρ. 1 του Ν. 2639/98 (ΦΕΚ 205/Α/2.9.98).

ΟΙ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ

Για την εταιρεία

Ο εργολάβος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ¹⁾

ΕΡΕΥΝΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ (ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ)

1. ΣΥΜΒΑΣΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

1η ΑΠΟΦΑΣΗ

Περίληψη:

Στην σύμβαση ανεξαρτήτων υπηρεσιών δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του εργατικού δικαίου, αλλά οι διατάξεις του Αστικού Κωδικός περί εργασίας. — Περίπτωση ασχολουμένου με την προώθηση των εξαγωγών σιγαρέττων και κρίση ότι συνδέετο με σχέση ανεξαρτήτων υπηρεσιών. Εάν δεν έχει ορισθεί η διάρκεια της συμβάσεως, απαιτείται προειδοποίηση 15 ημερών. Απόρριψη αιτημάτων καταβολής δώρων και αποζημιώσεως άδειας κλπ.

Αρείου Πάγου 350/2005 (Τμ. Β2)

Εισηγητής: Γ. ΧΛΑΜΠΟΥΤΑΚΗΣ Δικηγόρος: Παν. Μαντζουράνης

Στην προκειμένη περίπτωση το Εφετείο, δέχθηκε, κατά κρίση ανέλεγκτη, τα εξής: «Δυνάμει συμβάσεως ανεξαρτήτων υπηρεσιών που καταρτίσθηκε μεταξύ των διαδίκων, στις 8.5.95, ο εναγόμενος και ήδη αναιρεσίβλητος ανέθεσε στον ενά-

[1] ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Τόμος 45/1989 Δ.Ε.Ν τεύχος 1082

Τόμος 51/1995 Δ.Ε.Ν τεύχος 1218

Τόμος 57/2001 Δ.Ε.Ν τεύχος 1364

Τόμος 58/2002 Δ.Ε.Ν τεύχος 1380

Τόμος 61/2005 Δ.Ε.Ν τεύχος 1445

Τόμος 61/2005 Δ.Ε.Ν τεύχος 1454

Τόμος 61/2005 Δ.Ε.Ν τεύχος 1456

Τόμος 54/1995 Ε.Ε.Δ

Τόμος 58/1999 Ε.Ε.Δ

γοντα και ήδη αναιρεσείοντα, έναντι μηνιαίου μισθού 500.000 δραχμών την προώθηση των εξαγωγών σιγαρέτων και άλλων προϊόντων του στο εξωτερικό και κυρίως στην Κύπρο αλλά και στις χώρες του πρώην ανατολικού συνασπισμού, όπως Ρουμανία, Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία. Ειδικότερα, ο ενάγων μετέβαινε, κατ' εντολή του εναγομένου στα προαναφερόμενα κράτη προκειμένου να ανευρίσκει πελάτες, που ενδιαφέρονταν για την αγορά σιγαρέτων του εναγομένου με ενδιάμεσο πωλητή τον ενάγοντα. Ο ενάγων προς εκτέλεση της ως άνω συμβάσεως μετέβη πολλές φορές και για αρκετό χρονικό διάστημα στην Κύπρο, Ρουμανία, Γιουγκοσλαβία, Γεωργία, όπου, μετά από επαφές και διαπραγματεύσεις με τους ενδιαφερομένους για την αγορά σιγαρέτων, ο εναγόμενος σύναψε μ' αυτούς αλληπάλληλες συμβάσεις πωλήσεων σιγαρέτων.

Με τα δεδομένα αυτά η ένδικη σύμβαση είναι σύμβαση ανεξαρτήτων υπηρεσιών και όχι εξαρτημένης εργασίας, καθ' όσον ο ενάγων δεν πήγαινε κάθε μέρα στο γραφείο, που ο εναγόμενος του είχε παραχωρήσει και συγκεκριμένα στον πέμπτο όροφο της επί της οδού (...) υπάρχουσας οικοδομής, ο ίδιος αποκλειστικά με δική του ευθύνη και πρωτοβουλία καθόριζε τις ημέρες και ώρες της απασχολήσεως του, κυρίως εκτός Ελλάδος, χωρίς οποιαδήποτε παρέμβαση του εναγομένου, δεν ήταν ασφαλισμένος στο ΙΚΑ χωρίς να έχει διαμαρτυρηθεί γι' αυτό, δεν υπέκειτο δε στην εποπτεία του εναγομένου. Τις υπηρεσίες αυτές προσέφερε ο ενάγων στον εναγόμενο μέχρι τις 19.8.96, οπότε ο εναγόμενος κατήγγειλε την ένδικη σύμβαση ανεξαρτήτων υπηρεσιών. Επειδή, όμως, η διάρκεια της εν λόγω συμβάσεως δεν είχε οριστεί, ούτε συνάγεται από το είδος και το σκοπό της εργασίας και ο εναγόμενος προέβη στην καταγγελία αυτής στις 19.8.96, τα αποτελέσματα της ως άνω καταγγελίας σύμφωνα με το άρθρο 669 ΑΚ, επήλθαν μετά δεκαπέντε ημέρες από την καταγγελία και συγκεκριμένα στις 4.9.96.

Συνεπώς ο ενάγων δικαιούται το συμφωνηθέντα συμβατικό μισθό των 500.000 δρχ. για το επίδικο διάστημα της εργασίας, ήτοι από 8.5.95 μέχρι 3.9.96 και ο οποίος ανέρχεται στο ποσό των 7.900.000 δρχ., έναντι των οποίων έλαβε κατά τους ισχυρισμούς του το ποσό των 2.400.000 δρχ. και δικαιούται ακόμη το υπόλοιπο από 5.500.000 δρχ. Αντιθέτως, το περί αναγνώρισεως της ακυρότητας καταγγελίας της συμβάσεως εξαρτημένης εργασίας καθώς και το περί επιδικάσεως στον ενάγοντα 1.612.000 δρχ. αίτημα, που αφορούν δώρο Χριστουγέννων 1995, δώρο Πάσχα 1996, αναλογία δώρου Χριστουγέννων 1996 και αποζημίωση αδείας 1996 και επιδόματος αυτής δεν είναι νόμιμα και ως εκ τούτου είναι απορριπτέα,

καθ' όσον στην προκειμένη υπόθεση δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της Εργατικής Νομοθεσίας, αλλά οι περί εργασίας σχετικές διατάξεις του ΑΚ». Με βάση τις παραδοχές αυτές το εφετείο έκρινε ότι υπήρχε μεταξύ των διαδίκων σύμβαση ανεξαρτήτων υπηρεσιών και αφού δέχθηκε την έφεση του αναιρεσίβλητου - εναγομένου, εξαφάνισε την πρωτόδικη απόφαση, που είχε κρίνει αντίθετα, ότι δηλαδή μεταξύ των διαδίκων υπήρχε σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου και επιδίκασε στον ενάγοντα το αναφερόμενο υπόλοιπο του συμβατικού μισθού του.

Κρίνοντας έτσι το Εφετείο δεν παραβίασε τους παραπάνω κανόνες ουσιαστικού δικαίου, απ' ευθείας ούτε εκ πλαγίου, με ασαφείς και αντιφατικές αιτιολογίες, που καθιστούν ανέφικτο τον αναιρετικό έλεγχο περί της ορθής, ή μη, εφαρμογής τους, όσον αφορά τα βασικά κριτήρια για το νομικό χαρακτήρα της επίμαχης σύμβασης.

2η ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΥΜΒΑΣΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΛΟΓΙΣΤΟΥ

Περίληψη:

Περίπτωση λογιστού προσληφθέντος σε συνεταιρισμό, για τις ανάγκες της εκκαθαρίσεως. Κρίση ότι η συνδέουσα τους διαδικίους σχέση ήταν η της συμβάσεως ανεξαρτήτων υπηρεσιών. Δεν έχουν αποφασιστική σημασία για τον χαρακτηρισμό της σχέσεως, η έλλειψη ασφαλίσεως στο ΙΚΑ, η πληρωμή με έκδοση θεωρημένων δελτίων παροχής των υπηρεσιών και ο τόπος παροχής των υπηρεσιών του εργαζομένου.

Λρείου Πάγου 1378/2003 (Τμ. Β2)

Εισηγητής: ΧΡ. ΜΠΑΛΝΤΑΣ

Δικηγόροι: Παν. Αθανασόπουλος (ερήμην αναιρεσειόντος)

Από τις διατάξεις των άρθρων 648 και 652 του ΑΚ και 6 του ΑΝ Ν. 765/43, που κυρώθηκε με την 324/46 ΠΥΣ και διατηρήθηκε σε ισχύ με το άρθρο 38 Είσ. Ν. ΑΚ, συνάγεται ότι σύμβαση εξαρτημένης εργασίας υπάρχει όταν ο εργαζόμενος υποβάλλεται σε νομική εξάρτηση από τον εργοδότη, η οποία εκδηλώνεται με το δικαίωμα του τελευταίου να ασκεί έλεγχο και εποπτεία ως προς τον τόπο, τον χρόνο και τον τρόπο της παροχής της εργασίας και να παρέχει δεσμευτικές για τον εργαζόμενο εντολές και οδηγίες για την προσήκουσα εκτέλεση της εργασίας του. Αν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές και ειδικότερα εκείνος που παρέχει τις υπηρεσίες του δεν υποβάλλεται σε νομική εξάρτηση από τον εργοδότη, υπό την ανωτέρω έννοια, υπάρχει σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών, επί της οποίας δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας.

Εξ άλλου ο χαρακτηρισμός της συμβάσεως ως εξαρτημένης εργασίας ή ανεξαρτήτων υπηρεσιών δεν εξαρτάται από τον χαρακτηρισμό που δίδεται σε αυτή από τους διαδικίους, αλλά αποτελεί έργο του δικαστηρίου, το οποίο σχηματίζει την κρίση του για τον χαρακτήρα της συμβάσεως από το σύνολο των αποδεικτικών μέσων.

Το Εφετείο δέχθηκε με την προσβαλλομένη απόφαση του ως προκύπτοντα από τα μνημονευόμενα σε αυτή αποδεικτικά μέσα (καταθέσεις μαρτύρων, ένορκες βεβαιώσεις και τα προσκομισθέντα μετ' επικλήσεως από τους διαδικίους έγγραφα) τα έξης:

Ότι ο ενάγων (ήδη αναιρεσείων) με σύμβαση εργασίας, που καταρτίσθηκε γραπτός στον Βοτανικό Αττικής την 1.3.94 προσλήφθηκε από τον εναγόμενο (ήδη αναιρεσίβλητο) συνεταιρισμό, ο οποίος βρισκόταν υπό εκκαθάριση, προκειμένου ν' ασχοληθεί ως λογιστής στην επιχείρηση του για τις ανάγκες της εκκαθάρισεως. Σύμφωνα με το περιεχόμενο της συμφωνίας των διαδίκων, που φέρει τον τίτλο «Σύμβαση Παροχής Ανεξαρτήτων Υπηρεσιών Ελευθέρου Επαγγελματία» ο ενάγων ανέλαβε την υποχρέωση να παρέχει στον εναγόμενο ως ελεύθερος επαγγελματίας, τις υπηρεσίες του όσον αφορά τον έλεγχο και την τακτοποίηση των λογιστικών του υποθέσεων. Ειδικότερα δε ανέλαβε την υποχρέωση να προβεί στον έλεγχο των λογιστικών εγγραφών, τη συμφωνία των σχετικών λογαριασμών και την υπογραφή του ισολογισμού χρήσης για την διαχειριστική περίοδο από Σεπτεμβρίου 1992 μέχρι Δεκεμβρίου 1993, καθώς και την σύνταξη και υπογραφή του ισολογισμού έναρξης της εκκαθάρισης με την οποία ολοκληρώνεται το αντικείμενο της εργασίας του.

Ότι, επίσης κατά την σύμβαση, ο ενάγων διατηρεί την ανεξαρτησία του ως προς τον τρόπο, τον τόπο και το χρόνο παροχής της εργασίας του και το δικαίωμα να παρέχει παράλληλα τις υπηρεσίες του σε οποιοδήποτε άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

Όφειλε να ενημερώνει τον εναγόμενο σε τακτά χρονικά διαστήματα για την πορεία της εργασίας που ανέλαβε και να δέχεται τον έλεγχο με τις υποδείξεις του, ενώ ανέλαβε επίσης την υποχρέωση να δίνει στον εναγόμενο δελτίο παροχής υπηρεσιών για την συμφωνηθείσα αμοιβή του των 600.000 δραχμών μηνιαίως, από την οποία θα παρεκρατείτο ο αναλογών φόρος (15%), προς απόδοση από τον εναγόμενο στην αρμόδια Αρχή.

Ότι σε εκτέλεση των συμφωνηθέντων ο ενάγων πήγαινε τις περισσότερες από τις πέντε ημέρες της εβδομάδας στα γραφεία του εναγομένου, απασχολούμενος όσο χρόνο χρειαζόταν για την εργασία του και ασκώντας τον έλεγχο και την εποπτεία επί των λογιστικών υποθέσεων που διεκπεραιώναν οι άλλοι υπάλληλοι του εναγομένου (μεταξύ των οποίων και δύο πτυχιούχοι λογιστές), χωρίς όμως να δηλώνει την προσέλευση του με το κτύπημα κάρτας, όπως οι άλλοι υπάλληλοι.

Ότι ο ενάγων ήταν ελεύθερος και αδέσμευτος στην εκτέλεση της εργασίας του, έχοντας ελευθερία γνώμης στον τρόπο τήρησης των λογιστικών βιβλίων και την συγκέντρωση του λογιστικού υλικού για την σύνταξη των ισολογισμών, ενώ είχε και την ευθύνη για την επίτευξη του αποτελέσματος αυτού.

Ότι δεν αποδείχθηκε ότι οι εκπρόσωποι του εναγομένου παρείχαν οποιεσδήποτε οδηγίες ή ασκούσαν εποπτεία στον τρόπο που ο ενάγων εκτελούσε την εργασία του και ότι ο ίδιος, παρ' ότι ισχυρίζεται το αντίθετο, δεν αναφέρει τον τρόπο με τον οποίο δεσμευόταν με εντολές, λαμβανομένου υπ' όψη και του ότι η εργασία του απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις και εμπειρία, που είχε αυτός.

Ότι η προσέλευση του ενάγοντος στα γραφεία του εναγομένου γινόταν επειδή εκεί υπήρχε όλο το λογιστικό υλικό της 2ης ΣΕΠ και δεν υπήρχε άδεια τηρήσεως των λογιστικών βιβλίων σε άλλο κατάστημα, επί πλέον δε επιβαλλόταν η φύλαξη των βιβλίων στον χώρο αυτό για λόγους ασφαλείας και για τους σκοπούς της εκκαθαρίσεως.

Ότι ο ενάγων για την συμφωνηθείσα αμοιβή του, που εισέπραττε, εξέδιδε και παρέδιδε στον εναγόμενο θεωρημένα δελτία παροχής υπηρεσιών, στα οποία έθετε σφραγίδα με την ένδειξη «Α.Σ.Π. - Έλεγχος - Μελέτη - Οργάνωση Επιχειρήσεων...» και από την αμοιβή του παρεκρατείτο από τον εναγόμενο και απεδίδετο στην αρμόδια Δ.Ο.Υ ο φόρος 15%, που επιβάλλεται για αμοιβές ελευθέρων επαγγελματιών.

Τέλος δε ότι ο ενάγων δεν ήταν ασφαλισμένος στο ΙΚΑ, χωρίς να διαμαρτυρηθεί γι' αυτό κατά την διάρκεια της εργασιακής σχέσης, όπως δεν διαμαρτυρήθηκε και για την μη καταβολή σε αυτόν των ήδη αιτουμένων αποδοχών και επιδομάτων άδειας και δώρων εορτών κλπ., παρ' όλο που ο ίδιος ήλεγχε και επόπτευε την καταχώριση των σχετικών κονδυλίων, για τις αίτιες αυτές, που αφορούσαν τους άλλους υπαλλήλους.

Έκρινε δε ότι με βάση τα περιστατικά αυτά και χωρίς να έχουν αποφασιστική σημασία για την φύση της συμβατικής σχέσης η έλλειψη ασφάλισης στο ΙΚΑ του ενάγοντος, η πληρωμή του με την έκδοση θεωρημένων δελτίων παροχής υπηρεσιών και ο τόπος παροχής των υπηρεσιών του, η συνδέουσα τους διαδικίους σχέση δεν ήταν η της εξαρτημένης εργασίας, αλλά της συμβάσεως μισθώσεως ανεξαρτητών υπηρεσιών. Διαλαμβάνει δε περαιτέρω ότι εξ άλλου ο ίδιος ο ενάγων επιβεβαιώνει τη σχέση αυτή με την από Ιανουαρίου 1997 επιστολή του προς το εναγόμενο, με την οποία θέτει την παραίτηση του στην επιτροπή των εκκαθαριστών αυτού (η οποία και έγινε αποδεκτή) και με την οποία αναφέρεται στους όρους της παραπάνω από 1.3.94 συμβάσεως, χωρίς να υπαινίσσεται οποιαδήποτε οφειλή του εναγομένου προς αυτόν.

Με την κρίση του αυτή δεν παραβίασε ευθέως ή εκ πλαγίου δι' ασαφών και ανεπαρκών αιτιολογιών, τους άνω ουσιαστικού δικαίου κανόνες, αφού εκθέτει στην προσβαλλομένη απόφαση του, μετά πληρότητας και σαφήνειας τα πραγματικά περιστατικά της παροχής των υπηρεσιών του αναιρεσείοντος που δικαιολογούν τον χαρακτήρα της συνδεούσης τους διαδίκους σχέσεως ως μισθώσεως ανεξαρτήτων υπηρεσιών.

Ήχθη δε στην κρίση του περί του χαρακτήρα της εν λόγω σχέσεως κατά τα, από την συνεκτίμηση των τεθέντων υπ' όψη του και μνημονευομένων αποδεικτικών μέσων, προκύψαντα πραγματικά περιστατικά όπως τούτο προκύπτει από την προσβαλλομένη απόφαση του και όχι κατά δέσμευση του εκ του δοθέντος από τους διαδίκους χαρακτηρισμού αυτής ή μόνον εκ του δεκτού γενομένου ότι ο ενάγων επιβεβαίωσε δια της άνω επιστολής του τον άνω χαρακτήρα της σχέσης αυτής χωρίς να υπαινίσσεται οποιοδήποτε οφειλή του εναγομένου προς αυτόν, το όποιον συνεκτίμησε απλώς και επικουρικώς μάλιστα προς ενίσχυση της ρηθείσης κρίσεως του.

3η ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΟΥ

Οδηγός φορτηγού αυτοκινήτου — Σύμβαση έργου

Περίληψη:

Διάκριση συμβάσεως εργασίας από σύμβαση έργου. — Περίπτωση οδηγών φορτηγού αυτοκινήτου χρησιδανεισθέντων φορτηγό αυτοκίνητο γαλακτοκομικής επιχειρήσεως, που μετέφεραν και πωλούσαν τα προϊόντα αυτής με δικά τους έξοδα και ευθύνη και έχοντας αναλάβει την υποχρέωση να βρίσκουν νέους πελάτες αυτής, με συμφωνημένη αμοιβή ορισμένο ποσοστό επί του τζίρου των πραγματοποιούμενων πωλήσεων. — Κρίση ότι επρόκειτο περί συμβάσεως έργου.

Εφετείου Θεσ/νίκης 3150/97

Εισηγητής: Κ. ΖΟΥΜΠΟΥΛΗΣ

Δικηγόροι: Γ. Αλεγράς, Δ. Κουλιούρας, Α. Παπαθανασίου

Οι εναγόντες είχαν προσληφθεί ως οδηγοί φορτηγού αυτοκινήτου κατά το 1990 αντί του εκάστοτε νομίμου μισθού και διακινούσαν τα γαλακτοκομικά προϊόντα της εναγομένης στην περιοχή Σιθωνίας - Πολυγύρου Χαλκιδικής, την οποία κάλυπταν τα καθορισθέντα δρομολόγια. Την εξαρτημένη αυτή εργασία παρείχαν στην εναγομένη μέχρι 31.5.95. οπότε κατά την 1.6.95 υπεγράφη μεταξύ των νέα σύμβαση.

Κατά τους όρους της νέας σύμβασης, η εναγομένη παραχώρησε με σύμβαση χρησιδανείου στους ενάγοντες το φορτηγό αυτοκίνητο της, το οποίο μέχρι τότε οδηγούσαν εναλλάξ, με αυτό δε οι εναγόντες μετέφεραν και πωλούσαν τα προϊόντα της στην ίδια όπως και προηγουμένως περιοχή, σε τιμές που καθόριζε η εναγομένη.

Ανέλαβαν την υποχρέωση να βρίσκουν νέους πελάτες προς το σκοπό αύξησης των πωλήσεων της εναγομένης, η διακίνηση και διάθεση των προϊόντων γινόταν με δικά τους έξοδα και ευθύνη, αφού κατά τη σύμβαση, τη μεν εναγομένη βάρυνε η καταβολή του συμφωνημένου ποσοστού (8% ή 10%) της αμοιβής τους,

αυτούς δε κάθε δαπάνη για τη φόρτωση -μεταφορά των προϊόντων και τη λειτουργία του φορτηγού (έξοδα βενζίνης - ανταλλακτικών - επισκευών - συντήρησης - διοδίων - ασφαλίσεως αυτού για ζημιές έναντι τρίτων), τα πρόστιμα από φορολογικές και αγορανομικές παραβάσεις στις οποίες τυχόν θα υπέπιπταν, οι αμοιβές τρίτων προσώπων που θα χρησιμοποιούσαν προς εκτέλεση της σύμβασης, οι ασφαλιστικές εισφορές προς τους Οργανισμούς στους οποίους οι ίδιοι (οι ενάγοντες) θα ασφαλιζόνταν, ενώ ακόμα ανέλαβαν την υποχρέωση να εξοφλήσουν κάθε χρεωστικό λογαριασμό των πελατών που τυχόν θα δημιουργείτο, δηλαδή ανέλαβαν την ευθύνη για το φερέγγυο των πελατών προς τους οποίους θα διέθεταν τα προϊόντα της εναγομένης.

Ως αμοιβή τους ορίστηκε, από κοινού, ποσοστό 8% επί του τζίρου, εφ' όσον δε υπερέβαιναν τον αντίστοιχο τζίρο του έτους 1994, θα έπαιρναν προμήθεια 10% επί του τζίρου των πραγματοποιούμενων πωλήσεων τοις μετρητοίς και με πίστωση.

Με τους όρους αυτούς οι ενάγοντες διακίνησαν τα προϊόντα της εναγομένης μέχρι την 30.11.95, αποκερδήσαντες ο καθένας κατά μέσον όρο το ποσόν των 800.000 δραχμών το μήνα κατά το χρονικό διάστημα από Ιούνιο μέχρι Αύγουστο 1995, το ποσό δε των 400.000 δραχμών κατά τους μήνες Σεπτέμβριο έως και Νοέμβριο, αντί του μέχρι τότε μηνιαίου μισθού τους που δεν υπερέβαινε τις 180.000 δραχμές, υπήρξε δε κατά το εξάμηνο τούτο αύξηση των διατεθέντων προϊόντων, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 1994, κατά ποσοστό 20%, λόγω για τον οποίο και έλαβαν προμήθεια ίση με ποσοστό 10% επί του τζίρου όπως είχε συμφωνηθεί.

Κατά τη λειτουργία της νέας αυτής σύμβασης, οι ενάγοντες δεν ήταν υποχρεωμένοι να ακολουθούν κάποιο ωράριο εργασίας, όπως μέχρι τότε, αλλά μπορούσαν να αρχίζουν και να τελειώνουν την εργασία τους όποτε ήθελαν, μη υποκείμενοι δια τούτο στον έλεγχο και της εναγομένης ως προς το χρόνο και τον τρόπο που παρείχαν τις υπηρεσίες τους, της τελευταίας μη ενδιαφερόμενης για την παροχή καθ' εαυτή της εργασίας των, αλλά για το τελικό αποτέλεσμα που θα επιτυγχανόταν με αυτήν, ήτοι για την αύξηση των πωλήσεων των προϊόντων της, αποτέλεσμα στο οποίο και αποκλειστικά απέβλεψε με την κατάρτιση της νέας σύμβασης, η εκτέλεση της οποίας είχε και τα ανωτέρω θεαματικά αποτελέσματα και για τα δύο συμβαλλόμενα μέρη.

Υπό τα άνω αποδειχθέντα πραγματικά περιστατικά λειτουργίας της σύμβασης, το

δικαστήριο άγεται στην κρίση ότι η συνδέουσα τους διαδικίους σχέση ήταν αυτή της σύμβασης έργου και όχι εκείνη της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας, όπως αβάσιμα επικαλέσθηκαν οι ενάγοντες.

Αντίθετο συμπέρασμα δεν συνάγεται από το γεγονός ότι αυτοί έπρεπε περί ώραν 14.00 να παραγγέλλουν τα προϊόντα που χρειάζονταν για την επομένη και να τα παραλαμβάνουν μεταξύ 17.00-18.00, ούτε και από, το γεγονός ότι έπρεπε καθημερινά να προσέρχονται από κοινού μετά του επιθεωρητού πωλήσεων της εναγομένης σε εκκαθάριση των πραγματοποιούμενων πωλήσεων, διότι οι διαδικασίες αυτές ήταν αναγκαίες για την καλή λειτουργία της σύμβασης, δηλαδή για τον έγκαιρο εφοδιασμό των εναγόντων και της αγοράς με τις αναγκαίες ποσότητες-προϊόντων και για να υπάρχει άμεση και σαφής εικόνα επί καθημερινής βάσεως των υποχρεώσεων της εναγομένης προς τους ενάγοντες και των δικαιωμάτων των τελευταίων εκ του πραγματοποιούμενου τζίρου πωλήσεων, ώστε να αποφεύγονται αμφισβητήσεις και διαφωνίες εκ των υστέρων.

Στην κρίση του δε ότι η σχέση των διαδίκων ήταν πράγματι σύμβαση έργου, ενισχύεται το δικαστήριο, παρ' εκτός της προεκτεθείσας αναλήψεως του κινδύνου του έργου εκ μέρους των εναγόντων και των εξόδων εκτελέσεώς του, και από το γεγονός ότι αυτοί α) είχαν δικαίωμα επιστροφής των προϊόντων μόνον κατά ποσοστό 3%, αναλαμβάνοντας έτσι τον κίνδυνο ζημίας για επιστροφές επί πλέον του ποσοστού τούτου και ότι β) χορηγούσαν στην εναγομένη κάθε μήνα τιμολόγια παροχής υπηρεσιών ως αντιπρόσωποι επί προμήθεια, με βάση τα όποια εισέπρατταν τη σχετική αμοιβή - προμήθεια τους αναλόγως του τζίρου, έχοντας δηλώσει τη δραστηριότητα τους αυτή στην αρμόδια Δ.Ο.Υ Ν. Μουδανιών (...).

2. ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΟΥ

1η ΑΠΟΦΑΣΗ

Εισπράκτορες ΤΕΒΕ — Σύμβαση Έργου

Περίληψη:

Ελευθερία επιλογής ημερών και ωρών προσφοράς των υπηρεσιών τους. Αναγκαιότητα καθημερινής προσελεύσεως τους για την εκτέλεση του συμφωνηθέντος έργου (απόδοση εισπράξεων και αγορά ενσήμων ίσης αξίας, παράδοση ονομαστικών καταστάσεων καταβαλλόντων εισφορές κλπ.). — Υποχρέωση συμμορφώσεως σε οδηγίες και υποδείξεις, οι οποίες όμως απέβλεπαν στην επίτευξη του συμφωνηθέντος έργου, που ήταν η τακτική και έγκαιρη είσπραξη των οφειλομένων στο ΤΕΒΕ εισφορών.

Η σύμβαση διείπετο από τις διατάξεις των Ν. 1288/82 και 1256/82 και ήδη από τον Ν. 1735/87, ο οποίος ορίζει κατά τρόπο δεσμευτικό, ότι πρόκειται περί συμβάσεων μισθώσεως έργου.

Αρείου Πάγου 657/2000 (Τμ. Β')

εισηγητής: Λ. ΠΑΚΙΝΤΖΗΣ

Δικηγόροι: Α. Μητρόπουλος, Κ. Γεωργακόπουλος, Ι. Βακαλόπουλος

Με το άρθρο 89 του Ν. 2084/92 ορίζεται ότι η είσπραξη των ασφαλιστικών εισφορών των ασφαλιστικών Ταμείων μπορεί να ανατεθεί σε ιδιώτες με σύμβαση μίσθωσης έργου κατά την παραγρ. 1 εδάφ. ψ, παραγρ. 2 και 3 του άρθρου 15 του άνω Ν 1735/87.

Στην προκειμένη περίπτωση το Εφετείο, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση του, δέχθηκε ανέλεγκτος τα ακόλουθα: Δυνάμει εγγράφων συμβάσεων έργου, που καταρτίστηκαν στις 10.12.91 μεταξύ του αναιρεσιβλήτου ΤΕΒΕ και των αναιρεσιδόντων, χωριστά από τον καθένα, ανατέθηκε προσωρινά στους τελευταίους η είσπραξη των εισφορών των ασφαλισμένων του αναιρεσιβλήτου με τους αναφερομένους σε αυτές όρους. Η εν λόγω σύμβαση έργου, η οποία διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 22 του Ν. 1288/82 και άρθρου 9 παραγρ. 6 του Ν. 1256/82,

έγινε για χρονικό διάστημα ενός (1) έτους. Η αμοιβή των αναιρεσειόντων ορίστηκε σε ποσοστό 2% επί πραγματοποιούμενων από αυτούς εισπράξεων, για περιοχές πέραν των 20 χιλ. από την έδρα τους σε 3% κλπ. Για κάθε αναιρεσειόντα ορίστηκε ο τομέας και η τοπική περιοχή που θα ασκούσε το έργο του.

Με βάση την άνω σύμβαση οι αναιρεσειόντες ήταν υποχρεωμένοι:

α) να αποδίδουν καθημερινά στην αρμόδια υπηρεσία του αναιρεσιβλήτου τις εισπράξεις της προηγούμενης και να αγοράζουν ένσημα ίσης αξίας,

β) να παραδίδουν ονομαστική κατάσταση αυτών που κατέβαλαν τις εισφορές τους, δελτίο εισπράξεων εισφορών κλπ.,

γ) να τηρούν κατάσταση που να αναγράφει τις ημερομηνίες που διήλθαν από τα καταστήματα των ασφαλισμένων και εκείνοι αρνήθηκαν την καταβολή των εισφορών, υπογράφοντας στα ασφαλιστικά βιβλιάρια τους,

δ) να παρίστανται στο δικαστήριο σαν μάρτυρες όταν εκδικάζονται μηνύσεις του αναιρεσιβλήτου κατά των ασφαλισμένων του τομέα τους,

ε) να εκτελούν το έργο με επιμέλεια και ζήλο σύμφωνα με τις εντολές και οδηγίες της Υπηρεσίας,

στ) να δέχονται απροφάσιτος και οποτεδήποτε έλεγχο της Υπηρεσίας κλπ.

Σε εκτέλεση της άνω σύμβασης οι αναιρεσειόντες περάτωσαν το έργο που τους ανατέθηκε, οι δε συμβάσεις τους κατά τη λήξη τους ανανεώθηκαν με άλλες όμοιες συμβάσεις ορισμένου πάντοτε χρόνου, αυτοί δεν εξακολουθούν το ίδιο έργο μέχρι την άσκηση της αγωγής. Με βάση τα παραπάνω οι επίδικες συμβάσεις είναι πράγματι συμβάσεις έργου και όχι εξαρτημένης εργασίας, αφού κατά την παροχή των ανωτέρω υπηρεσιών τους οι αναιρεσειόντες δεν τελούσαν υπό την εποπτεία και τον έλεγχο της διοίκησης του αναιρεσιβλήτου, δεν ακολουθούσαν το ωράριο εργασίας των Υπηρεσιών του, αλλά επέλεγαν αυτοί τις ημέρες και τις ώρες προσφοράς των υπηρεσιών τους, μη υποκείμενοι σε πειθαρχικό έλεγχο .

Το γεγονός ότι προσέρχονταν στα γραφεία του αναιρεσιβλήτου καθημερινώς οφειλόταν στο ότι η προσέλευση τους αυτή ήταν αναγκαία για την εκτέλεση του

συμφωνηθέντος έργου (απόδοση των εισπράξεων και αγορά ενοσήμων ίσης αξίας, παράδοση ονομαστικών καταστάσεων αυτών που κατέβαλαν τις εισφορές κλπ.), εξ άλλου η συμφωνία μεταξύ των διαδίκων, κατά την οποία οι αναιρεσεύοντες ήταν υποχρεωμένοι να συμμορφώνονται προς ορισμένες οδηγίες και υποδείξεις του αναιρεσιβλήτου, δεν αναιρούν τον χαρακτήρα των ενδίκων συμβάσεων (ως τοιούτων συμβάσεως έργου), γιατί οι εν λόγω οδηγίες και υποδείξεις απέβλεπαν στην επίτευξη του συμφωνηθέντος έργου, που ήταν η τακτική και έγκαιρη είσπραξη των εισφορών που οφείλοντο στο αναιρεσιβλήτο,

Συνεπώς, καταλήγει το Εφετείο, αφού οι αναιρεσεύοντες δεν συνδέονται μετά του αναιρεσιβλήτου με σχέση εξαρτημένης εργασίας, δεν δικαιούνται δώρα εορτών (Πάσχα και Χριστουγέννων) και αποδοχές για επίδομα άδειας. Κατόπιν δε αυτών δέχθηκε την έφεση του αναιρεσιβλήτου, εξαφάνισε την απόφαση του Πρωτοβάθμιου δικαστηρίου που είχε κρίνει αντίθετα και απέρριψε την ένδικη αγωγή, με την οποία οι αναιρεσεύοντες ζητούσαν να αναγνωρισθεί ότι το αναιρεσιβλήτο όφειλε στον καθένα από αυτούς για δώρα εορτών και επίδομα άδειας των ετών 1992-1993 το συνολικό ποσό των 2.100.000 δρχ.

Σύμφωνα με τις ανωτέρω παραδοχές του Εφετείου, η συνδέουσα τους αναιρεσεύοντες και το αναιρεσιβλήτο ΝΠΔΔ συμβατική σχέση, την οποία (το Εφετείο), υστέρη από την εκτίμηση των κριτηρίων που προεκτέθηκαν, χαρακτηρίζει ως σύμβαση μίσθωσης έργου, διεπόμενη από τις διατάξεις του άρθρου 22 του Ν. 1288/82 και άρθρου 9 παραγρ. 6 του Ν. 1256/82, οι οποίες όμως ήδη είχαν καταργηθεί και αντικατασταθεί από τις παρομοίου περιεχομένου διατάξεις του άρθρου 15 του προαναφερθέντος Ν 1735/87 που ίσχυαν κατά τον χρόνο κατάρτισης των συμβάσεων.

Από τις διατάξεις δε αυτές η εν λόγω συμβατική σχέση χαρακτηρίζεται κατά τρόπο δεσμευτικό για τους διαδίκους και το δικαστήριο, ως σύμβαση μίσθωσης έργου και μάλιστα από την παραγρ. 3 του άρθρου 15 ορίζεται ρητά (εκ περισσοῦ βέβαια και προφανώς προς άρση κάθε αμφιβολίας) ότι τα πρόσωπα που απασχολούνται με σύμβαση μίσθωσης έργου δεν δικαιούνται επιδομάτων εορτών Πάσχα και Χριστουγέννων, καθώς και αδειών και επιδομάτων αδειών.

Εν όψει αυτών το Εφετείο κατέληξε σε ορθή απορριπτική της αγωγής κρίση, δεν παραβίασε δε τις ως άνω διατάξεις, παρ' ὅλο που εφάρμοσε άλλες διατάξεις (άρθρο 578 ΚΠολΔ).

2η ΑΠΟΦΑΣΗ

Περίληψη:

Ορθώς εκρίθη ότι οι διαδοχικές συμβάσεις με τις οποίες εργάσθηκε ο πολιτικός μηχανικός ως Γεν. Διευθυντής και ως τεχνικός σύμβουλος σε δημοτική επιχείρηση, υπό τις οδηγίες και τον έλεγχο της, συνιστούν σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου και όχι συμβάσεις έργου.

Λρείου Πάγου 533/2004 (Τμ. 61)

Εισηγητής: Ι. ΔΑΒΙΛΛΑΣ

Δικηγόροι: Κ. Ρήγος, Α. Μακρυγιάννης

Το Εφετείο δέχθηκε τα ακόλουθα: Ό ενάγων - αναιρεσίβλητος, Πολιτικός Μηχανικός ΕΜΠ και μέλος του ΤΕΕ από το έτος 1971, προσελήφθη αρχικώς την 1.7.91 και εν συνεχεία με διαδοχικές συμβάσεις που διήρκεσαν μέχρι τις 30.6.99, από την εναγομένη - αναιρεσεύουσα Δημοτική Επιχείρηση Τεχνικών Έργων (ΔΕΤΕ) Δήμου Καλλιθέας. Οι συμβάσεις αυτές, για λόγους που ανάγονταν στην οργάνωση της αναιρεσεύουσας, χαρακτηρίστηκαν αρχικώς ως συμβάσεις έργου.

Στην πρώτη από αυτές (άρθρο 1), καθορίστηκε ως αντικείμενο της εργασίας του αναιρεσίβλητου η οργάνωση και συγκρότηση του διοικητικού και επιστημονικού μηχανισμού της επιχείρησης καθώς και ο συντονισμός του έργου, του προσωπικού και των συνεργατών της, στο δε άρθρο 4 αυτής ορίσθηκε ότι «ο αντισυμβαλλόμενος, στα πλαίσια της σύμβασεως αυτής (άρθρο 1) και προς υλοποίηση του περιεχομένου της, θα φέρει την ιδιότητα του Γεν. Δ/ντή της Επιχείρησης, θα αναλαμβάνει με την ιδιότητα του αυτήν τις αρμοδιότητες και εντολές που θα του εκχωρεί κάθε φορά με αποφάσεις του το ΔΣ (ή και θα εγκαταλείπει τις αρμοδιότητες και εντολές που τυχόν θα ανακαλεί ως προς αυτόν το ΔΣ) της Επιχείρησης.

Θα ενεργεί δε, στα πλαίσια των εντολών και αρμοδιοτήτων της, όλες τις αναγκαίες και νόμιμες ενέργειες προς υλοποίηση αυτών, των καθηκόντων ΓΠΓ ως Γεν. Δ/ντή και, γενικότερα, προς υλοποίηση του έργου που με την σύμβαση αυτή αναλαμβάνει... θα παρέχει την εργασία του στην έδρα της Επιχείρησης στην Καλλιθέα. Επίσης, θα παρέχει τις υπηρεσίες του και εκτός έδρας της Επιχείρησης, οπουδήποτε κριθεί αναγκαίο από αυτήν για την εκτέλεση του έργου της.

Ο αντισυμβαλλόμενος αναλαμβάνει την υποχρέωση να συμμετέχει σε συσκέψεις οποτεδήποτε κριθεί τούτο σκόπιμο είτε από την Επιχείρηση είτε από τον ίδιο, ώστε έγκαιρα να διευκρινίζονται τα αναγκαία στοιχεία και πληροφορίες και να επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότερη εκτέλεση του έργου αυτής της σύμβασης. Αμοιβή του για την εξάμηνη παροχή των υπηρεσιών του (1.7 έως 31.12.91) συμφωνήθηκε το ποσό των 1.440.000 δραχμών, δηλαδή 240.000 δραχμών το μήνα. (...)

Ολόκληρο το ανωτέρω χρονικό διάστημα, ο αναιρεσείων παρείχε σταθερά και μόνιμα τις ως άνω υπηρεσίες του στα γραφεία της αναιρεσείουσας, με πλήρες ωράριο και πέραν αυτού, ως Γεν. Δ/ντής της (από 24.9.97 η ιδιότητα του αυτή αναφέρεται με τον τίτλο «Τεχνικός Σύμβουλος»), ακολουθώντας πιστά τις εντολές αυτής και υπαγόμενος στην εποπτεία και τον έλεγχο του ΔΣ της αναιρεσείουσας και των εκάστοτε καταστατικών της οργάνων. (...)

Το Εφετείο έκρινε ότι υπήρχε μεταξύ των διαδίκων σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου και όχι, όπως διατείνεται η αναιρεσείουσα, σύμβαση έργου. Μετ' εξαφάνιση δε της εκκαλουμένης απόφασης, που έκρινε αντίθετα και απέρριψε την ένδικη αγωγή, δέχθηκε αυτή στην ουσία. Με την κρίση του αυτή, το Εφετείο δεν παραβίασε ευθέως τις ουσιαστικού δικαίου διατάξεις των άρθρων 648 επ., 652 του ΑΚ, 6 του Ν. 765/43 που κυρώθηκε με την 324/46 ΠΥΣ και ισχύει κατ' άρθρο 32 ΕισΝΑΚ, που εφαρμόζονται στην προκειμένη περίπτωση υπό τις ως άνω παραδοχές.

3η ΑΠΟΦΑΣΗ

Βιολόγος Βιοχημικός — Εξαρτημένη εργασία

Περίληψη:

Διαδοχικές συμβάσεις έργου ορισμένου χρόνου διδάκτορας βιολόγου - βιοχημικού. — Κρίση ότι οι συμβάσεις αυτές υπέκρυπταν συμβάσεις εξαρτημένης εργασίας ορισμένου χρόνου. — Η συνομολόγηση ορισμένου χρόνου κάθε φορά ήταν δικαιολογημένη επειδή τα κονδύλια από τα οποία αμειβόταν η βιολόγος αφορούσαν αμοιβή ερευνητή 3μηνης ή 4μηνης διάρκειας και επομένως δεν ήταν δυνατή η κατάρτιση συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου.

Αρείου Πάγου 1369/99 (Τμ. Β)

Εισηγητής: Λ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

Δικηγόροι: Π. Τσαμούλης - Α. Σάσσαλος

Το Εφετείο, με την προσβαλλόμενη απόφαση του δέχθηκε, ανέλεγκτος, τα εξής: «Η ενάγουσα είναι διδάκτωρ βιολόγος - βιοχημικός. Την 22.10.92, δυνάμει εγγράφου συμβάσεως που κατήρτισε με το εναγόμενο ΝΠΔΔ, ανέλαβε να εκτελέσει εργασία «Ανίχνευση RNA (ριβοζονουκλείνικοϋ οξέος) ιού ηπατίτιδας C, σε αρρώστους με μεσογειακή αναιμία», κατά το χρονικό διάστημα από 1.10.92 μέχρι 31.1.93, για τη επιστημονική έρευνα, με τον τίτλο (...) με την επίβλεψη και τον έλεγχο του επιστημονικώς υπευθύνου, έναντι κατ' αποκοπή αμοιβής, ύψους 450.000 δρχ. καταβλητέας σε τέσσερις μηνιαίες δόσεις. Τα συμβαλλόμενα μέρη ονόμασαν τη συμφωνία τους αυτή «μίσθωση έργου». Πριν να λήξει ο χρόνος της σύμβασης αυτής και συγκεκριμένα στις 27.1.93, οι ήδη διάδικοι κατήρτισαν νέα σύμβαση τρίμηνης διάρκειας (1.2—30.4. 93), με το ίδιο αντικείμενο και αμοιβή 500.000 δρχ καταβλητέα σε τρεις (3) μηνιαίες δόσεις. Ακριβώς όμοιες συμβάσεις (κατ' αντικείμενο, διάρκεια και αμοιβή) συνομολόγησαν οι διάδικοι και στις 1.5.93, 28.7. 93 και 27.10.93 (η τελευταία έληγε την 31.1.94).

Στις 31.1.94 κατήρτισαν και πάλι εγγράφως νέα σύμβαση, δυνάμει της οποίας η ενάγουσα ανέλαβε την υποχρέωση να εκτελέσει εργασία «Μελέτη γονότυπων μεσογειακής αναιμίας», για το διάστημα από 1.2 έως 30.4.94 για επιστημονική έρευνα, υπό την επίβλεψη και τον έλεγχο του επιστημονικού υπευθύνου, αντί κατ'

αποκοπή αμοιβής 500.000 δρχ., καταβλητέας σε τρεις (3) μηνιαίες δόσεις. Τέλος, στις 2.5, 27.9 και 28.11.94, οι διάδικοι κατήρτισαν (και πάλι εγγράφως), συμφωνίες, δυνάμει των οποίων η ενάγουσα ανέλαβε να εκτελέσει την εργασία «Εκτέλεση εργαστηριακών εξετάσεων», για την επιστημονική έρευνα «Επιδημιολογία και πρόληψη ιογενούς ηπατίτιδας και σιδηροπενικής αναιμίας στον παιδικό πληθυσμό», διάρκειας τριών μηνών οι δύο πρώτες (1.5.94 - 31.7.94, 1.8.94 - 31.10.94) και δύο μηνών ή τρίτη (1.11.94 - 31.12.94), αντί αμοιβής κατ' αποκοπή, δρχ. 600.000, 600.000 και 400.000 δρχ. καταβλητέας σε μηνιαίες ισόποσες δόσεις.

Τα συμβληθέντα μέρη απεκάλεσαν όλες τις ανωτέρω συμβάσεις, ως «μισθώσεις έργου».

Παράλληλα με τις εργασίες που προαναφέρθηκαν, η ενάγουσα εκτελούσε και τις ακόλουθες εργασίες, οι οποίες αφορούσαν ανάγκες της Α΄ Παιδιατρικής Κλινικής του εναγομένου:

1) εξέταζε δείγματα ασθενών για την ανίχνευση του ίου της ηπατίτιδας C που δεν ήταν αιμορροφιλικό κι ούτε έπασχαν από μεσογειακή αναιμία,

2) εξέταζε δείγματα ασθενών για την ανίχνευση του ίου της ηπατίτιδας O, από το Τμήμα αιμορραγικών διαθέσεων του Νοσοκομείου «Αγία Σοφία» και

3) εξέταζε δείγματα για την ανίχνευση του ίδιου του ιού (όχι μόνον από παιδιά με μεσογειακή αναιμία, όπως προέβλεπαν οι ανωτέρω συμβάσεις, παρά και παιδιών από άλλες κλινικές εικόνες (αιμορροφιλικά, επεισόδιο και υποψία απόρριψης ηπατικού μοσχεύματος, ουρολοίμωξη και μητέρα - φορέας της ηπατίτιδας C, νεφρική ανεπάρκεια, μεταμόσχευση νεφρού). Το γεγονός ότι η τελευταία, παράλληλα με την ερευνητική εργασία της κάλυπτε μόνιμες ανάγκες του εργαστηρίου στη διεξαγωγή εξετάσεων για την ανίχνευση του εν λόγω ιού σε ασθενείς της Α΄ Παιδιατρικής Κλινικής του εναγομένου, αποδεικνύεται και από την προσκομιζόμενη σχετική βεβαίωση του καθηγητή Χ.Κ., Διευθυντή της Κλινικής αυτής, (υπό ημεροχρονολογία 1.2.95).

Εξ άλλου, η ενάγουσα είχε την αρμοδιότητα και επιμέλεια για την προμήθεια διαφόρων οργάνων για τις ανάγκες του εργαστηρίου και συγκεκριμένα πολύπριζα, κλασέρ, πλαστικά καλύμματα, μαρκαδόρους, ιατρικά είδη, καθώς και για τον τεχνικό έλεγχο μηχανημάτων (θερμοστάτη και υδατόλουτρου με ψηφιακή ένδειξη,

από την πωλήτρια εταιρεία). Η ενάγουσα εργαζόταν υπό την επίβλεψη και τον έλεγχο του επιστημονικού υπευθύνου της ανωτέρω Κλινικής (αντιπροσώπου του εργοδότη εναγομένου στην Κλινική αυτή), υπό δεσμευτικό γι' αυτήν ωράριο (08.00-15.00) επί πενθήμερο εβδομαδιαίως, στο Εργαστήριο Αιματολογικών Αναμιγμών του Χωρεμείου Ερευνητικού Εργαστηρίου της Α' Παιδιατρικής Κλινικής του εναγομένου».

Με τα περιστατικά αυτά το Εφετείο έκρινε ότι συνέτρεχαν όροι που χαρακτηρίζουν τις μεταξύ των διαδίκων διαδοχικές έννομες σχέσεις, ως συμβάσεις εξαρτημένης εργασίας, (κι όχι μισθώσεις έργου,

Όπως τις ονόμασαν οι συμβληθέντες, εν όψει και του ότι ο νομικός χαρακτηρισμός που δίδουν τα μέρη σε έννομη σχέση, δεν είναι δεσμευτικός για το Δικαστήριο, όταν κρίνει πώς προκύπτουν συνιστώσες, εξαιτίας των οποίων αυτή υπάγεται σε άλλο διαφορετικό νομικό καθεστώς), αφού προκύπτει πως η εναγομένη υπαγόταν σε δεσμευτικές γι' αυτήν οδηγίες του εργοδότη της, ως προς τον τρόπο, το χρόνο και τον τόπο παροχής της εργασίας της, στην οποία αποκλειστικά απέβλεπε ο τελευταίος.

Την παραδοχή αυτή ενισχύουν και δύο, περαιτέρω, παράμετροι, οι οποίες προσήκουν σε μίσθωση εργασίας κι όχι έργου: 1) Ως αμοιβή της ενάγουσας, σε όλες τις συμβάσεις της συμφωνήθηκε μεν κατ' αποκοπή χρηματικό ποσό, όμως τούτο, επίσης κατά τις συμβάσεις, ορίστηκε να καταβάλλεται μηνιαίως σε ισόποσες δόσεις κατά την τρίμηνη ή τετράμηνη διάρκεια κάθε σύμβασης. Οπότε ουσιαστικά, επρόκειτο περί συνολογήσεως μηνιαίου μισθού, δηλ. συμφωνία προς καταβολή μισθού κατά ορισμένα χρονικά διαστήματα όπως ακριβώς αμείβεται ο υπάλληλος (ΑΚ 65 εδάφ. 1) και 2) το εναγόμενο ασφάλισε την ενάγουσα στο ΙΚΑ, το οποίο ασφαρίζει μόνο μισθωτούς και όχι εργολήπτες.

3. ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

1η ΑΠΟΦΑΣΗ

Διευθύνοντες υπάλληλοι. Προσωπική κράτηση

Περίληψη:

Πότε υπάρχει σύμβαση εξαρτημένης εργασίας. — Το στοιχείο της εξαρτήσεως, έστω χαλαρής, υπάρχει και στην περίπτωση των διευθυνόντων υπαλλήλων. — Έννοια «διευθύνοντος υπαλλήλου». — Πότε υπάρχει σύμβαση εταιρείας. — Η σύμβαση εταιρείας δεν αποκλείει την παράλληλη σύναψη μεταξύ ενός εκ των εταίρων και του διαχειριστού, συμβάσεως εξαρτημένης εργασίας, για την παροχή εργασίας που δεν περιλαμβάνεται στην εταιρική εισφορά του. Περίπτωση ετερορρυθμού εταίρου παρέχοντος εργασία.

Κρίση ότι επρόκειτο περί συμβάσεως εξαρτημένης εργασίας. — Προσωπική κράτηση διατάσσεται και κατά εμπόρων για εμπορικές απαιτήσεις και για απαιτήσεις από αδικοπραξίες. — Η προσωπική κράτηση ως μέσον αναγκαστικής εκτέλεσης για την ικανοποίηση απαιτήσεων που έχουν γεννηθεί από αδικοπραξία ή σύμβαση δεν έχει καταργηθεί μόνον κατ'εξαίρεσιν αποκλείεται η απαγγελία προσωπικής κρατήσεως κατ'εμπόρων για εμπορικές απαιτήσεις, όταν η μη εξόφληση των συμβατικών υποχρεώσεων οφείλεται αποκλειστικά σε αδυναμία του οφειλέτη προς εκπλήρωσιν,

Αρείου Πάγου 1147/2004 (Τμ. Β2)

Εισηγητής Δ. ΛΟΒΕΡΔΟΣ

Δικηγόροι: Άθ. Γεωργιάδης - Κ. Μόσχος

Στην προκείμενη περίπτωση το Εφετείο σύμφωνα με την προσβαλλομένη απόφαση του, δέχθηκε, κατά την αναιρετικώς ανέλεγκτη επί πραγμάτων κρίση του, τα εξής: Με το από 5.10.95 ιδιωτικό συμφωνητικό ο ενάγων —αναιρεσίβλητος μεταβίβασε λόγω πωλήσεως στον δεύτερο εναγόμενο —αναιρεσειόντα, ως σύνολο, την επιχείρηση λειτουργίας ραδιοφωνικού σταθμού, με την προσωρινή άδεια του, τις εγκαταστάσεις της που διατηρούσε μέχρι τότε στην Πυλαία Θεσσαλονίκης, καθώς και τον πομπό που διέθετε στο πάρκο κεραιών Χορτιάτη, με το σχετικό

ιστό κεραίας, έναντι του τιμήματος των 30.000.000 δραχμών. Με το συμφωνητικό αυτό συμφωνήθηκε επίσης να συσταθεί μεταξύ των συμβαλλομένων ετερόρρυθμη εταιρεία, στην οποία υποχρεωτικά θα μετείχε και ο αναιρεσίβλητος με ποσοστό 20% ως ετερόρρυθμο μέλος της. Επίσης ο αναιρεσίβλητος ανέλαβε την υποχρέωση, για όσο χρονικό διάστημα απαιτηθεί, να προσφέρει τις υπηρεσίες του και τις τεχνικές του γνώσεις για την εύρυθμη λειτουργία του σταθμού.

Σε εκτέλεση του ως άνω ιδιωτικού συμφωνητικού, στις 15.10.95, συστήθηκε η εναγομένη - πρώτη αναιρεσείουσα, ετερόρρυθμη εταιρεία «Δ.Σ. και Σία Ε.Ε.». Ως έδρα της εταιρείας ορίστηκε η Θεσσαλονίκη και ειδικότερα τα γραφεία αυτής στην Πυλαία Θεσσαλονίκης.

Μέλη της Εταιρείας ήταν ο δεύτερος αναιρεσείων, ως ομόρρυθμο μέλος και διαχειριστής αυτής, με ποσοστό συμμετοχής 50%, ο Ε.Κ. με ποσοστό 15%, ο αναιρεσίβλητος με ποσοστό 20% και ο Α.Δ. με ποσοστό 15%, ως ετερόρρυθμοι εταίροι. Σκοπός της εταιρείας ήταν η εκμετάλλευση του ραδιοφωνικού σταθμού με τον τίτλο πλέον flash99,4 FM. Η διάρκεια της εταιρείας συμφωνήθηκε εικοσαετής, μέχρι 15.10.2015, και το κεφάλαιο της στο ποσό των 30.000.000 δραχμών.

Τέλος ο αναιρεσίβλητος ορίστηκε υπεύθυνος των τεχνικών εγκαταστάσεων του σταθμού, παράλληλα όμως, επειδή οι λοιποί εταίροι δεν ασχολούνται με την εταιρεία, προσέλαβαν και συμφώνησαν να αναλάβει ο αναιρεσίβλητος και τα καθήκοντα του διευθυντού του σταθμού, με αμοιβή που συμφωνήθηκε στο ποσό των 500.000 δρχ. μηνιαίως. Την εποπτεία, τις κατευθύνσεις και τις οδηγίες για τη λειτουργία του σταθμού της Θεσσαλονίκης έδινε ο δεύτερος αναιρεσείων.

Το γεγονός ότι ο αναιρεσίβλητος προσλάμβανε προσωπικό και τους παρείχε οδηγίες για τον τρόπο και το χρόνο παροχής της εργασίας τους, καθώς και το γεγονός ότι κατάρτιζε ο ίδιος τις συμβάσεις για τη διαφήμιση των πελατών του σταθμού δεν αναιρεί την ιδιότητα που είχε και ως εργαζόμενος με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας.

Εξ άλλου, η εργασία που προσέφερε ο αναιρεσίβλητος, επί 12ώρου βάσεως, στην πρώτη αναιρεσείουσα, από πουθενά δεν προέκυψε ότι αποτελούσε μέρος της εταιρικής του εισφοράς. Αντίθετα προέκυψε ότι από τους υπόλοιπους εταίρους, οι οποίοι επίσης είχαν μικρά ποσοστά συμμετοχής, κανένας δεν προσέφερε προσωπική εργασία πλην του αναιρεσίβλητου. Η πρώτη αναιρεσείουσα είχε δηλώσει

την πρόσληψη του αναιρεσιβλήτου την 1.1.98. παρ' ότι αυτός εργαζόταν ήδη από το 1995. Είχε ασφαλίσει αυτόν στο ΙΚΑ, από την πρόσληψη του και μετέπειτα. Του χορηγούσε βεβαιώσεις αποδοχών για τα έτη 1999 και 2000. Του χορήγησε την από 9.5.2000 βεβαίωση με την οποία δηλώνει ότι εργάζεται σ' αυτήν ως διαφημιστής και του κοινοποίησε έγγραφη καταγγελία απολύσεως την 4.8.2000 στην οποία φέρεται ότι τον προσέλαβε την 1.1.98 με την ειδικότητα του υπαλλήλου γραφείου.

Ο ισχυρισμός της πρώτης αναιρεσείουσας ότι ο αναιρεσίβλητος προσέφερε εργασία στην κοινή τους εταιρεία, ως συνεταίρος μέσα στα πλαίσια της εταιρικής σχέσης και ότι το ποσό που του κατέβαλλε μηνιαίως των 500.000 δραχμών και μάλιστα σταθερά όλα τα έτη της συνεργασίας τους, αποτελούσε προκαταβολή από τα πιθανά κέρδη της εταιρείας, από κανένα απολύτως αποδεικτικό στοιχείο δεν αποδείχθηκε. Αντίθετα προέκυψε ότι η εταιρεία αυτή ουδέποτε είχε κέρδη. Υπό τις παραδοχές αυτές το Εφετείο έκρινε ότι η συνδέουσα τον αναιρεσίβλητο με τους αντιδίκους του έννομη σχέση έχει το χαρακτήρα της συμβάσεως εξαρτημένης εργασίας υπό την έννοια που αναφέρθηκε. (...)

Το Εφετείο, με τις πλήρεις και σαφείς αιτιολογίες της προσβαλλομένης απόφασης του, που στηρίζουν το διατακτικό της, δεν παραβίασε τις παραπάνω ουσιαστικού δικαίου διατάξεις.

Κατά τη διάταξη του άρθρου 1047 παραγρ. 1 ΚΠολΔ, η προσωπική κράτηση διατάσσεται, εκτός από τις περιπτώσεις που ορίζει ρητά ο νόμος, και κατά εμπόρων για εμπορικές απαιτήσεις. Μπορεί να διαταχθεί επίσης και για απαιτήσεις από αδικοπραξίες. Εξ άλλου, κατά το άρθρο 11 του Ν. 2426/97 «Κύρωση του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα...», κανείς δε φυλακίζεται αποκλειστικά λόγω της αδυναμίας του να εκπληρώσει συμβατική υποχρέωση. Από την τελευταία αυτή διάταξη συνάγεται ότι η προσωπική κράτηση ως μέσο αναγκαστικής εκτελέσεως για την ικανοποίηση απαιτήσεων που έχουν γεννηθεί είτε από αδικοπραξία είτε από σύμβαση, κατά τους ορούς του άρθρου 1047 παραγρ. 1 ΚΠολΔ., δεν έχει καταργηθεί, και μόνο κατ' εξαίρεση αποκλείεται η απαγγελία προσωπικής κράτησης κατ' εμπόρων για εμπορικές απαιτήσεις, όταν η μη εξόφληση των συμβατικών υποχρεώσεων οφείλεται αποκλειστικά σε αδυναμία του οφειλέτη προς εκπλήρωση, την οποία πρέπει αυτός να επικαλεσθεί κατ' ένσταση και να αποδείξει (βλ. σχετ. ΑΠ 133/2001, ΑΠ 60/2001, ΑΠ 296/2000, ΑΠ 25/2000).

Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, το Εφετείο δεν δέχθηκε ως αποδεικτικό πόρισμα, προκειμένου να απαγγείλει προσωπική κράτηση κατά του δευτέρου αναιρεσείοντος, και το γεγονός ότι αυτός είχε τη δυνατότητα να εκπληρώσει την επίδικη υποχρέωση του, αφού αυτό, όπως δέχθηκε, δεν αποτελεί στοιχείο της περί προσωπικότητας του εμπόρου για εμπορικό χρέος του αγωγής του δανειστή, αλλά περιεχόμενο, με την αντίθετη μορφή της αδυναμίας εκπλήρωσεως, σχετικής ένστασης του εναγομένου οφειλέτη, η οποία όμως δεν είχε προταθεί από τον αναιρεσείοντα.

Επομένως ο τρίτος - τελευταίος λόγος αναιρέσεως, υπό τις αιτιάσεις ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν έχει καθόλου αιτιολογίες ως προς το ζήτημα της απαγγελθείσης προσωπικής κράτησης του δευτέρου αναιρεσείοντος, αναφορικά με τη δυνατότητα πληρωμής της επίδικης συμβατικής απαίτησης, που ασκεί ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης, στηρίζεται σε εσφαλμένη προϋπόθεση και είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

2η ΑΠΟΦΑΣΗ

Φροντιστήριο ξένων γλωσσών, διευθυντής

Περίληψη:

Περίπτωση τοποθετηθέντος επικεφαλής παραρτήματος φροντιστηρίου ξένων γλωσσών. — Στοιχεία βάσει των οποίων το Εφετείο έκρινε ότι επρόκειτο περί συμβάσεως εξαρτημένης εργασίας και αναίρεση της αποφάσεως λόγω ανεπαρκών αιτιολογιών.

Αρείου Πάγου 44/97 (Τμ. Β')

Εισηγητής: ΕΥ. ΚΡΟΥΣΤΑΛΛΑΚΗΣ

Δικηγόροι: Γ. Λεβέντης - Κλ. Καρατζάς

Όπως προκύπτει από τα άρθρα 648, 651, 652 ΑΚ, αντικείμενο της συμβάσεως εργασίας είναι η παροχή της εργασίας από τον μισθωτό, ενώ, όπως συνάγεται από τα άρθρα 648, 649, 653, 655 ΑΚ, την αντιπαροχή του εργοδότη αποτελεί ο μισθός που μπορεί, κατά το άρθρο 654 ΑΚ, να συνίσταται ολικά ή κατά ένα μέρος σε ποσοστό από τα κέρδη της επιχειρήσεως.

εξ άλλου, κατά το άρθρο 741 ΑΚ, με τη σύμβαση εταιρείας, δύο ή περισσότεροι έχουν αμοιβαίως υποχρέωση να επιδιώκουν με κοινές εισφορές κοινό σκοπό ιδίως οικονομικό. Η εισφορά των εταίρων μπορεί να συνίσταται στην εργασία τους (άρθρο 742 ΑΚ), η οποία όταν είναι η μοναδική εισφορά τους μπορεί να συνδυασθεί με συμφωνία μη συμμετοχής στις ζημίες (άρθρο 764 παραγρ. 2 ΑΚ), ενώ η διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων ανήκει —αν δεν συμφωνήθηκε διαφορετικά— σε όλους μαζί τους εταίρους (άρθρο 748 ΑΚ), γι' αυτήν δε μπορεί να συμφωνηθεί αμοιβή (άρθρο 754 παραγρ. 2 ΑΚ).

Περαιτέρω δεν αποκλείεται και η παροχή εργασίας από εταίρο στην εταιρεία με παράλληλη σχέση εργασίας. Από τις πιο πάνω διατάξεις συνάγεται ότι *εταιρεία υπάρχει* όταν συντρέχει πρόθεση εταιρικής συνεργασίας για επιδίωξη κοινού σκοπού με ανάληψη κοινών κινδύνων, ενώ —αντιθέτως— υφίσταται *σύμβαση εργασίας* όταν δεν επιδιώκεται κοινός σκοπός, αλλά κάθε μέρος προβαίνει στην παροχή του (εργασία και μισθό) αποβλέποντας στην αντιπαροχή του άλλου, η δε

εργασία παρέχεται σύμφωνα με τις εντολές και με τον έλεγχο του εργοδότη. Μία ένδειξη για το είδος της σχέσεως είναι το ποσοστό συμμετοχής στα κέρδη, καθώς και το συνολικό ποσό που αυτή αποδίδει.

Η αναιρεσειούσα συνεχίζει από το Σεπτέμβριο 1990 την εκμετάλλευση της επιχειρήσεως φροντιστηρίων ξένων γλωσσών με την επωνυμία «Σχολές Ξένων Γλωσσών Χ», που είχε ιδρύσει το έτος 1962 ο αποβιώσας ήδη σύζυγος της Σ.Χ. Η εν λόγω επιχείρηση λειτούργησε από την ίδρυση της υπό διάφορες μορφές (εταιρικής ή ατομικής επιχειρήσεως) και από το έτος 1982 μετατράπηκε σε ατομική επιχείρηση του Σ.Χ. μέχρι τις 31.8.90, ενώ από 1.9.90 τη διοίκηση της ανέλαβε προσωπικώς ή αναιρεσειούσα ως ιδιοκτήτρια της. Ο σύζυγος της αναιρεσειούσας είχε προσλάβει το έτος 1962 τον αναιρεσιβλήτο ως υπάλληλο της γραμματείας του κεντρικού τους εκπαιδευτηρίου (στην πλατεία Συντάγματος), με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου, για καθορισμένο ωράριο και αντί μηνιαίου μισθού.

Με αυτή την ιδιότητα απασχολήθηκε ο αναιρεσιβλήτος στην επιχείρηση μέχρι το έτος 1976, οπότε ο σύζυγος της αναιρεσειούσας αποφάσισε την ίδρυση παραρτήματος της επιχειρήσεως του (φροντιστηρίου αγγλικής γλώσσας) στο Παγκράτι, επικεφαλής του οποίου τοποθετήθηκε ο αναιρεσιβλήτος με βάση έγγραφη σύμβαση που συνήψαν στις 5.9.77. Κατά τη σύμβαση αυτή, ο αναιρεσιβλήτος ανέλαβε την αντιπροσώπευση του Σ.Χ. στην εποπτεία του εν λόγω παραρτήματος, τη διοίκηση και διεύθυνση του οποίου είχε ο Σ.Χ. ως ιδιοκτήτης της επιχειρήσεως, που καθόριζε το ωρολόγιο πρόγραμμα και τη διδακτέα ύλη, εύρισκε και εξασφάλιζε το εκάστοτε αναγκαίο διδακτικό και υπαλληλικό προσωπικό, ως εργοδότης, και ήταν μόνος και αποκλειστικός υπεύθυνος για τη λειτουργία του παραρτήματος.

Περαιτέρω, όπως το Εφετείο δέχθηκε, ο αναιρεσιβλήτος θα τελούσε υπηρεσιακώς υπό τις εντολές του Σ.Χ. σε ότι αφορά τη λειτουργία του εν λόγω παραρτήματος, ότι αυτός είχε τη διαχείριση του και ότι ήταν υποχρεωμένος να τηρεί κανονικά διαχειριστικά αποδεικτικά έγγραφα και να αποδίδει κάθε εργάσιμη ημέρα λογαριασμό των εισπράξεων και να τις παραδίδει στον Σ.Χ..

Συμφωνήθηκε, επίσης, ότι το καθαρό κέρδος θα περιέρχεται κατά 60% στον Σ.Χ. και κατά 40% στον αναιρεσιβλήτο, ότι τα έπιπλα, βιβλία και σκεύη διδασκαλίας ανήκουν στον Σ.Χ. και ότι η εκκαθάριση των μεταξύ των συμβαλλομένων λογα-

ριασμών θα γίνεται κάθε μήνα. Λήξη της συμβάσεως ορίσθηκε στις 10.7.78, η δε ως άνω σύμβαση επανακαταρτιζέτο κάθε έτος την 1 Σεπτεμβρίου και έληγε στις 10 Ιουλίου του επόμενου έτους, με το ίδιο ακριβώς περιεχόμενο και με τους αυτούς συμβαλλομένους μέχρι το έτος 1989 και από 1.9.90 με αναιρεσείουσα, ως διάδοχο ιδιοκτήτρια των φροντιστηρίων. Από 1.9.88 το ποσοστό αμοιβής του αναιρεσιβλήτου συμφωνήθηκε σε 45% επί των κερδών και το υπόλοιπο 55% ελάμβανε ο Σ.Χ. και από 1.9.90 η αναιρεσείουσα.

Σε εκτέλεση των αλληπάλληλων αυτών συμβάσεων ο αναιρεσιβλήτος απασχολήθηκε ως επικεφαλής του ανωτέρω παραρτήματος της επιχειρήσεως, δηλαδή ως διοικητικός διευθυντής, μέχρι 31.8.92, ενώ από 1.9.92 η αναιρεσείουσα αρνήθηκε να δεχθεί τις υπηρεσίες του, καταγγείλουσα σιωπηρώς τη σύμβαση.

Με αυτές τις παραδοχές το Εφετείο έκρινε ότι η σύμβαση που συνέδεε τους διάδικους έφερε το χαρακτήρα της συμβάσεως εξαρτημένης εργασίας, διότι υπήρχε νομική εξάρτηση του αναιρεσιβλήτου από το σύζυγο της αναιρεσείουσας και στη συνέχεια από αυτήν, με την εποπτεία και τον έλεγχο που εκείνοι ασκούσαν στην εργασία του αναιρεσιβλήτου. Δεν επρόκειτο δε για σύμβαση αφανούς εταιρείας —κατά το δευτεροβάθμιο δικαστήριο— αφού δεν υπήρχε ισότιμη συνεργασία μεταξύ της αναιρεσείουσας και του αναιρεσιβλήτου.

Ακόμη το Εφετείο έκρινε ότι δεν ασκούσαν επιρροή ο ως άνω τρόπος αμοιβής του αναιρεσιβλήτου, σε ποσοστό επί των καθαρών κερδών, έστω και αν το ποσό της αμοιβής ήταν υψηλό (για το 1992 εισέπραξε ο αναιρεσιβλήτος 6.500.000 δραχμές ως αμοιβή), ούτε το ότι ο αναιρεσιβλήτος δεν ήταν ασφαλισμένος στο ΙΚΑ και το ότι εξέδιδε δελτία παροχής υπηρεσιών προς τους εργοδότες του για τα έτη 1982 έως 1992. Τέλος το Εφετείο δέχθηκε ότι οι διαδοχικές κατ' έτος συμβάσεις εργασίας του αναιρεσιβλήτου έγιναν προς κατά των διατάξεων για την καταγγελία και αποτελούν μία ενιαία σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, την οποία η αναιρεσείουσα κατάγγειλε σιωπηρώς και ακύρωσ (χωρίς έγγραφο και καταβολή αποζημιώσεως).

Το Εφετείο διέλαθε στην προσβαλλομένη απόφαση του ανεπαρκείς αιτιολογίες, διότι δέχθηκε ότι ο αναιρεσιβλήτος από το 1988 δικαιούτο να λαμβάνει 45% των καθαρών κερδών του παραρτήματος ως αμοιβή και συνεπώς στην περίπτωση ζημίας της επιχειρήσεως να μη λαμβάνει καθόλου αμοιβή, καθώς και ότι το 1992 (για τους ένδεκα μήνες της ετήσιας συμβάσεως) έλαβε 6.500.000 δραχμές, ποσό

υπερβαίνουν κατά πολύ το συνήθως καταβαλλόμενο ως μισθό σε ένα διοικητικό διευθυντή φροντιστηρίου και, παρά ταύτα, χαρακτηρίζει τη σύμβαση ως εργασιακή.

Περαιτέρω δεν θεωρεί κρίσιμα στοιχεία ότι ο αναιρεσίβλητος δεν ήταν ασφαλισμένος στο ΙΚΑ και ότι, προς κάλυψη της αμοιβής του, εξέδιδε δελτία παροχής υπηρεσιών, ενώ (για να στηρίξει την κρίση του περί συμβάσεως εξαρτημένης εργασίας) απαριθμεί λεπτομερώς αρμοδιότητες (εποπτείας κλπ.) που είχαν ο σύζυγος της αναιρεσείουσας και αυτή από 1.9.90, οι οποίες όμως μπορεί να είναι και εξουσίες του διαχειριστή μιας εταιρείας συμφωνημένες με την εταιρική σύμβαση. Έτσι παραβίασε εκ πλαγίου τους ως άνω κανόνες ουσιαστικού δικαίου και ιδίως εκείνους των άρθρων 648, 652, 741, 742, 748, 749 ΑΚ.

4. ΣΥΜΒΑΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

1η ΑΠΟΦΑΣΗ

Αρείου Πάγου 418/1995, Τμ. Β'

Πρόεδρος ο αντιπρόεδρος, κ. Νίκ. Καβαλλιέρος

Εισηγητής ο αρεοπαγίτης, κ. Πολύβ. Μαντζιάρας

Δικηγόροι οι κ.κ. Γ. Παπαδημητρίου, Συμ, Λυμπεράκης

Περίληψη:

Στην προκείμενη περίπτωση το Εφετείο με την προσβαλλόμενη απόφαση του, εκτιμώντας τις αποδείξεις, ανελέγκτως δέχτηκε τα εξής:

Ο αναιρεσίβλητος διατηρεί επιχείρηση αρτοποιείου - ζαχαροπλαστείου στην Ιτέα - Φωκίδας, στην οποία, εκτός των άλλων, εργαζόταν και ο υιός του Κ.Κ. Κατά το μήνα Απρίλιο του έτους 1986 ο υιός του αυτός συνδέθηκε αισθηματικά με την αναιρεσείουσα την οποία και μνηστεύθηκε κατά μήνα Μάιο του ίδιου έτους. Μετά την μνηστεία, η αναιρεσείουσα, η οποία δεν εργαζόταν, επισκεπτόταν συχνά το μνηστήρα της στο αρτοποιείο, όπου αυτός εργαζόταν και βοηθούσε στις εργασίες της επιχείρησης. Η διάθεση της αναιρεσείουσας να πηγαίνει στο αρτοποιείο του αναιρεσιβλήτου (πατέρα του μνηστήρα της) δεν πηγάζε από την θέληση ή υποχρέωση της να εργαστεί με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου, διότι τέτοια σύμβαση δεν είχε καταρτισθεί ούτε ρητώς ούτε σιωπηρώς μεταξύ τους, αλλά από την αυτόβουλη διάθεση της να ευρίσκεται πλησίον του μνηστήρα της.

Η περιστασιακή προσφορά των υπηρεσιών της στο αρτοποιείο του αναιρεσιβλήτου γινόταν με αποκλειστικά δική της πρωτοβουλία χωρίς απαίτηση, εξάρτηση, οδηγίες ή έλεγχο, από τον αναιρεσίβλητο, ο οποίος εξάλλου δεν χρειαζόταν τις υπηρεσίες της, αφού διέθετε το απαιτούμενο για τις λειτουργικές ανάγκες της επιχείρησης του εργατούπαλληλικό προσωπικό.

Οι πιο πάνω επισκέψεις της αναιρεσείουσας στο αρτοποιείο του αναιρεσιβλήτου για να ευρίσκεται πλησίον του εκεί εργαζομένου μνηστήρα της και η όλως επιβοηθητική και περιστασιακή προσφορά των υπηρεσιών της κατά τις επισκέψεις της αυτές, συνεχίσθηκαν καθόλον τον χρόνο της μετά του υιού του αναιρεσιβλήτου μνηστείας της, διακόπηκαν δε οριστικώς όταν η μνηστεία αυτή λύθηκε με

πρωτοβουλία του μνηστήρα, κατά τον μήνα Αύγουστο του έτους 1988. Με τις παραδοχές αυτές τις οποίες ενίσχυσε με εκτενή επιχειρηματολογία από την εκτίμηση των αποδείξεων.

Το δικαστήριο της ουσίας έκρινε ότι μεταξύ των διαδίκων δεν συμφωνήθηκε ρητώς ή σιωπηρώς η παροχή υπηρεσιών πωλήτριας εκ μέρους της αναιρεσείδουσας προς τον αναιρεσιβλήτο και οπωσδήποτε σύμβαση ή σχέση εργασίας μεταξύ τους, αφού κανένα ωράριο δεν συμφωνήθηκε, ούτε τηρήθηκε για τις πιο πάνω υπηρεσίες, οι οποίες έγιναν οικειοθελώς από την αναιρεσείδουσα που ενεργούσε αυτόβουλα, χωρίς εντολές του αναιρεσιβλήτου και με την διάθεση να εξυπηρετεί ή μάλλον να ευρίσκεται πλησίον του εργαζομένου στο αρτοποιείο, ως άνω μνηστήρα της.

Περαιτέρω, δέχθηκε ότι η αναιρεσείδουσα κατά τις επισκέψεις της στο αρτοποιείο του αναιρεσιβλήτου, δεν παρέιχε ουσιαστικώς υπηρεσίες μισθωτού, αλλά από εσωτερική της διάθεση και λόγω της σχέσης της με τον Κ.Κ. ενεργούσε σπανίως όλως επιβοηθητικές εργασίες, από τις οποίες δεν επήλθε πλουτισμός στον αναιρεσιβλήτο που άλλωστε δεν χρειαζόταν τις υπηρεσίες αυτές, αφού διέθετε το ανάλογο για τις ανάγκες της επιχείρησης του εργατούπαλληλικό προσωπικό και δεν είχε ανάγκη να προβεί στην πρόσληψη και άλλου προσώπου, το οποίο θα εκτελούσε τις εργασίες, που η αναιρεσείδουσα παρέιχε.

.Ο δε τυχόν πλουτισμός του αναιρεσιβλήτου που προήλθε από τις οικειοθελείς και άνευ ανταλλάγματος ως άνω υπηρεσίες της αναιρεσείδουσας δεν είχε ως συνέπεια και την αντίστοιχη αδικαιολόγητη, ήτοι χωρίς νόμιμη αιτία, μείωση ή μη αύξηση της περιουσίας αυτής λόγω της οικειοθελούς και άνευ ανταλλάγματος παροχής των υπηρεσιών της, με τη σαφή έννοια της παροχής αυτών από ελευθεριότητα.

Και κατέληξε στην απόρριψη της αγωγής της ήδη αναιρεσείδουσας, εξαφανίζοντας την πρωτόδικη απόφαση που είχε κρίνει αντιθέτως, αφού δέχτηκε την κατ' αυτής έφεση του αντιδίκου της.

Με την κρίση του αυτή το δικαστήριο της ουσίας, δεν παραβίασε τις προαναφερόμενες ουσιαστικού δικαίου διατάξεις ούτε τη διάταξη του άρθρου 649 Α.Κ., ενώ διέλαβε πλήρεις, σαφείς και χωρίς αντιφάσεις αιτιολογίες, που καθιστούν εφικτό τον αναιρετικό έλεγχο στα πιο πάνω ζητήματα της σύμβασης εργασίας και του αδικαιολόγητου πλουτισμού, τα οποία συνιστούν τις αγωγικές βάσεις και ασκούν

ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης, αφού περιέχονται στην απόφαση όλα τα περιστατικά που είναι κατά νόμο αναγκαία για την κρίση ότι δεν συντρέχουν οι νόμιμοι όροι και προϋποθέσεις για την εφαρμογή, στην παρούσα περίπτωση των διατάξεων αυτών.

Συνεπώς, οι συναφείς λόγοι αναιρέσεως, με τους αριθμούς 2, 3, 4, 5 και 6, κατά το μέρος τους με το οποίο προσάπτονται στην απόφαση πλημμέλειες για εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του νόμου, καθώς και ανεπάρκεια και αντίφαση αιτιολογιών (άρθρο 559 αριθμ. 1 και 19 Κ.Πολ.Δ.), πρέπει να απορριφθούν, ως αβάσιμοι. (Απορρίπτει την αίτηση για αναίρεση της 1632/1993 απόφασης του Εφετείου Αθηνών):

2η ΑΠΟΦΑΣΗ

Λιάφορες συμβάσεις μη εξαρτημένης εργασίας Σύμβαση μεταξύ συγγενών ή φίλων

Περίληψη:

Σύμβαση εξαρτημένης εργασίας μεταξύ συζύγων / συγγενών / φίλων προϋποθέτει ύπαρξη νομικής εξαρτήσεως. Προσφορά υπηρεσιών σε επιχείρηση αρτοποιείου από εσωτερική διάθεση λόγω συζυγικής ιδιότητας προς ένα των εταίρων της επιχείρησης. — Κρίση περί μη υπάρξεως σχέσεως εξαρτημένης εργασίας. — Μη συνδρομή όρων γενέσεως αξιώσεως εξ αδικαιολογήτου πλουτισμού, επειδή οι υπηρεσίες παρείχοντο από ελευθεριότητα.

Αρείου Πάγου 180/2000 (Τμ. Β')

Εισηγητής: Α. ΝΤΟΒΑΣ

Δικηγόροι: Π. Σούπος Κ. Φαρμάκης

Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 648, 649, 651, 652, 653 ΑΚ και 6 του κυρωθέντος με την ΠΥΣ 324/30.5.46 Ν. 765/43, συνάγεται ότι σύμβαση παροχής εξαρτημένης εργασίας υπάρχει, όταν ο μισθωτός, ο παρέχων την εργασία του αντί μισθού, αδιαφόρως του τρόπου κατά τον οποίο ο μισθός καθορίζεται και καταβάλλεται, υποβάλλεται σε νομική εξάρτηση από τον εργοδότη, εκδηλωμένη με το δικαίωμα του τελευταίου να ασκεί εποπτεία και έλεγχο στην παρεχόμενη από εκείνον εργασία ως προς το χρόνο, τόπο και τρόπο παροχής.

Τέτοια σύμβαση εξαρτημένης εργασίας μπορεί να συναφθεί και μεταξύ συζύγων ή συγγενών ή φίλων ή συνεταιίρων, αλλά σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση θα πρέπει να διαπιστώνεται ότι συντρέχουν οι όροι της συμβάσεως αυτής, μεταξύ των οποίων και η νομική εξάρτηση του μισθωτού από τον εργοδότη.

Εξ άλλου προϋπόθεση για τη γέννηση της κατά τα άρθρα 904 επ. ΑΚ αξιώσεως από αδικαιολόγητο πλουτισμό είναι και η έλλειψη νόμιμης αιτίας πλουτισμού, δηλαδή η έλλειψη δικαιολογικής βάσεως για τη διατήρηση της παροχής από τον λήπτη. Αίτια του πλουτισμού, ειδικότερα, είναι ο σκοπός τον οποίο επιδιώκει με την παροχή του ο δότης, η απουσία δε του σκοπού αυτού επιφέρει την έλλειψη της αιτίας.

Στην προκειμένη περίπτωση, το Εφετείο δέχθηκε τα ακόλουθα: Με το από 12.5.92 ιδιωτικό συμφωνητικό που έχει καταχωρηθεί νομίμως στα οικεία βιβλία του Πρωτοδικείου Αθηνών, είχε συσταθεί μεταξύ των αμφιθαλών αδελφών 1) Μ.Χ.Φ., 2) Β.Χ.Φ. και 3) Α. συζ. Δ.Κ. (ενάγοντος) το γένος Χ.Φ., ομόρρυθμη εταιρεία με την επωνυμία «Αφοί Φ. και ΣΙΑ ΟΕ», της οποίας ομόρρυθμοι εταίροι ήταν όλοι οι ως άνω συμβληθέντες αδελφοί. Σκοπός της εταιρείας αυτής που είχε την έδρα της στο Β Αττικής, ήταν η εκμετάλλευση αρτοποιείου, στο Β.

Ο ενάγων, (αναιρεσείων) ο οποίος απασχολείτο περιστασιακώς σε διάφορα νυκτερινά κέντρα διασκέδασης ως τραγουδιστής δημοτικών ασμάτων και ήταν κατά τον περισσότερο χρόνο άνεργος, αμέσως μετά τη σύσταση της άνω εταιρείας, για την οποία είχε προβλεφθεί η εισφορά της προσωπικής εργασίας των εταίρων, και την έναρξη της λειτουργίας του μνησθέντος αρτοποιείου, ενδιαφέρθηκε εντόνως για την ευόδωση των επιδιώξεων της εταιρείας και για την επιτυχία του σκοπού αυτής, καθ' όσον τα εταιρικά κέρδη της συζύγου του, που συμμετείχε στην εταιρεία κατά ποσοστό 30%, αποτελούσαν το οικογενειακό εισόδημα του και χρησιμοποιούντο αποκλειστικώς για τη συντήρηση της οικογενείας του, που αποτελείτο και από δύο (2) ανήλικα τέκνα, δεδομένου ότι τα εισοδήματα αυτού από την περιστασιακή άσκηση του άνω επαγγέλματος του ήταν πολύ περιορισμένα και δεν επαρκούσαν να καλύψουν ούτε και τις πλέον στοιχειώδεις ανάγκες της οικογενείας του.

Για την πραγματοποίηση δε του άνω ενδιαφέροντος του άρχισε να επισκέπτεται τακτικώς το αρτοποιείο και να βοηθάει στην εκτέλεση διαφόρων εργασιών της επιχειρήσεως, όπως ήταν η καθαριότητα του χώρου, η τακτοποίηση των προθηκών και των ερμαρίων, η συναλλαγή με πελάτες του αρτοποιείου, η εκφόρτωση και η αποθήκευση αλεύρων και η εξωτερική τακτοποίηση εκκρεμών υποθέσεων της εταιρείας (πληρωμή συναλλαγματικών κλπ.), ενώ ουδέποτε απασχολήθηκε στην παραγωγή του άρτου και στην έψηση των εδεσμάτων των πελατών, αφού δεν ήταν αρτεργάτης και δεν είχε καμία σχετική ειδικότητα και προσέτι δεν κατείχε το κατά νόμο βιβλιόριο υγείας.

Η συμμετοχή δε αυτή του ενάγοντος στην λειτουργία της εταιρείας και του αρτοποιείου εντάθηκε περισσότερο με την πάροδο του χρόνου και πολλές φορές προσερχόταν νωρίς το πρωί στο χώρο του αρτοποιείου και προέβαινε στο άνοιγμα των θυρών αυτού με τα κλειδιά που είχε προμηθευθεί από τους εταίρους.

Η διάθεση όμως του ενάγοντος να μεταβαίνει στο αρτοποιείο και να εκτελεί τις άνω εργασίες δεν πηγάζει από τη θέληση, η την υποχρέωση του να εργασθεί με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου, καθ' όσον τέτοια σύμβαση δεν είχε καταρτισθεί ούτε ρητώς ούτε σιωπηρώς, μεταξύ αυτού και του νομίμου εκπροσώπου της ως άνω εταιρείας Μ.Χ.Φ., ο οποίος ήταν διαχειριστής αυτής, αλλά από την αυτόβουλή διάθεση του να υποκαθιστά την σύζυγο του κατά ένα μέρος στην προσφορά της προσωπικής της εργασίας, να συνεισφέρει στην ευόδωση των επιδιώξεων της ως άνω οικογενειακής επιχείρησης και να εξασφαλίζει το οικογενειακό εισόδημα του. Η προσφορά δε των υπηρεσιών του γινόταν με αποκλειστικά δική του πρωτοβουλία, χωρίς απαίτηση, εξάρτηση, οδηγίες ή έλεγχο, από τον εκπρόσωπο της εταιρείας ή των άλλων εταίρων αυτής, οι οποίοι, εξ άλλου, δεν χρειάζονταν τις υπηρεσίες του, αφού αυτοί και το απασχολούμενο προσωπικό κάλυπταν τις λειτουργικές ανάγκες της.

Το αρτοποιείο εξακολούθησε να αποτελεί οικογενειακή επιχείρηση, στην οποία απασχολούνταν όλα τα μέλη των οικογενειών των εταίρων της εναγομένης εταιρείας, που απέβλεπαν στην απόκτηση κοινού οικογενειακού εισοδήματος, χωρίς καμία μεταξύ τους εξάρτηση, καθ' όσον δεν υπήρχε σχέση εργαζομένου και εργοδότη, αλλά όλοι εργάζονταν από κοινού μέσα στα πλαίσια της οικογένειας και επιδίωκαν την αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος προς το σκοπό λήψης μεγαλύτερου μεριδίου από αυτό κατά τη διανομή του, και κανένας από αυτούς, όπως και ο ενάγων, δεν απέβλεπε στην είσπραξη μισθού για την εργασία του. Η συμπεριφορά δε αυτή του ενάγοντος και η κατά τα άνω προσφορά των υπηρεσιών του στο αρτοποιείο της εταιρείας εξακολούθησε έως τις 22.5.93, οπότε επήλθε ρήξη στις σχέσεις αυτού με τη σύζυγο του, επακολούθησε διάσπαση της έγγαμης συμβίωσης τους και μετοίκηση αυτού από την οικογενειακή κατοικία.

Έτσι όμως, καταλήγει το Εφετείο, ο ενάγων δεν παρείχε ουσιαστικώς υπηρεσίες μισθωτού, αλλά ενεργούσε από εσωτερική του διάθεση λόγω της ως συζύγου ιδιότητάς του προς την εκ των εταίρων Α. Από τις υπηρεσίες δε αυτές δεν επήλθε πλουτισμός στην εναγόμενη εταιρεία, η οποία άλλωστε δεν χρειαζόταν τις υπηρεσίες του, αφού διέθετε τις υπηρεσίες των εταίρων της και το ανάλογο για τις ανάγκες της επιχειρήσεως της εργατοϋπαλληλικό προσωπικό και δεν είχε ανάγκη να προβεί στην πρόσληψη και άλλου προσώπου, που θα εκτελούσε τις εργασίες τις οποίες ο ενάγων παρείχε, ο δε τυχόν πλουτισμός της εναγόμενης εταιρείας, που προήλθε από τις οικειοθελείς και χωρίς αντάλλαγμα ως άνω υπηρεσίες του

ενάγοντος, δεν είχε ως συνέπεια και την αντίστοιχη αδικαιολόγητη, ήτοι χωρίς νόμιμη αίτια, μείωση ή μη αύξηση της περιουσίας αυτού, αφού ο ενάγων παρείχε τις υπηρεσίες του αυτές από ελευθεριότητα.

Με βάση τα παραπάνω πραγματικά περιστατικά το Εφετείο δέχθηκε την έφεση της αναιρεσίβλητης και, αφού εξαφάνισε την απόφαση του πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου, που είχε κρίνει αντίθετα, ότι δηλαδή, ο αναιρεσείων είχε συνάψει με την αναιρεσίβλητη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας για να προσφέρει εργασία αρτεργάτη, η οποία (σύμβαση) ήταν άκυρη (λόγω) μη εφοδιασμού του με βιβλιάριο υγείας και είχε δεχθεί την ένδικη αγωγή κατά την επικουρική βάση του αδικαιολογήτου πλουτισμού, απέρριψε την αγωγή ως κατ' ουσία αβάσιμη.

Με τις παραδοχές και κρίσεις αυτές το Εφετείο δεν παραβίασε τις ως άνω ουσιαστικού δικαίου διατάξεις είτε ευθέως είτε εκ πλαγίου με ασαφείς, ανεπαρκείς ή αντιφατικές αιτιολογίες που να μην καθιστούν εφικτό τον αναιρετικό έλεγχο περί της ορθής ή μη εφαρμογής τους.

Ειδικότερα, όσον αφορά την κρίση του ότι δεν καταρτίσθηκε μεταξύ των διαδίκων ρητά ή σιωπηρά σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, εκτίθενται στην προσβαλλόμενη απόφαση πραγματικά περιστατικά, όπως η εκ μέρους του αναιρεσείοντος παροχή υπηρεσιών χωρίς πρόθεση αναζήτησης μισθού, ή μη άσκηση εποπτείας εκ μέρους του νομίμου εκπροσώπου της αναιρεσίβλητης εταιρείας ως προς τον τόπο, χρόνο και τρόπο παροχής τους και η ανυπαρξία υποχρέωσης του για συμμόρφωση σε οδηγίες ή εντολές εκείνου, τα οποία πλήρως και κατά νόμο τη θεμελιώνουν. Όσον δε αφορά την κρίση του Εφετείου ότι δεν συντρέχουν ούτε οι όροι της αξίωσης του αναιρεσείοντος εκ του αδικαιολογήτου πλουτισμού, διαλαμβάνεται στην απόφαση το περιστατικό της ύπαρξης δικαιολογικής σχέσης, για την οποία παρείχε αυτός τις υπηρεσίες του και την οποία επικαλέσθηκε με τις πρωτόδικες προτάσεις και την έφεση της η αναιρεσίβλητη εταιρεία προς αντίκρουση της σχετικής αξίωσης του αναιρεσείοντος.

3η ΑΠΟΦΑΣΗ

Εφετείου Πατρών 377/1998

Πρόεδρος, ο Πρόεδρος Εφετών, κ. Δαμιανός Παπαθανάσης

Εισηγητής, ο Εφέτης, κ. Κων. Μπέκος

Δικηγόροι οι κ.κ. Θεόδ. Παπιάς, Νικ. Πανταζής

Περίληψη:

Με την από 31.8.1996 (έκθ. κατάθ. 298/ΕΜ/5.9.1996) αγωγή της, η ενάγουσα ισχυρίσθηκε ότι, με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, αόριστου χρόνου, η οποία καταρτίσθηκε, προφορικά, στη Ναύπακτο, στις 15.6.1989, μεταξύ αυτής και αμφοτέρων των εναγομένων (ο δεύτερος από τους οποίους είναι σύζυγος της και ο πρώτος αδελφός αυτού), οι οποίοι διατηρούν στη Ναύπακτο επιχείρηση εμπορίας ποτών-κρασιών («Κάβα»), ζαχαρωδών προϊόντων κ.λπ., προσελήφθη από αυτούς, προκειμένου να προσφέρει τις υπηρεσίες της ως λογίστρια και πωλήτρια, στην άνω επιχείρηση τους και αντί του ειθισμένου- νόμιμου μηνιαίου μισθού.

Από τότε πρόσφερε τις υπηρεσίες της αυτές στους εναγομένους, συνεχώς επί εννέα (9) μήνες κατ' έτος και έως 30.5.1996 οπότε αυτή αποχώρησε, λόγω διάσπασης του γαμικού δεσμού της με το δεύτερο εναγόμενο και επήλθε η λύση της εργασιακής σχέσης. Στη συνέχεια, η ενάγουσα ισχυρίσθηκε ότι, καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης εργασίας, δηλαδή από 15.6.1989 έως 30.5.1996, οι εναγόμενοι δεν της κατέβαλαν το νόμιμο άλλως ειθισμένο μισθό, δώρα εορτών και επίδομα άδειας και έτσι προέκυψαν οι αναφερόμενες στην αγωγή απαιτήσεις της, συνολικού ποσού 8.890.823 δραχμών.

Μετά από αυτά η ενάγουσα ζήτησε να υποχρεωθούν οι εναγόμενοι να της καταβάλουν, εις ολόκληρο ο καθένας, το παραπάνω ποσό των 8.890.823 δραχμών, νομιμοτόκως από της επιδόσεως της αγωγής έως εξοφλήσεως. Επί της αγωγής αυτής εκδόθηκε η εκκαλουμένη, υπ' αριθμ. 17/1997, οριστική απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Μεσολογγίου, με την οποία κρίθηκε νόμιμη (Α.Κ. 480, 648, 653, 656, 672, 904, 346), στη συνέχεια όμως, μετ' εκτίμηση των αποδείξεων, απορρίφθηκε ως αβάσιμη κατ' ουσίαν.

Συγκεκριμένα, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, δέχθηκε ότι, οι εναγόμενοι διατηρούσαν χωριστές, ατομικές, επιχειρήσεις, ο καθένας τους, ότι, μεταξύ ενάγουσας

και πρώτου εναγομένου, ουδέποτε συνήφθει σύμβαση εργασίας και ότι, η όποια προσφορά της ενάγουσας στην ατομική επιχείρηση του δευτέρου εναγομένου, έγινε στα πλαίσια της κοινής συμβολής της, ως συζύγου αυτού, στις οικογενειακές των ανάγκες και όχι επειδή υπήρχε μεταξύ των εργασιακή σύμβαση και, ύστερα από τις παραδοχές αυτές, απέρριψε την εν λόγω αγωγή, ως αβάσιμη κατ' ουσίαν.

Κατά της απόφασεως αυτής, παραπονείται τώρα η εκκαλούσα - ενάγουσα, με την υπό κρίση έφεση της και με τους περιεχόμενους σ' αυτή λόγους, με τους οποίους ισχυρίζεται ότι η από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο μη παραδοχής της πιο πάνω αγωγής της, οφείλεται σε εσφαλμένη εφαρμογή του νόμου και σε κακή εκτίμηση των αποδείξεων, ενώ αν γινόταν ορθή εφαρμογή του νόμου και σωστή αξιολόγηση του αποδεικτικού υλικού, η αγωγή της αυτή έπρεπε να γίνει δεκτή. Διώκεται δε, με την ένδικη έφεση η εξαφάνιση της προσβαλλομένης απόφασεως, με σκοπό την παραδοχή της εν λόγω αγωγής της εκκαλούσης. Πρέπει, συνεπώς, να ερευνηθεί η ουσιαστική βασιμότητα των λόγων της έφεσης.

Στην προκειμένη περίπτωση, από τις καταθέσεις των μαρτύρων, οι οποίοι εξετάσθηκαν, ενόρκως, ενώπιον του ακροατηρίου του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, οι οποίες καταθέσεις περιέχονται στα ταυτάριθμα με την εκκαλουμένη πρακτικά δημόσιας συνεδρίασης αυτού και οι οποίες εκτιμώνται χωριστά η κάθε μια και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ανάλογα με την αξιοπιστία και το βαθμό γνώσης κάθε μάρτυρα, από όλα τα έγγραφα τα οποία επικαλούνται και νομίμως προσκομίζουν οι διάδικοι, ανάμεσα στα οποία περιλαμβάνονται και έγγραφα που δεν πληρούν τους όρους του νόμου (Κ.Πολ.Δ. 671 παρ. 1, 674 παρ. 2) εκτός από την υπ' αριθμ. 10629/16.12.1996 ένορκη βεβαίωση της συμβολαιογράφου Μεσολογγίου Μ. συζ. Ν.Φ., η οποία, επειδή δεν ελήφθη σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 671 παρ. 1, εδ. γ', δε λαμβάνεται υπόψη, ούτε για τη συναγωγή δικαστικού τεκμηρίου και απ' όσα συνομολογούνται από τους διαδίκους, με τα δικόγραφα αυτών, αποδείχθηκαν τα παρακάτω:

Οι εναγόμενοι είναι αδέρφια και ο δεύτερος από αυτούς είναι σύζυγος της ενάγουσας, με την οποία τέλεσε νόμιμο γάμο κατά το έτος 1989. Οι εναγόμενοι διατηρούν, στην πόλη της Ναυπάκτου και κάτω από την ίδια επαγγελματική στέγη, ατομικές, χωριστές, εμπορικές επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα ο πρώτος, ο οποίος έχει Α.Φ.Μ , Δ.Ο.Υ. Ναυπάκτου, ασκεί εμπόριο ποτών - κρασιών και διατηρεί κατάστημα («Κάβα») στη Ναύπακτο, ο δε δεύτερος, ο οποίος έχει Α.Φ.Μ , ίδιας Δ.Ο.Υ.,

ασκεί εμπόριο ζαχαρωδών προϊόντων, διατηρώντας και αυτός κατάστημα στον ίδιο επαγγελματικό χώρο.

Το ότι, καθένας από τους εναγομένους, ασκεί ατομική εμπορική επιχείρηση, αποδεικνύεται από τα εξής αποδεικτικά στοιχεία:

α) Από την κατάθεση του μάρτυρα ανταπόδειξης Ι.Χ., ο οποίος κατοικεί πλησίον του καταστήματος, όπου οι εναγόμενοι έχουν συστεγάσει τις ατομικές τους επιχειρήσεις και ο οποίος, μετά λόγον γνώσεως βεβαιώνει ότι πράγματι οι αδελφοί Κ., χρησιμοποιούσαν μεν, για την άσκηση της εμπορικής τους δραστηριότητας, τον ίδιο επαγγελματικό χώρο, αλλά ο καθένας τους λειτουργούσε ανεξάρτητα και αποκλειστικά για λογαριασμό του, είχαν τον ίδιο λογιστή, τον πρώτο δε από αυτούς (Ι.Κ.) οσάκις απουσίαζε από το κατάστημα του, τον αντικαθιστούσε η ηλικίας 63 ετών μητέρα του που κατοικεί στη Ναύπακτο και πάντως δε συνδέονταν με την ενάγουσα με εργασιακή σχέση,

β) Από τα υπ' αριθμ. πρωτ. 5212/18.8.1995 και 5967/21.6. 1993 αντίστοιχα πιστοποιητικά του Επιμελητηρίου Αιτωλνίας, από τα οποία προκύπτει ότι, οι εναγόμενοι είναι ασφαλισμένοι στο Ταμείο Εμπόρων, χωριστά ο καθένας και με αριθμ. *, ο πρώτος και *, ο δεύτερος και με αντικείμενο επαγγελματικής απασχόλησης «εμπόριο ποτών - κρατών» και «εμπόριο ζαχαρωδών προϊόντων», αντίστοιχα,

γ) Από τα φορολογικά εκκαθαριστικά σημειώματα της Δ.Ο.Υ Ναυπάκτου, των ετών 1988 έως 1996 όπου καθένας από τους εναγομένους δηλώνει το εισόδημα του από την άσκηση της ατομικής εμπορικής του επιχείρησης.

Τα ανωτέρω δεν αναιρούνται από την αμφιβόλου πειστικότητας κατάθεση της μάρτυρα απόδειξης Π.Ν., η οποία, ως μητέρα της ενάγουσας, φυσικό είναι να ταυτίζεται με τις απόψεις της κόρης της - ενάγουσας, ούτε από το μικρό αριθμό τιμολογίων που προσκομίζει η ενάγουσα, τα οποία απλώς σε κάποια στιγμή που βοηθούσε το σύζυγο της, συνέταξε ιδιοχείρως αυτή, ούτε, τέλος, από την από 17.6.1994 υπεύθυνη δήλωση του δευτέρου εναγομένου - συζύγου της, όπου αυτός δηλώνει ότι η σύζυγος του εργάζεται στο μαγαζί του («Κάβα» ποτών) στη Ναύπακτο και γι' αυτό το λόγο ζητά την εγγραφή του τέκνου τους στον παιδικό σταθμό Δήμου Ναυπάκτου.

Αντίθετα και από τη δήλωση αυτή, την οποία επικαλείται η ενάγουσα, ανεξάρτητα

από το ότι και από το έγγραφο αυτό δεν μπορούν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα περί της εργασίας της ενάγουσας στο κατάστημα του συζύγου της, δεδομένου ότι είναι ολοφάνερο ότι η δήλωση αυτή συντάχθηκε και υπεγράφη ως ένα απαραίτητο στοιχείο για να εγγραφεί ο υιός του στον παιδικό σταθμό, όπου, διαφορετικά, δε θα τον έπαιρναν ενισχύεται η άποψη ότι, ο δεύτερος εναγόμενος είχε ατομική και όχι συνεταιριστική με τον αδελφό του (α' εναγόμενο) επιχείρηση.

Περαιτέρω, από τα ίδια ως άνω αποδεικτικά στοιχεία αποδείχθηκε μεν ότι, η ενάγουσα, από της τελέσεως του γάμου της με το δεύτερο εναγόμενο, απασχολείται περιοδικά και ευκαιριακά στην αυτοτελή επιχείρηση που διατηρούσε ο σύζυγος της και η οποία λειτουργούσε στην ίδια επαγγελματική στέγη που λειτουργούσε και η ατομική επιχείρηση του άλλου εναγόμενου - αδελφού του, πλην η εργασία, την οποία αυτή παρείχε (σύνταξη, ενίοτε, τιμολογίων, λιανικής πώλησης, εκτέλεση παραγγελιών, παράδοση δηλαδή εμπορευμάτων κλπ), γινόταν στα πλαίσια της κοινής συμβολής αυτής, ως συζύγου του δεύτερου των εναγομένων, στις οικογενειακές αυτών ανάγκες και όχι επειδή υπήρχε σύμβαση εξαρτημένης εργασίας.

Σε κάθε περίπτωση η ενάγουσα διατηρεί το δικαίωμα να αξιώσει συμμετοχή της στα αποκτήματα του συζύγου της, κατ' άρθρο 1400 Α.Κ., εάν ήθελε αποδειχθεί ότι η περιουσία αυτού αυξήθηκε, κατά τη διάρκεια του γάμου τους και ότι, στην αύξηση αυτή συνέβαλε με οποιοδήποτε τρόπο, και η ενάγουσα.

Επομένως εφόσον, από τα ως άνω αποδεικτικά στοιχεία, δεν αποδείχθηκε η κατάρτιση μεταξύ ενάγουσας και αμφοτέρων των, εναγομένων ή έστω με τον ένα από αυτούς, σύμβασης εξαρτημένης εργασίας, η υπό κρίση αγωγή της είναι ουσιαστικά αβάσιμη.

Όσον δε αφορά την επικουρική βάση της αγωγής του αδικαιολόγητου πλουτισμού, η οποία αναγκαία συνέχεται μόνο με το δεύτερο των εναγομένων, είναι και η βάση αυτή, ουσιαστικά αβάσιμη, καθόσον οι όποιες παροχές και υπηρεσίες, τις οποίες αυτή προσέφερε κατά τη διάρκεια του γάμου της αποκλείουν την αναζήτηση επειδή είχαν νόμιμη αιτία και συνεπώς, ο τυχόν πλουτισμός του εναγόμενου- συζύγου της, δεν είναι αδικαιολόγητος (Α.Π- 351/1993 ΝοΒ 42, 998) πρωτοβάθμιο δικαστήριο, που με την εκκαλούμενη απόφαση του, δέχθηκε τα ίδια και απέρριψε, ως ουσιαστικά αβάσιμη, την παραπάνω αγωγή της εκκαλούσας, δεν υπέπεσε σε νομικό ή πραγματικό σφάλμα.

Αντίθετα ορθώς το νόμο ερμήνευσε και εφάρμοσε και το προαναφερθέν αποδεικτικό υλικό αξιολόγησε και όσα αντίθετα υποστηρίζονται με τους σχετικούς λόγους της υπό κρίση έφεσης είναι αβάσιμα και πρέπει ν' απορριφθούν. Με τις σκέψεις αυτές, η ένδικη έφεση, πρέπει ν' απορριφθεί ως αβάσιμη κατ' ουσίαν, συμψηφισθούν όμως τα μεταξύ των διαδίκων δικαστικά έξοδα (179, 183 Κ.Πολ.Δ. – συγγένεια). (Δέχεται τυπικά και απορρίπτει κατ' ουσίαν την έφεση κατά της υπ' αριθμ. 17/1997 οριστικής απόφασεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου Μεσολογγίου).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλέξανδρος Καρακατσάνης. *Ατομικό εργατικό δίκαιο* / Τέταρτη έκδοση. Έκδοση: Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτινή 1987.

Αγαλλόπουλος, *Εισαγωγή. Αεληγιάννης, Εργατικόν δίκαιον* o.kahn-freund, labour law.old tradition and new development Τορόντο 1968.

Παύλου Χρ. Φίλιου. *Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό μέρος*. Πρώτος τόμος. Έκδοση: Αντ. Ν. Σάκκουλα – Αθήνα 1991.

Γεωργιάδης / Σταθόπουλος, *Κατ' άρθρο ερμηνεία*, 681 ΑΚ επ. 741ακ επ. 619, ΑΚ επ. 785 ΑΚ επ.

ΛΕΑΤΙΟ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Τόμος 45/1989 Τεύχος 1082 (Α')

Τόμος 55/1999 Τεύχος 1315 (Β')

Τόμος 57/2001 Τεύχος 1364 (Β')

Τόμος 57/2001 Τεύχος 1367 (Β')

Τόμος 58/2002 Τεύχος 1380 (Α')

Τόμος 59/2002 Τεύχος 1396 (Β')

Τόμος 61/2005 Τεύχος 1445 (Α')

Τόμος 61/2005 Τεύχος 1454 (Α')

Τόμος 61/2005 Τεύχος 1456 (Α')

Τόμος 51/1995 Τεύχος 1218

Τόμος 51/1995 Τεύχος 1230

Τόμος 54/1995 Ε.Ε.Δ

Τόμος 58/1999 Ε.Ε.Δ

